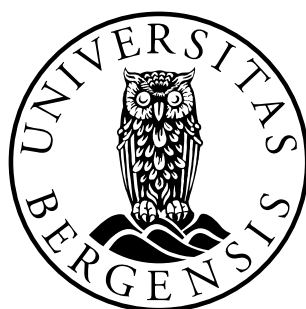

MØTEDOKUMENTER

Forskningsutvalget

19.06.2024

UNIVERSITETET I BERGEN

**Forsknings- og innovasjonsavdelingen
Juni 2024**

V1 publisert 14. juni 2024

Møte i Universitetets forskningsutvalg

19. juni 2024

12:30 – 15:30

Styrerommet, Muséplassen 1

Saksliste

I. Godkjenning av innkalling og saksliste

II. Referat: [FU-møte 8. mai](#)

III. Saker

Saker

FU 20/24	D	Tiltak for styrket finansiering av forskning ved UiB – mandat og arbeidsgruppe. Saksforelegg
FU 21/24	D	Ph.d utdanningsmelding 2023 Saksforelegg , vedlegg: Universitetets phd-utdanningsmelding , fakultetenes meldinger
FU 22/24	D	ERC ambisjonsmål Saksforelegg
FU 23/24	O	ERA, tiltak ved UiB Saksforelegg
FU 24/24	O	Publiseringsindikatoren – innstilling fra nasjonalt publiseringsutvalg Saksforelegg
FU 25/24	O	KI-sentre: skissefrist Saksforelegg
Eventuelt		

D: Drøftingssak, O: Orienteringssak

Referat fra møte i Universitetets forskningsutvalg

Onsdag 8. mai,

12:30– 15:30

Styrommet, Muséplassen 1

Til stede: Benedicte Carlsen (leder), Ole Th. Hjortland, Øyvind Frette, Siri Gloppen, Jostein Gundersen, Nils Anfinset, Ragna Aarli, Maria-Carme Torras-Calvo, Alexander Sæbøe Svendsen, Marit Bakke, Karsten Specht.

Fra administrasjonen: Alette Mykkeltvedt, Birgit Falch, Dag Stenvoll, Bjug Bøyum

Saksliste: Det var ingen kommentarer til møteinnkalling, og ingen saker ble meldt til eventuelt. Sak 19/24, oppfølging av studietur, ble omgjort til drøftingssak og flyttet til etter sak 12/24.

Referat: [Referat](#) ble sirkulert for innspill i etterkant av FU-møtet 21. februar. Utvalget hadde ingen kommentarer til referatet som ble framlagt på møtet.

	Sak
FU 10/24	Tiltak for styrket finansiering av forskning ved UiB Saksforelegg ble lagt ut med sakslisten. Saken ble lagt frem for utvalget til drøfting. Presentasjon er tilgjengelig på utvalgets nettsider. Saksforlegget foreslår utarbeiding av tiltaksplan i regi av FU, og nedsetting av en egen arbeidsgruppe for å legge fram saker for FU. Det ble lagt opp til drøfting av mandat, organisering og framdriftsplan. Flere problemstillinger ble løftet fram: • Arbeidsform og organisering: ○ FU og arbeidsgruppens roller. FU bør legge fram tiltak og aktiviteter på fakultetene ○ Det ble uttrykt ønske om å ikke blande arbeidsgruppe og styringsgruppe (FU) ○ Det ble foreslått at leder av arbeidsgruppen bør være person som møter i FU. ○ Arbeidsgruppen kan med fordel hente inn kompetanse på økonomi og forskningsstøtte • Mandat ○ Behov for klargjøring av omfang og fokus. ○ Fint om arbeidsgruppen kan få enkelte konkrete oppdrag til drøfting, eksempel frikjøp, forskningsfri, lønnskompensasjon, eksempler på god praksis. Fakultetene har ulike modeller. ○ Ønske om at mandatet kunne uttrykke at det forventes at arbeidsgruppen får inn informasjon fra andre aktører ved behov. ○ Det ble drøftet om prosjektet utelukkende skulle fokusere på FRIPRO, betydningen av FRIPRO og hvorvidt andre former for finansiering burde omfattes. ○ Rollefordeling mellom fellesadministrasjon og fakultet i tiltak ○ Arbeidsgruppen bør utvikle kunnskapsgrunnlag for FU, eksempelvis årsaker til redusert aktivitet, effekt av virkemidler, forhold mellom forskning og undervisning. • Leveranser

	○ Utvalget mente at arbeidet burde resultere i vedtakssak til universitetsstyret. Det ble konkludert med at universitetsledelsene utvikler mandat og organisering videre, og orienterer FU om oppdraget på møte i juni. Universitetsledelsen ønsker at prosjektet har et videre fokus enn bare FRIPRO, men det var enighet om at FRIPRO er et naturlig tema å starte med. Tiltak kan implementeres underveis og uavhengig av ferdigstilling av prosessen i FU.
FU 11/24	Vitenskapelig publisering 2023 Saksforelegg ble lagt ut med sakslisten. Saken ble lagt frem for utvalget til drøfting. Presentasjon er tilgjengelig på utvalgets nettsider. Det ble uttrykt tilfredshet med Universitetsbibliotekets arbeid og måten bibliometri blir formidlet på universitetets nettsider. Sammenligningene med andre institusjoner ble kommentert. Det ble påpekt forskjeller mellom institusjonene som forklaringsfaktorer, blant annet studenttall og sammensetningen i studieporteføljen. I forbindelse med endringer i KDs finansieringsmodell blir publiseringsindikatoren tatt ut av UiBs inntektsfordelingssystem. Utvalget ga uttrykk for at den heller ikke ville videreføres på fakultetsnivå. Det ble uttrykt at indikatorens nivåinndeling er nyttig for mange fagmiljø med hensyn til strategi for vitenskapelig publisering.
FU 12/24	Utlysning av sentre for kunstig intelligens (KI-sentre) Saksforelegg ble lagt ut med sakslisten. Saken ble lagt frem for utvalget til drøfting. Presentasjon er tilgjengelig på utvalgets nettsider. Det ble uttrykt tilfredshet med felles mobiliseringsseminarer. Utvalget kommenterte flere aspekt rundt prosessen: • For noen fagmiljø er virker omfanget av initiativ å være under forventet i forkant av skissefristen i juni. Utvalget vil få presentert resultatene av skisserunden på junimøtet. • Tverrfaglighet er viktige premisser i utlysningen. Det ble uttrykt ønske om at det tilrettelegges for at praktiske forhold i tverrfakultær organisering ikke legger begrensninger på motivasjon for å delta i eller lede initiativer. • Partnerroller kan være krevende. For noen fagmiljø er det aktuelt å søke partnerskap med initiativ fra andre institusjoner. Høy kvalitet i skissene er viktig for å være attraktiv i bygging av nasjonale konsortier. • Ulike initiativ fra samme fakultet bør vurderes å samordnes. • Enkelte ønsket at såkornsmidler kunne gis til partnerroller, ikke bare koordinatorinitiativ FIA vil tilrettelegge støtte etter skisserunden tilsvarende SFI, med tverrfaglige teams for søknadsstøtte, kommunikasjon, økonomi og annet.
FU 19/24	Universitetet i Montpellier –potensiale for samarbeid Utvalgsleder orienterte. I forkant av møtet ble fakultetene bedt om å undersøke om det finnes samsvarende fagmiljø for eventuelt framtidig forskningssamarbeid. Saken ble lagt fram for utvalget til drøfting.

	Utvalget ga uttrykk for at turen hadde vært nyttig og vellykket. Enkelte fakultet konkluderte med at UM ikke dekket deres forskningsfelt. Flere andre påpekte potensiale for samarbeid. Det er ikke ønskelig å instruere forskere om å ta initiativ, men vil tilrettelegge for møter mellom fagmiljø når UM kommer hit. Det er potensiale for samarbeid innen enkelte masterprogram. Språk blir sett på som en barriere når ddt gjelder studentutveksling med UM. Det ble uttrykt ønske om midler til å etablere samarbeid på forskergruppenivå, det er vanskelig å prioritere dette innenfor rammen av fakultetenes eksisterende økonomi. De er mulig å søke om reisestøtte o.l. fra sentralt hold til innledende CHARM-samarbeid. Det ble påpekt at universitetsalliansene vil få en viktig rolle i EU framover, og at flere fagmiljø vil kunne ha nytte av kontakt med andre partnere i CHARM.
FU 13/24-15/24	Ph.d: endringer i doktorgradsforskriftene, retningslinjer for programevaluering, Avhandlingsportalen Saker relatert til forskerutdanning ble lagt fram samlet. Saksforelegg for forskriftsendringer, programevaluering og avhandlingsportalen ble lagt ut med sakslisten. Saken ble lagt frem for utvalget til orientering. Utvalget kommenterte flere moment i saksframleggene: • Gjenbruk i avhandlingen av materiale fra opplæringsdelen kan innebære utfordringer. Det var ulike oppfatninger om hvorvidt det er ønskelig å legge opp til dette i forskriften, men det bør uansett suppleres med noen flere detaljer i forskriften. • Rektors myndighet til å gjøre mindre endringer ble problematisert, men er også uttrykt i vedtatt studieforskrift. • Utvalget uttrykte bekymring over prosessen rundt avvikling av avhandlingsportalen. Utvalget ser det som en utfordring at ikke tilfredsstillende alternativ er på plass før utfasing. • Det ble uttrykt et ønske om å komme med noen mindre endringer i retningslinjer for evaluering av ph.d.-program. • FIA leder prosessen med nye rutiner til erstatning av avhandlingsportalen.
FU 16/24	Systemmeldinga – innspel frå UiB Saksforelegg ble lagt ut med sakslisten. Utvalget tok saken til orientering.
FU 17/24	SFF-prosessen ved UiB Saksforelegg ble lagt ut med sakslisten. Utvalget tok saken til orientering.
FU 18/24	Forskningsetisk dag 4. oktober 2024 Saksforelegg ble lagt ut med sakslisten. Utvalget tok saken til orientering.

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 19.06.2024
FU-sak: 20/24		Arkivsaknr.: 2024/7650

Tiltak for styrket finansiering av forskning ved UiB

Bakgrunn

Forskningsutvalget drøftet utkast til mandat for utredning av tiltak for styrket forskningsfinansiering på møte 8. mai, [sak 10/25](#). Utvalget ga uttrykk for at arbeidet burde resultere i en sak for universitetsstyret med forpliktende anbefalinger om tiltak. Utvalget drøftet også organisering av prosjektet. Utvalget støttet forslag om å opprette en arbeidsgruppe, og anbefalte at denne ble ledet av en representant fra Forskningsutvalget.

Mandat og arbeidsgruppe

Endelig mandat for prosjektet ferdigstilles medio juni. Ifølge revidert utkast til mandat, vil Universitetsledelsen gi Forskningsutvalget i oppdrag å utarbeide grunnlag for en sak for universitetsstyret våren 2025, som skal inneholde anbefalinger om tiltak for styrket forskningsfinansiering ved UiB. Utkast til mandat er vedlagt denne saken. Universitetsledelsen har utnevnt en tverrfaglig arbeidsgruppe med følgende sammensetning:

- Ragna Aarli, prodekan, Det juridiske fakultet (leder)
- Clive Bramham, leder, Mohn Centre for the Brain, Institutt for Biomedisin
- Marry-Anne Karlsen, Institutt for sosialantropologi
- Nathalie Reuter, leder, Computational Biology Unit (CBU), Kjemisk institutt
- Steinar Bøyum, instituttleder, Institutt for filosofi og førstesemesterstudier

FIA blir sekretariat for prosjektet, og vil forestå det praktiske arbeidet med å utarbeide dokumentasjon og saker for Forskningsutvalget. Arbeidsgruppen skal gi faglige innspill og bidrag til sekretariatets arbeid. Forskningsutvalget opptrer som styringsgruppe og er ansvarlig for fremdrift, kunnskapsgrunnlag og endelige rammer for råd og anbefalinger til universitetsledelsen og universitetsstyret.

Arbeidsgruppen hadde sitt første møte mandag 3. juni. På møtet ble det orientert om bakgrunnen for prosjektet (FU-sak 2/24 og 10/24), mandat og andre premisser for arbeidet. Det tas sikte på at arbeidsgruppen møtes månedlig i høstsemesteret.

Kunnskapsgrunnlag

Utarbeidelse av en rapport som kunnskapsgrunnlag vil være første delleveranse i prosjektet. Arbeidsgruppen anbefalte å søke dokumentasjon på lignende tiltak ved utvalgte sammenlignbare universiteter i Norge og Norden, i tråd med mandatet. Videre bør det gjennomføres en kartlegging

internt på UiB, der instituttene og fakultetene er hovedmålgruppen. Her bør en ta utgangspunkt i eksisterende dokumentasjon, men også ta sikte på å gjennomføre en egen datainnsamling for prosjektet, rettet mot instituttnivået. Hensikten er å undersøke tiltak som er i bruk i organisasjonen i forbindelse med søknadsprosesser. Viktige moment kan være

- Struktur (for eksempel forskningsgrupper, forskningsutvalg, karriereplanlegging, matching av utlysninger og søknader, karriereprogram)
- Økonomi-bruk av frikjøp (i søknadsprosess og i driftsfase), driftsmidler som gis til søknadsutvikling, mm, gis det støtte til å videreutvikle søknader som har fått avslag
- Kultur- hvordan foregår arbeidet med søknadsutvikling, hvordan snakker man om prosjekter, hvor mye er dette kollektive prosesser mm, forventninger til ansatte mm

Kartleggingen bør rettes mot instituttledere, men også nyttiggjøre informasjon fra administrativ linje, som forskningsrådgivere og administrasjonssjefer. UiB FRAM ble nevnt som et eksisterende kunnskapsgrunnlag. I tillegg til spørreundersøkelse mot ansatte ble det her også utført en kartlegging mot instituttledere som blant annet handlet om vurderinger av styrker, svakheter, muligheter og trusler relatert til forskningsvirksomheten.

Arbeidsgruppen pekte på flere mulige tema for rapporten:

- Eksisterende tiltak på fakultets- og instituttnivå
- Yngre forskere og karriereplaner
- Motivasjon for deltakelse
- Håndtering av avslag
- Smådriftsmidler

Det ble stilt spørsmål om det er større gjennomslag for søknader fra og rundt sentre. Er det en sammenheng mellom store sentre og tilslag på søknader?

FIA tar sikte på å arbeide med kunnskapsgrunnlag og utarbeide forslag til opplegg for kartlegging over sommeren, og legge fram forslag for Forskningsutvalget til møte 28. august.

Forskningsutvalget bes å vurdere revidert mandat for prosjektet, samt innretning på kunnskapsgrunnlag og opplegg for datainnhenting.

Saken legges fram for Forskningsutvalget til drøfting.

Vedlegg: Mandat for forskningsutvalgets arbeid med styrket forskningsfinansiering (utkast)

Forskningsutvalget har som oppgave å fremme råd til universitetsledelsen, særlig innenfor området ekstern finansiering. Forskningsutvalget bes derfor foreslå tiltak knyttet til de økonomiske rammene for forskningen, og fremme en plan for gjennomføring til universitetsstyret. Kvalitet skal være den viktigste rettesnoren for arbeidet. Universitetet gjennomførte i 2021 [UiB FRAM](#) som en evaluering av universitetets rammevilkår for forskning. Sammen med universitetets og fakultetenes strategier, og styrevedtak i forbindelse med inntektsfordelingsutvalget, vil dette danne viktige rammer for arbeidet. Utvalget bør se til erfaringer fra andre universitet som har oppnådd særlig styrking av forskningsvirksomheten over tid.

Universitetsledelsen gir derfor følgende mandat til Forskningsutvalget:

- Gi råd og anbefalinger til ledelse og universitetsstyre av tiltak for å nå UiBs strategiske mål om å styrke oss som internasjonalt forskningsuniversitet, gjennom å øke ekstern finansiering. Konkret skal utvalget vurdere tiltak for å mobilisere og øke tilslaget til følgende forskningsfinansiering:
 1. FRIPRO forskerprosjekt for erfarne forskere og tidlig karriere-forskere
 2. Andre finansieringsordninger for framragende forskning;
 - ERC og SFF og SFI
 - Tematiske og utfordringsdrevne utlysninger/finansieringsordninger
- Utforme et kunnskapsgrunnlag der praksis hos sammenlignbare institusjoner inngår. Videre skal det undersøkes hvordan konkrete virkemidler benyttes på UiB, eksempelvis frikjøp, forskningstermin, eller andre ordninger
- Foreslå leveranser og tidsplan

Endelig dokument med forslag til tiltak og gjennomføring fremmes for universitetsstyret.

Organisering, leveranser og tidsplan

Universitetsledelsen oppretter en egen arbeidsgruppe for prosjektet, med sekretariat i FIA. Forskningsutvalget opptre som styringsgruppe og er ansvarlig for fremdrift, kunnskapsgrunnlag og endelige rammer for råd og anbefalinger til universitetsledelsen.

- Hovedleveranse
 - Plan for tiltak på institusjons- og fakultetsnivå for styrket forskningsfinansiering 2025-2030
- Delleveranser
 - Tre saker for FU; del 1, 2 og så helheten til styresaken.
 - Løypemeldinger til universitetsledelsen
 - Sak til Universitetsstyret vår 2025
- Tidsplan:
 - Universitetsledelsen utformer mandat mai 2024
 - Konstituering av arbeidsgruppe juni 2024
 - Kunnskapsgrunnlag oktober 2024
 - Del 1 november, del 2 januar og helheten i februar (styresaken)
 - Første utkast til plan februar 2025
 - Vedtakssak i universitetsstyret før sommeren 2025
- Organisering:
 - Sekretariat: FIA
 - Arbeidsgruppe

- Tre erfarne forskningsledere; HUMSAM, NATTEK, Livsvitenskap, herunder en instituttleder.
 - En ung forsker
 - Leder av arbeidsgruppen utnevnes fra FU
 - Leder av arbeidsgruppen presenterer gruppens arbeid i FU
- Styringsgruppe: Forskningsutvalget i plenum
- Arbeidsform:
 - Arbeidsgruppen forbereder saker til hvert FU etter en overordnet plan
 - FU gir innspill til analyser og tiltak og beslutter oppfølging etter hvert møte
 - FU godkjenner delleveranser og endelig hovedleveranse.

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 19.06.2024
FU-sak: 21/24		Arkivsaknr.: 2023/16725

Ph.d.-utdanningsmeldingen 2023

Som del av det systematiske kvalitetsarbeidet ved ph.d.-utdanningen ved Universitetet i Bergen (UiB) utarbeides det en årlig ph.d.-utdanningsmelding. Den sentrale ph.d.-utdanningsmeldingen er basert på dokumenter som ferdigstilles på ulike tidspunkt; nøkkeltall fra 2023, instituttene meldinger som ble ferdigstilt tidlig i vårsemesteret 2024 og fakultetenes meldinger som ble ferdigstilt april/mai 2024. Ph.d.-utdanningsmeldingen omtaler aktiviteter som ble gjennomført i 2023 og vårsemesteret 2024.

UiB sin ph.d.-utdanningsmelding for 2023 tar for seg følgende tema:

- Nøkkeltall, inkludert gjennomføring
- Forskning, faglig utvikling og publisering
- Systematisk kvalitetsarbeid
- Veilederopplæring
- Utvidet ph.d.-koordinatorforum

Ph.d.-utdanningsmeldingen legges frem for Forskningsutvalget i møte 19. juni 2024. Innspill fra utvalget tas med i den videre behandlingen av saken. Meldingen får sin sluttbehandling og endelig vedtak i Universitetsstyrets møte 12. september 2024.

Saken legges frem for utvalget til drøfting.

Vedlegg:

- Ph.d.-utdanningsmeldingen 2023
- Fakultetenes ph.d.-utdanningsmeldinger

Ph.d.-utdanningsmeldingen 2023

Forsknings- og innovasjonsavdelingen

UNIVERSITETET I BERGEN

Innholdsfortegnelse

Viktige aktiviteter og resultat	3
Innledning	4
Nøkkeltall	4
<i>Avlagte doktorgrader</i>	<i>4</i>
<i>Gjennomføring ved UiB</i>	<i>5</i>
<i>Avbrutte avtaler, underkjenninger og mindre omarbeiding</i>	<i>7</i>
<i>Forskning, faglig utvikling og publisering</i>	<i>7</i>
<i>Strategiske vurderinger rundt ansettelse, opptak og BOA-aktivitet</i>	<i>8</i>
<i>Andre aktiviteter og trekk i den faglige utviklingen</i>	<i>9</i>
Systematisk kvalitetsarbeid	10
<i>NOKUT-tilsyn og revisjon av kvalitetssystem for ph.d.-utdanningen ved UiB</i>	<i>10</i>
<i>Systematisk kvalitetsarbeid på fakultetene</i>	<i>11</i>
Fremdriftsrapportering	11
Midtveisevaluering	11
Medarbeider- og oppfølgingssamtaler	11
Kvalitetssikring av opplæringsdelen	11
Ph.d.-programevaluering	12
<i>Kandidatundersøkelsen 2023</i>	<i>12</i>
<i>Alumnusundersøkelsen 2023</i>	<i>14</i>
Veilederopplæring	14
Utvidet ph.d.-koordinatorforum	15

Viktige aktiviteter og resultat

Ph.d.-utdanningsmeldingen 2023 viser at det arbeides systematisk både lokalt og sentralt med å videreutvikle ph.d.-utdanningen ved Universitetet i Bergen (UiB) og styrke gjennomføringen.

Fakultetene trekker frem både midtveisevaluering, fremdriftsrapportering og medarbeider- og oppfølgingssamtaler som gode elementer i kvalitetssystemet for ph.d.-utdanning for å følge opp kandidatene. Tilbud om oppfølgingssamtaler med kandidater som ikke er ansatt ved UiB, men tatt opp i et av våre ph.d.-program, er noe som flere av fakultetene arbeider med å få på plass. Ellers skriver flere av fakultetene at emneevalueringer og treårige evalueringer av opplæringsdelen har ført til endringer. To av fakultetene har de siste årene gjennomført en evaluering av ph.d.-programmene, og arbeider med oppfølgingen. Begge fakultetene rapporterer at evalueringen har vært nyttig, og at den eksterne komiteen har kommet med gode råd til styrking av ph.d.-programmene. De resterende fakultetene har planer for å gjennomføre en ekstern evaluering av ph.d.-programmene i den kommende perioden. Til sammen skal evalueringene av ph.d.-programmene og opplæringsdelen sikre at ph.d.-programmene gir en god opplæring som er tilpasset læringsmålene i ph.d.-programbeskrivelsene og at UiBs ph.d.-utdanning følger nasjonale forskriftskrav.

Blant andre tiltak som ikke inngår i kvalitetssystem for ph.d.-utdanning, men som like fullt er en del av fakultetenes arbeid med kvalitet i ph.d.-utdanningen og viktig for å styrke gjennomføringen, nevnes to veiledere, obligatorisk forskerskoletilknytning, aktiv deltakelse i forskergrupper, sluttseminar, skriveworkshops, oppstartsmøter og faste rutiner for onboarding. Flere av fakultetene skriver i sine meldinger at de fremdeles merker ettervirkninger av koronapandemien. I sin rapport om konsekvenser av koronapandemien for høyere utdanning¹ fra 2023 skriver HK-dir at forsinkelser og lavere fremdrift som resultat av pandemien sannsynligvis vil kunne vises i utviklingen i antallet avlagte doktorgrader og gjennomføringstallene i årene fremover. Både antallet disputaser og gjennomføringen vil bli fulgt tett de kommende årene.

Forskningen som gjøres av ph.d.-kandidatene utgjør en viktig del av UiBs samlede forskningsinnsats. I 2023 var ph.d.-kandidatene ene- eller medforfatter på 30 prosent av UiBs publikasjoner. Av publikasjonene med ph.d.-forfatter, var 28 prosent på nivå to. Dette må sies å være gode tall for forskere i begynnelsen av karrieren. Andelen ph.d.-publikasjoner i åpne tidsskriftpublikasjoner var per april 2024 på 91 prosent.

Den sentrale koordineringen av ph.d.-utdanningen har i 2023 og våren 2024 omfattet oppfølging av NOKUTs tilsyn med det systematiske kvalitetsarbeidet og revisjon av kvalitetssystem for ph.d.-utdanning. Dette har resultert i et revidert kvalitetssystem for ph.d.-utdanningen som ble vedtatt av universitetsstyret i mai 2024. Revisjonen har bidratt til en bedre koordinering og mer lik begrepsbruk mellom UiBs to kvalitetssystemer, hyppigheten av program- og emneevalueringer er gjort lik, og alle emner skal evalueres etter de samme kriteriene, samt at kravene til eksterne bidragsyttere er tydeliggjort. Det er spesifisert som et krav at programevalueringene skal inneha innspill fra representanter fra arbeidslivet, og at ph.d.-programmene skal formelt reakkrediteres av fakultetsstyret etter evalueringen, etter anbefaling fra ph.d.-programstyret. Det reviderte kvalitetssystemet skal sikre en god oppfølging av ph.d.-kandidatene og at programmene følger nasjonale lover og forskrifter.

¹ [Notat nr. 5/2023](#) Konsekvenser av koronapandemien for høyere utdanning 2023, HK-dir

Innledning

Ph.d.-utdanningsmeldingen 2023 er basert på nøkkeltall for 2023, samt instituttenes og fakultetenes meldinger, og oppsummerer aktivitetene i ph.d.-utdanningen ved UiB i 2023 og inn i vårsemesteret 2024. Ph.d.-utdanningsmeldingen danner et viktig grunnlag for kvalitetsarbeidet ved ph.d.-utdanningen ved Universitetet i Bergen (UiB).

Nøkkeltall

Nøkkeltallene er for 2023 og er presentert i *Tabell 1*. Våren 2023 talte ph.d.-utdanningen ved UiB rundt 1535 kandidater. Dette er noe lavere enn gjennomsnittet de siste tre årene, men tilsvarende som året før. 64 prosent av ph.d.-kandidatene hadde i 2023 UiB som arbeidsgiver. Disse var ansatt ved UiBs syv fakultet og Universitetsmuseet. Av kandidatene som var ansatt ved UiB, var 73 prosent også finansiert av UiB. Av de eksterntfinansierte UiB-ansatte kandidatene, var Forskningsrådet den vanligste finansieringskilden og sto for finansiering av 62 prosent av kandidatene. Av den totale kandidatmassen var 53 prosent eksterntfinansiert, 42 prosent hadde utenlandsk statsborgerskap, og 55 prosent var kvinner.

Det ble tatt opp 244 nye ph.d.-kandidater i 2023 (også omtalt som «nye avtaler»). Antallet nye avtaler i 2023 vil ende litt under gjennomsnittet for perioden 2020-2022, som er 254 nye avtaler. Ser vi ti år tilbake i tid, har antallet nye avtaler variert mellom 231 og 285. Variasjoner i opptakstill har sammenheng med tilslag på eksterntfinansiering og hvorvidt man prioriterer å ansette ph.d.-kandidater i eksterntfinansierte prosjekter fremfor postdoktorer. Variasjoner henger også sammen med om UiB lykkes med å tiltrekke seg ph.d.-kandidater med eksternt arbeidsgiver. Blant annet kommenterer Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MN) i sin melding at variasjoner i antallet ph.d.-opptak i stor grad er avhengig av eksterntfinansiering. Antall stipendiatstillinger ved UiB finansiert av departementet har ligget på det samme nivået de siste årene, men det er noe variasjon i omsetningen av disse stipendene på grunn av blant annet permisjoner og andre grunner til forlengelse av stipendiatperioden. MN skriver i sin melding at noen institutter rapporterer at pandemien har ført til flere forlengelser, som igjen har ført til forsinkelser i utlysningen av nye rekrutteringsstillinger. Dette har påvirket tilgangen til stipendiatstillinger. Særlig ved Det medisinske fakultet (MED) og Det psykologiske fakultet (PSYK) var det færre nye avtaler i 2023 enn gjennomsnittet de tre foregående årene. MED kommenterer i sin ph.d.-utdanningsmelding at denne nedgangen skyldes en reduksjon i fakultetets egenfinansierte stipendiatstillinger av økonomiske grunner, at Forskningsrådet ikke lyste ut FRIPRO-midler og Kreftforeningen ikke lenger finansierer stipendiatstillinger.

Avlagte doktorgrader

I 2023 ble det avlagt 215 doktorgrader ved UiB. Av disse var fem innen kunstnerisk utviklingsarbeid, som er det høyeste antallet ph.d.-grader i kunstnerisk utviklingsarbeid som har blitt avlagt. Antallet avlagte grader er en del lavere i 2023 enn de foregående årene, og vi må tilbake til 2007 for å finne et år med færre avlagte grader. *Tabell 1* viser at MED, PSYK og Det juridiske fakultet (JUR) alle hadde lavere antall disputaser i 2023 enn gjennomsnittet for de tre foregående årene. Alle tre fakultet skriver i sine meldinger at det er mulig nedgangen kan skyldes at koronapandemien førte til forsinkelse for planlagt innlevering og disputas i 2023, men at tall for 2024 tyder på at antallet

disputaser vil ta seg opp i 2024. HK-dir (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse) skriver i sin rapport om konsekvenser av koronapandemien for høyere utdanning¹ som kom i 2023, at forsinkelser og lavere fremdrift sannsynligvis vil kunne vises i både utviklingen i antallet avlagte doktorgrader og gjennomføringstallene i årene fremover.

I 2023 ble det avlagt én dr.philos. De siste ti årene har det gjennomsnittlig blitt avlagt 3 til 4 dr.philos. årlig.

Tabell 1: Nøkkeltall for ph.d.-utdanningen for 2023 per fakultet. Dersom ikke annet er oppgitt er tallene hentet fra kontrollrapporter i Tableau, utarbeidet for rapportering til DBH, HK-dirs [Database for statistikk om høyere utdanning](#). Tallene i parentes er gjennomsnitt for perioden 2020-22.

	HF	JUR	MN	MED	PSYK	SV	KMD ²	Total
Antall kandidater ³	130 (136)	50 (52)	480 (485)	565 (586)	125 (121)	145 (148)	40 (36)	1535 (1564)
Nye avtaler ⁴	26 (14)	7 (7)	76 (82)	79 (102)	19 (22)	27 (27)	7 (6)	244 (261)
Avlagte doktorgrader	17 (14)	2 (6)	74 (71)	80 (102)	13 (19)	22 (21)	7 (4)	215 (236)
Gjennomføring 6 år (%)	43 (43)	0 (54)	72 (80)	72 (72)	64 (75)	77 (61)	-	69 (71)
Avbrutte avtaler ⁵								42 (590)
Underkjenninger ⁶								1 (5)
Mindre omarbeidinger ⁷								16 (16)

Gjennomføring ved UiB

I 2023 var andelen kandidater ved UiB som fullførte ph.d.-utdanningen innen seks år, den nasjonale styringsindikatoren også kalt seksårs målet⁸, på 69 prosent⁹. Dette er noe lavere enn gjennomsnittet de tre foregående årene, men likevel bedre enn gjennomsnittet for statlige institusjoner, som i 2023 var på 66 prosent¹⁰. Av universitetene i Norge er det kun NTNU som har en høyere andel av ph.d.-kandidater som fullfører innen seks år enn UiB. Ved UiB har seksårs målet ligget relativt jevnt på rundt 70 prosent de siste fire årene.

² Inkluderer kandidater som er tatt opp i ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid og kandidater tilknyttet Griegakademiet som er tatt opp HF sitt ph.d.-program.

³ Tall fra våren 2023. Rundet av til nærmeste 5-tall av personvern hensyn.

⁴ Tall hentet fra rapport FS940.001, 6. juni 2024.

⁵ Tall hentet fra rapport FS952.001, 21. mai 2024. Gjennomsnittet er hentet fra kontrollrapport i Tableau. Tall oppgitt på institusjonsnivå av personvern hensyn.

⁶ Tall hentet fra rapport FS936.001, 21. mai 2024. Tall oppgitt på institusjonsnivå av personvern hensyn. Av personvern hensyn oppgis ikke tall under fem.

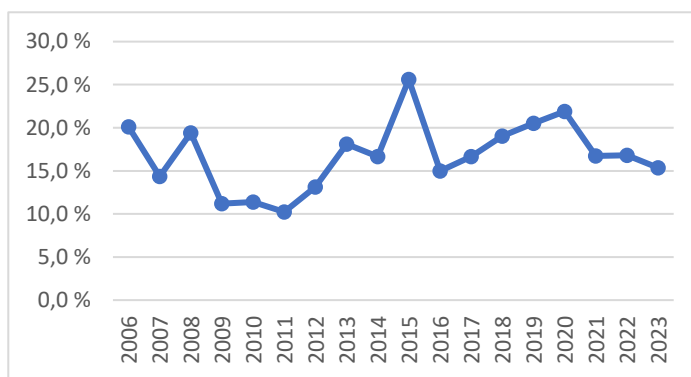
⁷ Tall hentet fra FS936.001, 14. april 2024. Tall oppgitt på institusjonsnivå av personvern hensyn.

⁸ Seksårs målet er et bruttomål, og det tar derfor ikke hensyn til eventuelle permisjoner og andre grunner til et lengre ph.d.-løp enn tre år. Ved flere av fakultetene er det vanlig med ph.d.-avtaler på seks eller flere år, som fører til at de aktuelle kandidatene normalt ikke fullfører innen seks år og dermed påvirker seksårs målet negativt.

⁹ Tallet avviker noe fra HK-dir sin database for statistikk om høyere utdanning, da det på HK-dir sine sider også inkluderes personer som ikke begynte ph.d.-utdanningen og disputerte ved samme institusjon.

¹⁰ [Database for statistikk om høyere utdanning](#), HK-dir.

Ser vi på personer som har avlagt doktorgraden ved UiB, er det jevnt over en relativt stor andel av disse som hadde finansieringsstart mer enn seks år før de disputerte. *Figur 1* viser at over 15 prosent av personene som avlegger doktorgraden ved UiB begynte ph.d.-utdanningen mer enn seks år før de disputerte, og at man kan forvente at en del av kandidatene som har vært lengre enn seks år i programmet også fullfører.

Figur 1: Andelen av disputaser ved UiB av personer lengre enn seks år etter finansieringsstart. Data: kontrollrapport i Tableau.

Seksårs målet varierer til dels mye mellom fakultetene, og alle fakultetene skriver i sine meldinger at de jobber systematisk for å bedre gjennomføringen og andelen som fullfører. Ved MED arbeider både fakultetet og instituttene systematisk for at kandidater som er på overtid skal levere avhandlingen og fullføre doktorgraden. PSYK er alt i alt fornøyd med gjennomstrømmingen og mener at tiltak som minimum to veiledere, obligatorisk forskerskoletilknytning, godt organisert midtveisevaluering og grundig behandling av fremdriftsrapporter på alle nivå i organisasjonen medvirker til at kandidatene fullfører. HF kommenterer at de har vært opptatt av å ta opp situasjonen i ph.d.-utdanningen i møter med grunnenhetene, både for å skape en felles virkelighetsforståelse og tydeliggjøre behovet for forandring. Fakultetet har økt innsatsen for å forebygge forsinkelser og frafall ved å fremheve redskapene i kvalitetssystemet for ph.d.-utdanningen, som fremdriftsrapportering og midtveisevaluering, for å styrke den kontinuerlige oppfølgingen av kandidatene ved grunnenhetene. Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV) er ikke tilfreds med gjennomføringstallene, men ser at det er stor variasjon mellom instituttene. De skriver videre at instituttene trekker frem flere tiltak som «shut up and write»-seanser, «midtveisworkshop», sluttseminar, aktiv deltagelse i forskergrupper og oppfordring til å møte til veiledning selv ved lav fremdrift som er igangsatt for å bedre gjennomføringen og minske frafall. Våren 2024 arrangerte fakultetet et veilederseminar med gjennomføring som tema, og det planlegges en større undersøkelse av årsakene til at ph.d.-kandidater blir forsinket eller slutter underveis. Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) har innført obligatorisk sluttseminar for alle stipendiater i KMD sitt program, og skriver at det fungerer bra og at seminaret får positive tilbakemeldinger fra både stipendiater og veiledere. MN har på sin side hatt stabil gjennomføring de siste fem årene, også gjennom koronapandemien. De skriver at instituttens ph.d.-administrasjoner har lagt mye arbeid og ressurser i oppfølgingen av ph.d.-kandidatene, og særlig medarbeidersamtaler og midtveisevalueringer nevnes som tiltak for å identifisere mulige hindringer og sikre god progresjon. Andre tiltak MN nevner er oppstartsmøter og systematisk onboarding. Å sikre en rask oppstart av prosjektet og god integrering i forskningsgruppen er ifølge fakultetet avgjørende for å oppnå gjennomføring på normert tid. En rapport utarbeidet til Forskningsutvalget ved JUR viser naturlige variasjoner i gjennomføringen, og det er ikke identifisert en klar trend. I 2020 reviderte og innførte fakultetet en ny opplæringsdel, utviklet med tanke på å legge bedre til rette for gjennomstrømming på normert tid. Kandidatene som begynte etter den nye opplæringsdelen ble innført, er ennå ikke synlig i statistikken, da det første kullet som fra den nye opplæringsdelen har normert tid til årsslutt i 2024. Både JUR og MN kommenterer at det gjenstår å se om gjennomføringstiden øker for kullene som startet på ph.d.-utdanningen rett før og under pandemien, og som forventes å disputere i de kommende årene. Tilbakemeldinger fra instituttene

ved MN indikerer at kandidatene fra koronakullene har hatt større utfordringer med progresjonen, som det også er vist til i HK-dir sin rapport fra 2023 **Error! Bookmark not defined..**

Avbrutte avtaler, underkjenninger og mindre omarbeiding

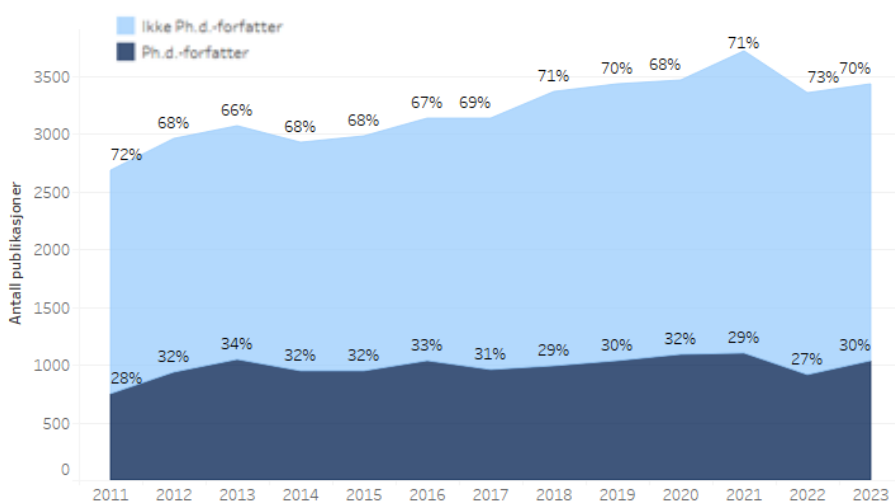
I 2023 var det totalt 42 avbrutte avtaler, som er lavere enn gjennomsnittet for de tre foregående årene. Avbrutte avtaler er både personer som av ulike grunner avslutter ph.d.-utdanningen før finansieringsperioden går ut, samt personer som ikke har fullført i løpet av finansieringsperioden og som blir skrevet ut av programmet på grunn av blant annet utilstrekkelig progresjon. Flere av fakultetene skriver i sine meldinger at det er svært sjeldent kandidater trekker seg fra ph.d.-programmet i finansieringsperioden. HF skriver at de som likevel blir skrevet ut, er primært kandidater som ikke søker eller får avslag på søknad om forlengelse ut over normert tid. MN skriver at flere av fakultetets institutter har rutine for å kontakte kandidatene som nærmer seg slutten av ph.d.-perioden for å få en oversikt over status av avhandlingen og informere om saksgang og muligheter i avslutningsfasen. Ved søknad om forlengelse etter finansieringsperioden, kreves en detaljert og realistisk plan for det gjenstående arbeidet, i samråd med veileder. Kandidater og veiledere kan også bli innkalt til fremdriftsmøte med leder av Forskningsutvalget og ph.d.-koordinator.

I 2023 var det 16 avhandlinger som ble anbefalt mindre omarbeiding av komiteen. Dette er likt som gjennomsnittet for perioden de tre siste årene. Ved en mindre omarbeiding får kandidaten en frist på inntil tre måneder på å gjøre de foreslåtte endringene. Per 21. mai 2024 er 13 av de 16 avhandlingene som ble vurdert som at de trengte mindre omarbeiding, levert inn på nytt og funnet verdig for disputas. Samtidig som ordningen med mindre omarbeiding har etablert seg, har det vært en nedgang i antallet avhandlinger som blir underkjent. I 2023 var det færre underkjenningen enn det har vært siden midten av 2000-tallet, og godt under gjennomsnittet de foregående årene på 5. Det var ingen andregangsunderkjenninger. Etter andregangsunderkjenning kan ikke kandidaten levere inn avhandlingen på nytt.

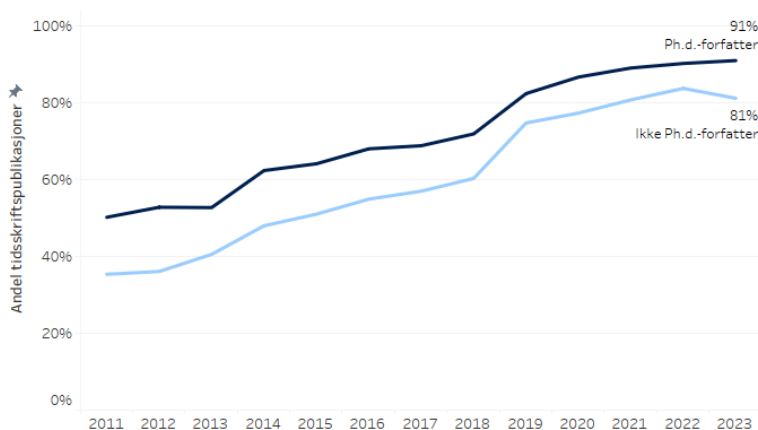
Forskning, faglig utvikling og publisering

Forskningen som gjøres av ph.d.-kandidatene er viktig for UiBs samlede forskningsinnsats. Alle fakultetene skriver i sine meldinger at ph.d.-kandidatene bidrar betydelig til nyskapende forskning som tangerer den etablerte forskningen til de vitenskapelig ansatte, og at de er aktive bidragsyttere til forskningsmiljøene ved fakultet og institutt. Blant annet skriver MED at kandidatene bidrar vesentlig til forskningen i sine respektive fagfelt, er i forskningsfronten og bidrar til fremdrift og anerkjennelse for forskningen ved instituttet. HF skriver i sin melding at ph.d.-arbeidene er avgjørende for gjennomføringen av prosjekter på tvers av fagmiljøene, og spiller en viktig rolle i å opprettholde aktivitetsnivået i fakultetets mange forskningsmiljøer, og KMD kommenterer at kandidatene viser høy grad av nyskaping, blant annet innen bruk av teknologi, utvikling av nye instrumenter og metoder og innen presentasjonsformer.

Gjennom arbeidet med avhandlingen, bidrar ph.d.-kandidatene betydelig til fakultetets publisering. I 2023 var ph.d.-kandidater ene- eller medforfatter på 30 prosent av UiBs publikasjoner¹¹ (Figur 2). Dette er en oppgang på 3 prosentpoeng siden 2022. Av publikasjonene med ph.d.-forfatter, var 28 prosent på nivå to¹². Dette er noe over andelen forfatterandeler på nivå to for publikasjoner uten en ph.d.-forfatter, som i 2023 var på 26 prosent. Gjennomsnittet for UiB som helhet var 27 prosent i 2023. Andelen åpne tidsskriftpublikasjoner var høyere for publikasjoner med en ph.d.-forfatter (Figur 3). Gjennomsnittet for UiB som helhet er 85 prosent (per april 2024), og andelen for publikasjoner med en ph.d.-forfatter er 91 prosent.

Figur 3: Antall og andel UiB-publikasjoner med og uten en ph.d.-forfatter. Kilde: Universitetsbiblioteket

Figur 2: Andel tidsskriftpublikasjoner med og uten ph.d.-forfattere som er åpent tilgjengelig. Kilde: Universitetsbiblioteket.

Strategiske vurderinger rundt ansettelse, opptak og BOA-aktivitet

Ph.d.-stillinger blir på ulike måter brukt strategisk ved fakultetene, både ved ansettelse og opptak, og generelt i den bidrags- og oppdragsfinansierte aktiviteten (BOA). HF skriver at de har avsatt åtte rekrutteringsstillinger til overordnede strategiske formål, i første rekke for å understøtte forskningsinitiativer som SFF og ERC. I tillegg brukes strategiske stillinger for å styrke enkelte forskergrupper i fakultetets forskergruppesatsing. Ved KMD ansettes stipendiater som kan styrke de eksisterende fagmiljøene gjennom sine prosjekter og som kan tilknyttes instituttene i fremtiden. Ved

¹¹ Analysen er basert på publikasjoner registrert i Cristin og personer som er registrert som ph.d.-kandidat i FS. Siden mye av publiseringsvirksomheten skjer helt i slutten og i etterkant av ph.d.-perioden, følges ph.d.-kandidatene en tid etter disputas for å få et fullstendig bilde. «Ph.d.-publisering» er publikasjoner som er publisert av en forfatter mellom start-år og to år etter slutt-år av ph.d.-perioden.

¹² Når publiseringskanalen ligger på nivå 1 og 2 betyr det at de er godkjente, der nivå 2 er publiseringskanaler med høyere internasjonal prestisje. Nivå 2 skal være begrenset til publiseringskanaler som oppfattes som de mest ledende i brede fagsammenhenger, og består av rundt en femtedel av fagets vitenskapelige publikasjoner ([Norsk publiseringsindikator, NPI](#)).

MN er flertallet av kandidatene tilknyttet prosjekter innenfor UiBs strategiske satsingsområder, og de rammefinansierte stipendiatstillingene blir noen ganger brukt som del av «startpakken» for nyansatte vitenskapelige og bidrar derfor til å øke både forsknings- og undervisningskapasitetene ved instituttene. Mange stipendiatstillinger inngår som UiBs egenandel i BOA-prosjekter, som styrker fakultetets konkurranseevne. SV skriver i sin melding at fakultetet arbeider for både å styrke eksisterende forskningsfelt og styre ressurser mot nye forskningsfelt. Fakultetet mener det er viktig med en viss andel åpne stillinger som fremmer faglig nyskaping og fornyelse gjennom fritt genererte forskningsideer. PSYK på sin side skriver at fakultetet over lang tid har valgt å støtte større strategiske forskningssatsinger og søknader om ekstern finansiering med øremerkede stipendiatstillinger som egenandel. På denne måten er ph.d.-kandidatene viktige for å bygge ny kompetanse og nye fagmiljø. Fakultetet forvalter videre stipendiatressurser som er øremerket integrert dobbelkompetanseutdanning i psykologi, som er særs viktig for å rekruttering av klinisk forskningskompetanse både til universitetsstillinger og for stillinger i spesialisthelsetjenesten. Ved JUR er forskerlinjen en viktig arena for rekruttering til ph.d.-programmet. Fakultetet skriver i sin melding at hovedmotivasjonen for BOA-aktiviteten er rekruttering for styrking og videreutvikling av fagmiljøene. Fakultetet har de siste fem årene prioritert å rekruttere postdoktorer gjennom eksternfinansierte prosjekt, mens de fleste ph.d.-stillingene finansieres over grunnbevilgningen. Fakultetet arbeider målrettet for å skape gode karriereveier for yngre forskere, blant annet ved å øke postdoktormulighetene. Ved MED gjøres de strategiske vurderingene ved ansettelse og opptak på instituttene og forskningsgruppene, i lys av instituttenes forskningsstrategi og basert på utlysninger fra aktuelle eksterne finansieringskilder. Ved noen institutter ved MN har det blitt iverksatt egne tiltak for å øke rekrutteringen av norsktalende ph.d.-kandidater, med undervisning som del av pliktarbeidet. I tillegg til å bidra til undervisningen, blir det ved et institutt ansett som et samfunnsoppdrag å øke andelen kandidater som har gode kunnskaper om norske forhold. Dette er også viktig da instituttet har blitt mer oppmerksom på samfunnsoppdraget universitets- og høgskolesektoren har overfor forskning på informasjonssikkerhet med utgangspunkt i norske forhold.

Andre aktiviteter og trekk i den faglige utviklingen

At ph.d.-utdanningen anses som viktig for fakultetene, gir JUR et godt eksempel på. I 2023 ble det utgitt en artikkel¹³ som synliggjør utviklingen i ph.d.-programmet, og diskuterer ideer, innhold og målsetninger for ph.d.-utdanninger i rettsvitenskap innenfor forskerfellesskapet. Både SV og MN skriver at de har opprettet «heisemner» for å kunne gi et bredere tilbud til sine ph.d.-kandidater. «Heisemner» er emner der masterstudenter og ph.d.-kandidater deltar i den samme undervisningen og aktivitetene, men der prøveform og -omfang er ulikt. MN skriver at heisemner, som nå er en vanlig del av emnetilbudet, har generelt blitt positivt mottatt både av instituttenes emneansvarlige og av ph.d.-kandidatene. SV har utlyst midler til de fagmiljøene som vil utvikle slike emner for master- og ph.d.-nivå.

Flere fakultet trekker frem at flere av de faglige tiltakene preges av en stadig mer presset økonomi. MED ser en utfordring i at fremtidig finansiering av nasjonale forskerskoler opphører og spør seg hvordan finansieringen til emner i disse forskerskolene skal opprettholdes. PSYK har brukt professor II-ordningen i forskerskolene, noe som har økt undervisningskapasiteten og det faglige nivået.

¹³ [Forskarutdanning i rettsvitenskap – med Bergen som døme](#), 2023, J. Jacobsen, K. Aksnes, I.B. Müftüoglo og R. Aarli, Det Juridiske fakultet, Universitetet i Bergen

Grunnet den vanskelige økonomiske situasjonen for fakultetet ble denne ordningen avviklet i 2023. I ph.d.-utdanningsmeldingen fremholder fakultetet at avslutningen av professor II-ordningen er et tap for deres ph.d.-utdanning.

Systematisk kvalitetsarbeid

Det systematiske kvalitetsarbeidet på ph.d.-nivå er beskrevet i [Kvalitetssystem for ph.d.-utdanning](#), og består av elementer som gjennomføres ved institutt, fakultet og sentralt. Kvalitetsarbeidet kan fremstilles som en kontinuerlig prosess, der elementene *planlegge, utføre, evaluere* og *videreutvikle* gjentas innenfor alle aktiviteter på alle nivå. Svikt i kvalitet skal fanges opp og møtes med systematisk oppfølging og dokumentasjon av iverksatte tiltak. Erfaringer fra vellykket kvalitetsarbeid skal deles og brukes til videreutvikling. Ph.d.-kandidater skal involveres i alle fasene av kvalitetsarbeidet.

NOKUT-tilsyn og revisjon av kvalitetssystem for ph.d.-utdanningen ved UiB

I 2022 førte NOKUT tilsyn med det systematiske kvalitetsarbeidet ved UiB. I april 2023 fattet NOKUTs styre vedtak om å godkjenne det systematiske kvalitetsarbeidet. Selv om komiteen ikke var i tvil om at UiB oppfyller alle formelle krav til det systematiske kvalitetsarbeidet, mener komiteen at UiBs kvalitetsarbeid har visse forbedringspunkter og potensial for videre utvikling. I rapporten pekte komiteen på fire områder der UiB sitt samlede kvalitetsarbeid kunne forbedres; revurdere kompleksiteten i kvalitetsarbeidet, gjennomføre en systematisk gjennomgang av systemene med tanke om å lære av hverandre og dele erfaringer på tvers av kvalitetssystemene, styrke representasjonen fra arbeids- eller samfunnsliv og tilpasse Studiekvalitetsbasen for å gjøre det enklere for studenter og ansatte å få innsikt i resultater og tiltak i forbindelse med tidligere evalueringer.

Som ledd i oppfølgingen etter tilsynet har kvalitetssystemet for ph.d.-utdanningen blitt revidert. Revisjonen er gjort på bakgrunn av tilbakemeldingene fra NOKUTs sakkyndige komité samt erfaringer etter at kvalitetssystemet for ph.d.-utdanning har virket noen år. Revisjonen har blitt gjort parallelt med at Studieavdelingen har revidert kvalitetssystem for utdanning. De viktigste endringene i kvalitetssystemet for ph.d.-utdanning er:

- Kvalitetssystemet har fått en ny struktur, som i større grad er koordinert med kvalitetssystem for utdanning. I den reviderte systembeskrivelsen er det blant annet inkludert en noe mer omfattende bakgrunn og begrunnelse for kvalitetsarbeidet.
- Det er tatt inn krav om innspill fra arbeidsliv (næringsliv, offentlig forvaltning, kulturliv, mv.) i ph.d.-programevalueringer.
- Ph.d.-programmene skal formelt reakkrediteres av fakultetsstyret etter gjennomført ph.d.-programevaluering.
- Forsinkelses- og frafallsundersøkelse er tatt ut av kvalitetssystemet.

Det reviderte kvalitetssystemet ble behandlet av Forskningsutvalget i møte i februar 2024 (FU-sak [4/24](#)) og vedtatt av Universitetsstyret 2. mai 2024 (sak [33/24](#)).

Systematisk kvalitetsarbeid på fakultetene

Mesteparten av det systematiske kvalitetsarbeidet gjennomføres på fakultet og institutt. Dette inkluderer blant annet oppfølging av ph.d.-kandidatene gjennom fremdriftsrapportering, midtveisevaluering og medarbeider- og oppfølgingssamtaler. Fakultetene og instituttene har videre ansvar for kvalitetssikring av opplæringsdelen og ph.d.-programmene gjennom seksårige programevalueringer. Flere av fakultetene trekker frem viktigheten av det systematiske kvalitetsarbeidet for å følge opp kandidatene og styrke gjennomføringen. Blant annet skriver HF i sin melding at fakultetet de siste årene har prioritert å øke bevisstheten om kvalitetssystemets funksjon i forskerutdanningen og tydeliggjøre det potensialet som kvalitetssystemet har til å være et egnet redskap for forbedring, både på programnivå og i møte med den enkelte kandidat.

Fremdriftsrapportering

Fremdriftsrapportering er et av de eldste elementene for oppfølging av ph.d.-kandidatene, og anses som et godt verktøy for aktivt å følge opp ph.d.-kandidatene. Alle fakultetene har rutiner på plass for å følge opp rapportene. Tidlig tilgang til rapportene etter endt rapportering anses som viktig for å kunne følge kandidatene opp på en tilfredsstillende måte. Flere av fakultetene bruker fremdriftsrapportene både i oppfølgingen av den enkelte kandidat, samt i møte med ph.d.-programstyret og instituttene, og det blir utarbeidet statistikk med grunnlag i rapportene.

Midtveisevaluering

Midtveisevaluering er sammen med fremdriftsrapporteringen et virkemiddel som har virket over tid ved UiB. Flere skriver i sine meldinger at de har gode erfaringer med midtveisevalueringen, at den er et nyttig verktøy for å få oversikt over status og fremdrift for ph.d.-prosjektene og for å avdekke behov for oppfølging av både kandidat og veileder.

Medarbeider- og oppfølgingssamtaler

Medarbeidersamtaler er et viktig tiltak for å følge opp ansatte ved UiB, og ifølge UiB sin ansatthåndbok skal alle ph.d.-kandidater som er ansatt ved UiB ha en årlig medarbeidersamtale. Alle fakultetene skriver i sine meldinger at det er tilbudt medarbeidersamtale til kandidater ansatt ved UiB, men at ikke alle har tatt imot tilbudet.

Årlige oppfølgingssamtaler er et element som ble lagt til kvalitetssystemet vårsemesteret 2022, og skal tilbys til ph.d.-kandidater som er tatt opp i et av ph.d.-programmene, men som ikke er ansatt ved UiB. Det er litt ulikt mellom fakultetene om de har kommet skikkelig i gang med å tilby oppfølgingssamtaler til eksterne ph.d.-kandidater. Noen har gjennomført dette med alle, mens andre svarer at dette er noe det arbeides med at skal etableres ved instituttene.

Kvalitetssikring av opplæringsdelen

Opplæringsdelen skal tilsvare minst 30 studiepoeng og gi trening i faglig formidling og innføring i forskningsetikk, vitenskapsteori og vitenskapsmetode. I kvalitetssystemet er det to elementer som går på kvalitetssikring av opplæringsdelen; evaluering av emner og evaluering av rammene for opplæringsdelen og emneporteføljen.

To av fakultetene skriver i sine meldinger at de har evaluert rammene for opplæringsdelen og emneporteføljen i 2023. Ved JUR ble det i 2023 gjennomført en omfattende evaluering av alle de obligatoriske ph.d.-emnene, og en overordnet evaluering av opplæringsdelen. Resultatene var overordnet positive, men det var potensiale for videre utvikling. Som følge av dette er det opprettet et nytt emne og gjort endringer i et annet. HF har i 2023 hatt en grundig gjennomgang av rammene for opplæringsdelen, noe som har ført til et redesign for å knytte den tettere til læringsutbyttebeskrivelsen. Vitenskapsteori og etikk er styrket ved å gjøre et emne på 10 studiepoeng obligatorisk for alle kandidatene.

Både MN, SV og PSYK planlegger en evaluering av rammene for opplæringsdelen og emneporteføljen i 2024-25. SV kommenterer at dette vil bli gjort i forbindelse med evalueringen av ph.d.-programmet. Ved MED godkjente programutvalget våren 2022 en tidsplan for emneevaluering, som er fulgt opp med planlagt evaluering av 11 emner i 2023. Fakultetet har utvidet emnet om etikk og helseforskning til 7 studiepoeng og oppgir at dette nå oppfyller kravet til vitenskapsteori og etikk i ph.d.-forskriften. KMD skriver at de i 2023 opprettet to emner, som det planlegges evaluering av i 2024.

Ph.d.-programevaluering

Alle ph.d.-program skal evalueres minst hvert sjette år. Siden ph.d.-programmene ble opprettet i 2018-19 skal alle ph.d.-programmene evalueres innen 2024-25. MED evaluerte sitt ph.d.-program i 2022, og har gjennom 2023 arbeidet med oppfølging av evalueringen. Ved KMD ble det i 2023 gjennomført en evaluering av ph.d.-programmet av en ekstern komité, som oversendte rapporten til fakultetet tidlig vårsemesteret 2024. Fakultetet skriver at rapporten gir flere gode råd til styrking av programmet, som vil bli brukt ved fakultetets kommende revidering av forskriften og programbeskrivelsen. Våren 2024 skal programstyret ved KMD vedta oppfølging av komiteens rapport. JUR skriver i sin melding at leder for forskerutdanningen høsten 2023 leverte en overordnet evaluering av ph.d.-programmet med utgangspunkt i de resultatene som hadde kommet fram i emneevalueringene.

De andre fire fakultetene skriver i sine ph.d.-utdanningsmeldinger at de har alle begynt på eller på planleggingen av programevalueringer, og skal gjennomføre disse i perioden 2024-25.

Kandidatundersøkelsen 2023

Ph.d.-kandidatundersøkelsen sendes til alle som fullfører en ph.d.-grad ved UiB. Undersøkelsen gir kandidatene mulighet til å vurdere ph.d.-programmet og dets ulike elementer etter fullført grad. Innspillene som kommer gjennom undersøkelsen, kan brukes til å heve kvaliteten på ph.d.-utdanningen som tilbys ved UiB. I 2022-23 ble kandidatundersøkelsen revidert (FU [11/23](#)) for å øke nytteverdien. Undersøkelsen ble videre tilpasset slik at den også er relevant for ph.d.-kandidater som har fullført en grad innen kunstnerisk utviklingsarbeid.

Undersøkelsen ble i 2023 sendt til totalt 218 personer. Dette inkluderte alle som oppnådde ph.d.-graden det året, i tillegg til ph.d.-kandidater innen kunstnerisk utviklingsarbeid som fullførte ph.d.-utdanningen i 2022. 31 prosent (N:67) har svart på hele undersøkelsen og 6 prosent (N:12) har svart på deler av den. Alle fakultet utenom JUR, som kun hadde to disputaser i 2023, er representert blant respondentene. Svarandelen på undersøkelsen er lavere enn den tradisjonelt har vært. Når det er i

underkant av en tredjedel som har svart på hele undersøkelsen, kan dette føre til at svarene blir mindre representative for gruppen som helhet.

Generelt gir respondentene av undersøkelsen et positivt bilde på ph.d.-utdanningen, men at det er rom for forbedring. 65 prosent av ph.d.-kandidatene er fornøyd eller svært fornøyd med ph.d.-utdanningen, og 56 prosent vil anbefale andre å ta en ph.d.-utdanning. Andelen som vil anbefale å ta en ph.d.-utdanning er noe lavere enn de tre foregående årene. Samtidig er det en større andel som svarer at de er usikre på om de vil anbefale en ph.d.-utdanning. Dette resulterer i at andelen som svarer at de ikke vil anbefale en ph.d.-grad er tilsvarende som tidligere undersøkelser. En stor andel av respondentene har hatt faglig utbytte av opplæringsdelen, og opplevde at opplæringsdelen styrket utviklingen av prosjektet. Det er derimot litt å hente på emnene som tilbys ved UiB, og respondentene var gjennomsnittlig verken fornøyd eller misfornøyd med emnene de deltok på i forbindelse med opplæringsdelen. Tilsvarende som tidligere undersøkelser, er det en større andel som er fornøyd med emnene de tok som var arrangert av forskerskoler. En mulig forklaring kan være at dette er emner som oppleves som mer relevant eller faglig nærmere tematikken på ph.d.-prosjektet.

Av respondentene er 78 prosent fornøyd eller svært fornøyd med veiledningen de har fått gjennom ph.d.-utdanningen. 88 prosent var del av en forskningsgruppe. Respondentene er i stor grad enige i at veilederen(e) ga dem frihet til å utforme eget forskningsprosjekt og ga konstruktive tilbakemelding. Videre opplevde en stor andel at de var en del av et ph.d.-miljø, at de fikk konstruktiv tilbakemelding på ph.d.-prosjektet fra kolleger og at de hadde tilstrekkelig forskningsinfrastruktur tilgjengelig for ph.d.-prosjektet. En lavere andel svarer at de er enig/svært enig i at de opplever å være integrert i det faglige miljøet ved UiB, eller at forventningsavklaring var en naturlig del av oppstartsamtalet med leder/veileder.

28 prosent av respondentene svarer at de har opplevd konflikt i sin arbeidssituasjon. Blant respondentene som har opplevd konflikt, er det vanligst å oppleve konflikt med veileder eller administrasjonen. Andelen som har svart at de har opplevd konflikt med veileder er tilsvarende som tidligere år. Grunnen til konflikt varierer blant respondentene, men størst andel svarer at konflikten gikk ut på uavklarte forventninger, faglig uenighet og annen uenighet om innretning av ph.d.-prosjektet. 58 prosent svarte at konflikten ble løst, enten av kandidater selv eller ved å få hjelp. Undersøkelsen fanger ikke nødvendigvis opp hva respondentene legger i begrepet «konflikt», og det kan tenkes at dette kan inneha ulike nyanser og alvorlighetsgrader.

Vurderingen av den oppnådde kunnskapen, ferdigheter og kompetanser etter endt ph.d.-utdanning er i stor grad lik som resultatene fra alumnusundersøkelsen som ble gjennomført i 2023.

Gjennomsnittlig vurderer respondentene at de i stor grad har oppnådd kompetanse innen metode, kritisk og analytisk tenkning, problemløsning, fagkunnskap, akademisk skriving og ansvar og evne til å jobbe selvstendig. Områdene der respondentene gjennomsnittlig vurderer graden av oppnådde kunnskaper, ferdigheter og kompetanser lavest, er innen ledelse, kreativitet og vitenskapsteori.

Rundt to av tre ønsker å fortsette karrieren innen UoF-sektoren (UH- og institutt-sektoren og universitetssykehus), og 46 prosent planlegger en videre karriere innen UH-sektoren. Av kandidatene som ikke planlegger en karriere innen akademia (UH- eller instituttsektoren) oppgis usikre arbeidsforhold, lønnsbetingelser og publiserings- og finansieringspress som grunner til at en stilling innen disse sektorene er mindre attraktive.

Alumnusundersøkelsen 2023

I 2023 ble det gjennomført en alumnusundersøkelse ved UiB¹⁴. Denne ble omtalt i forrige ph.d.-utdanningsmelding (S [85/23](#)). Undersøkelsen ble sendt til 890 personer som fullførte en ph.d.-grad i perioden 2016 til 2019, og 32 prosent svarte på hele undersøkelsen, mens 6 prosent svarte på deler av den. Undersøkelsen viste blant annet at sysselsettingsgraden blant doktorer utdannet ved UiB er høy. 99prosent av respondentene har vært yrkesaktive etter fullført ph.d.-grad, og respondentene har vært i relevant arbeid 87 prosent av tiden. Undersøkelsen viste at respondentene hadde oppnådd relevant kompetanse i stor til svært stor grad i mange kategorier, men at områder der det var høyest forskjell mellom oppnådd kompetanse gjennom ph.d.-utdanningen og behovd kompetanse i nåværende stilling, var kommunikasjon/formidling, ledelse, samarbeid, vitenskapsteori og akademisk skriving. Når det gjelder kommunikasjon/formidling, ledelse og samarbeid oppga flere at slik kompetanse var mer viktig i den nåværende stillingen, enn den opplæringen man hadde fått under ph.d.-løpet.

Veilederopplæring

Forholdet mellom ph.d.-kandidat og veileder har i de siste årene vært stadig aktuelt. Kandidatundersøkelsen i 2023 viser at rundt fire av fem respondenter var fornøyde eller svært fornøyde med veiledningen de har fått gjennom ph.d.-utdanningen. Ved UiB har flere fakultet arbeidet med veilederopplæring i året som var, og omtalt dette i sine ph.d.-utdanningsmeldinger. KMD har i sin reviderte programbeskrivelse formalisert at 10 prosent av veiledningsressursen skal settes av til obligatorisk opplæring. Fakultetet holdt fem veilederseminarer i 2023, som vil bli videreført i 2024. Ved HF ble det i 2023 etablert et veilederforum for veiledere på HF sitt ph.d.-program. MN skriver på sin side at de i 2024 har planer om et veilederseminar. Ved JUR er det utarbeidet et skriv med retningslinjer og forventninger til veiledning, som blir distribuert til veileder og kandidat ved oppstart, og veileder deltar på oppstartsamtalet fakultetet har med alle nye ph.d.-kandidater. Fakultetet inviterer videre alle veiledere til semestervise veilederseminarer. PSYK skriver i sin melding at de som oppfølging av Handlingsplan for ph.d.-utdanning vedtok at forskerskolene har rullerende ansvar for gjennomføring av et årlig seminar for veiledere på fakultetet. I 2023 ble det avholdt et seminar med todelt tema: *Karriereveiledning og Utfordrende situasjoner i veilederrollen*. På grunn av den økonomiske situasjonen, kan seminaret bare avholdes hvert andre år, og planlegges neste gang i 2025. Flere av forskerskolene har tilbud om årlige aktiviteter for veiledere tilknyttet forskerskolen. Fakultetene som ikke har omtalt veilederopplæring spesifikt i sine ph.d.-utdanningsmeldinger for 2023 har etablerte opplegg for veilederopplæring, blant annet veilederseminar og e-læringskurs. På nasjonalt hold har en arbeidsgruppe forankret i Universitets- og høgskolerådet (UHR) utarbeidet en rapport¹⁵ om veilederopplæring, som var på høring i sektoren våren 2024. Rapporten er forventet ferdigstilt i 2024. Veilederopplæring vil bli fulgt opp i årene som kommer.

¹⁴ [Ph.d.-alumnusundersøkelsen 2023 – En undersøkelse blant doktorer som fullførte ph.d.-utdanningen ved UiB i årene 2016 til 2019](#), 2023, Universitetet i Bergen

¹⁵ UHR-rapport: Institusjonelt ansvar for veilederopplæring ved ph.d.-utdanningen

Utvidet ph.d.-koordinatorforum

Våren 2023 ble det for første gang arrangert et utvidet ph.d.-koordinatorforum. Forumet er for alle som arbeider med ph.d.-utdanningen på institutt og fakultet. Møtet arrangeres av Forsknings- og innovasjonsavdelingen, og skal etter planen avholdes en gang i semesteret. Møtene er ment som en møteplass for alle som arbeider med ph.d.-utdanningen, der aktuelle tema blir tatt opp, og aktuelle gjester blir invitert.

I 2023 ble det arrangert to møter. Første møte ble viet til introduksjon av forumet og onboarding og internasjonal HR, der HR-avdelingen bidro. Tematikk for møtet høsten 2023 var «Møte med ph.d.-kandidater som sliter», der bedriftshelsetjenesten var ansvarlig for gjennomføring av møtet. Møtene har vært godt besøkt, og tilbakemeldingene har vært positive. Det vil bli arrangert nye utvidet ph.d.-koordinatorforummøter i 2024, blant annet med tematikken «plagiatkontroll av avhandlingsarbeidet og gjenbruk av eget materiale».

Fakultetenes ph.d.- utdanningsmeldinger 2023

Vedlegg til Ph.d.-utdanningsmeldingen 2023

UNIVERSITETET I BERGEN

Innholdsfortegnelse

Det humanistiske fakultet	3
Det juridiske fakultet.....	7
Det matematisk naturvitenskapelige fakultet	11
Det medisinske fakultet	18
Det psykologiske fakultet	24
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	28
Fakultet for kunst, musikk og design	34

Utkast til ph.d.-utdanningsmelding for 2023

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

Fakultetet har arbeidet med å styrke kvalitetsarbeidet i forskerutdanningen og særlig gjennomføring i ph.d.-programmet. På et overordnet plan har fakultetet over tid vært opptatt av å ta opp situasjonen i forskerutdanningen i møter med grunnenhetene, både for å skape en felles virkelighetsforståelse og for å tydeliggjøre behovet for forandring. Det har vært viktig for fakultetet å ansvarliggjøre det enkelte fagmiljø, grunnenhetenes faglige ledelse og ikke minst programstyret for fakultetets ph.d.-program.

I tillegg har fakultetet jobbet med å løse aktuelle og til dels akutte problemstillinger. De konkrete sakene har videre vært en katalysator for å ta opp problemstillinger og drøftinger av mer overordnet og prinsipiell art.

- Rekruttering
- Krav til miljøstøtte og dimensjonering av fagmiljø

I tillegg har programstyret behandlet saker knyttet til:

- Kvalifikasjonskrav for opptak til ph.d.-programmet
- Emneportefølje og ramme for opplæringsdelen
- Kriterier ved bedømmelse av ph.d.-avhandlinger
- Forberedelse til programevaluering

Nøkkeltall, herunder opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger, mindre omarbeidinger og frafall

I 2023 ble det tatt opp 27 kandidater til ph.d.-programmet ved Det humanistiske fakultet og det ble avholdt 19 disputaser. Tre godkjenninger kom etter 2. gangs innlevering og tre etter mindre omarbeidinger. Én avhandling ble underkjent og sju kandidater falt fra/ble skrevet ut av programmet. Det er svært sjelden kandidater trekker seg fra programmet i finansieringsperioden. De som likevel faller fra eller blir skrevet ut er primært kandidater som ikke søker eller får avslag på søknad om forlengelse ut over normert tid. Tallene varierer fra år til år fordi fakultetet med varierende mellomrom avslutter studieretten for inaktive kandidater. Fakultetet har økt innsatsen for å forebygge forsinkelser og frafall ved å fremheve redskapene i kvalitetssystemet for ph.d.-utdanningen, som fremdriftsrapportering og midtveisevaluering, for å styrke den kontinuerlige oppfølgingen av kandidater ved grunnenhetene.

Av de 21 kandidatene som ble tatt opp i 2017 var det 10 (48 %) som hadde levert ved utgangen av 2023 (innen 6 år etter opptak). Av de resterende 11 er foreløpig 2 falt fra. Dersom vi ser på fullføringsprosenten for de som startet i perioden 2008-2017 så er den på 71%¹ (179 av 253 kandidater). En ikke ubetydelig andel leverer altså etter at de har gått over 2 år på overtid. Av de resterende 74 kandidatene er det 9 som fremdeles er registrert som aktive i programmet, noe som betyr at i alt 65 kandidater (26%) har falt fra i samme periode.

¹ Kilde: Tableau

Tabell over nøkkeltall 2017 - 2023

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Opptak	21	33	25	13	12	21	27
Disputaser	21	20 ²	21	14	16 ³	13 ⁴	19 ⁵
Innlevering innen normert tid (netto)	9	7	9	2	7	5	8
Innlevering innen 2 år på overtid (kalenderår)	4	5	9	7	5	7	8
Andel fullført innen 2 år på overtid	62%	60%	86%	64%	75%	92%	84%
Innlevering over 2 år på overtid (kalenderår)	8	8	3	5	4	1	0
Mindre omarbeidinger					2	3	3
2. gangs innlevering	2	0	1	2	1	1	3
Underkjenninger	2	3 ⁶	2	2	2	2	1
Frafall	5	1	19	5	14	7	7

Kilde: FS

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Ph.d.-kandidatene er svært viktige bidragsytere til fakultetets forskning. Doktorgradsarbeidene er avgjørende for gjennomføringen av prosjekter på tvers av fagmiljøene, og spiller også en viktig rolle i å opprettholde aktivitetsnivået i fakultetets mange forskningsmiljøer. Avhandlingene gir også et betydelig bidrag til fakultetets publisering. Kandidatenes faglige integrering foregår mye gjennom innlemming i forskergrupper, der de fleste deltar aktivt på interne seminarer.

Fakultetet har avsatt åtte rekrutteringsstillinger til overordnede strategiske formål, i første rekke å understøtte forskningsinitiativer som SFF og ERC. I tillegg brukes strategiske stillinger til å styrke enkelte forskergrupper i fakultetets forskergruppesatsing. Grunnenhetene forvalter imidlertid brorparten av rekrutteringsstillingene, og fordeler disse i tråd med egne strategier og satsinger.

HF tar også opp noen kandidater som har sin finansiering og faglige tilknytning ved eksterne læresteder uten egne ph.d.-programmer.

Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid

Fakultetet har de siste årene prioritert å øke bevisstheten om kvalitetssystemets funksjon i forskerutdanningen og tydeliggjøre det potensialet som kvalitetssystemet har til å være et egnet redskap for forbedring, både på programnivå og i møte med den enkelte kandidat.

² Én ved KMD

³ To ved KMD

⁴ Én ved KMD

⁵ To med KMD

⁶ Én for 2. gang

Oppfølging av fremdriftsrapporter

Det har vært viktig for fakultetet å gjøre fremdriftsrapporteringen til et mer sentralt virkemiddel for kvalitetsarbeidet ved den enkelte grunnenhet. Fremdriftsrapportering har derfor vært sentralt i møte med programstyret og instituttledelsen. Tilbakemeldingene tyder på at enhetene langt på vei har lyktes med å nyttiggjøre fremdriftsrapporteringen, og at de er blitt flinkere til å følge opp systematisk.

For at fremdriftsrapporteringen skal bli mer meningsfull for kandidatene, bør fremdriftsplanene oppdateres mer hyppig. Det er en utfordring at kandidatenes fremdriftsplaner ikke alltid er endret siden søknadsfasen, og derfor ikke i tilstrekkelig grad tar høyde for pliktarbeidsavtale og faktiske fremdrift. Enhetene arbeider godt med å bedre rutinene for slike oppdateringer blant annet i forbindelse med lokale oppstartsmøter.

Midtveisevaluering

Fakultetet har gode erfaringer med bruk av midtveisevaluering. Med få unntak gjennomfører alle kandidater evalueringen. Fakultetet har imidlertid understreket at midtveisevaluering ikke bør utsettes til senere i ph.d.-løpet, men bør brukes etter intensjonen for å fange opp forsinkelser etter 1.5-2 år. Tilbakemeldingene tyder på at enhetene har noe ulik praksis når det gjelder hva som forventes av innlevering av materiale til midtveisevaluering. Fakultetet vil følge opp med å revidere rutinen for midtveisevaluering i programstyret.

Gjennomføring av medarbeider- og oppfølgingssamtaler

Fakultetet har over lengre tid vært opptatt av at grunnenhetene må øke andelen årlige medarbeidersamtaler md ph.d.-kandidatene, og i 2023 ble det gjennomført medarbeidersamtale og/eller oppfølgingssamtale for alle våre kandidater.

Kvalitetssikring av opplæringsdelen, herunder emneevaluering og evaluering av emneportefølje og rammene for opplæringsdelen

Alle obligatoriske emner, til sammen 15 studiepoeng, gjennomgikk studentevaluering og egenevaluering i 2023. I 2024 kommer fakultetet også til å bestille 3-årig emneevaluering av disse.

Programstyret har i løpet av året hatt en grundig gjennomgang av rammene for opplæringsdelen. Opplæringsdelen har gjennomgått en redesign for å knytte den tettere til læringsutbyttebeskrivelsen i programmet. Vitenskapsteori og etikk er styrket ved å gjøre et emne på 10 studiepoeng obligatorisk for alle kandidatene. Emnet PHDOF903 som ble opprettet som et 5 studiepoengsemne i overførbare ferdigheter blir nå videreført som et obligatorisk introduksjonsemne som også har som formål å fungere som et faglig-sosialt møtepunkt for alle ph.d.-kandidatene ved HF. De resterende 15 studiepoengene i opplæringsdelen er fortsatt kandidatspesifikke, og godkjenning av disse emnene og øvre studiepoenggivende aktiviteter er nå lagt til grunnenhetene. Programstyret har vektlagt at grunnenhetene skal orientere om sitt kvalitetsarbeid i deres ph.d.-utdanningsmeldinger.

Fakultetet har satt av penger til utvikling av et nytt felles ph.d.-emne i budsjettet for 2024.

Gjennomføring og oppfølging av programevaluering

I 2023 diskuterte programstyret rammene for den eksterne programevalueringen og en foreløpig tidsplan for programevalueringen som er planlagt gjennomført i 2024.

Oppfølging av undersøkelser

Det humanistiske fakultet har over tid lyktes med å ta i bruk fremdriftsrapporteringen på en mer fruktbar måte enn tidligere, både i oppfølgingen av den enkelte kandidat og i det generelle kvalitetsarbeidet med fakultetets forskerutdanning. For å styrke denne trenden vil fakultetet fortsette den tette oppfølging av grunnenhetene i forkant og i etterkant av undersøkelsen.

Erfaringene med kvalitetssystemet gjør at betydningen av vekselvirkningen mellom kandidatundersøkelsen og de øvrige elementene i kvalitetssystemet trer klarere frem. Undersøkelsen er blant annet blitt brukt til å identifisere forbedringspotensiale i ph.d.-programmets internasjonalisering. Fakultetet vil derfor i fortsettelsen gjøre kandidatundersøkelsen mer synlig som del av fakultetets systematiske kvalitetsarbeid. Det samme vil gjelde for alumnusundersøkelsen som ble gjennomført for første gang i 2023, og som ble gjort kjent for fakultetene mot slutten av året.

Andre forhold

Faglige og sosiale tiltak som ikke er en formell del av programmet

Fakultetet gjennomførte i 2023 oppstartseminar for nye ph.d.-kandidater og deres veiledere både i vår- og høstsemesteret, og har som ambisjon å gjennomføre en samling hvert semester. Formålet er å sikre kandidatene tilgang til grunnleggende informasjon om fakultetets forskerutdanning tidlig løpet, i tillegg til å være en møteplass for alle ph.d.-kandidater på tvers av fagtilhørighet og arbeidssted.

Stip-HF

STIP-HF er en interesseorganisasjon for ph.d.-kandidatene ved Det humanistiske fakultet. Fakultetet støtter organisasjonen med midler som benyttes til faglig-sosiale arrangementer for kandidatene, i samarbeid med programstyret. STIP-HF er i tillegg høringsinstans i enkelte saker som særlig angår kandidatene og ph.d.-programmet.

Veilederopplæring

Fakultetet etablerte i 2023 et veilederforum for veiledere på HF's ph.d.-program. Fakultetets ambisjon er å invitere til regelmessige samlinger for å ta opp ulike temaer knyttet til ph.d.-veiledningen. Fakultetet lyktes i 2023 med å gjennomføre en samling med fokus på veiledning som virkemiddel for bedre gjennomstrømming, og planen for 2024 er en samling med tema forskningsetikk og fusk.

Miljøstøtte

Alle ph.d.-kandidater ved HF skal ha tilknytning til en aktiv forskergruppe og få mulighet til å ta del i et aktivt forskningsmiljø. Fakultetet er opptatt av at rekrutteringsprosessen til ph.d.-programmet (inkl. utlysning og sakkyndig vurdering) skal sikre at fremtidige kandidater kan inngå i et stabilt og aktivt fagmiljø.

Ph.d.-utdanningsmelding 2023 for Det juridiske fakultet

Oppfølging av førre års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført

Fakultetet har gjennomført ei omfattande intern evaluering av alle dei obligatoriske ph.d.-emna i ph.d.-programmet, samt ei overordna evaluering av opplæringsdelen i ph.d.-programmet som heilskap. Resultata av evalueringa var i stor grad positive, men viste også at det var potensiale for vidare utvikling. Som følgje av dette har emnet PHDJUR901 frå og med 2024 fått nytt emneinnhald. I staden for opplæringa i kjelde- og metodemangfald som kandidatane i dag får dekt på annan måte, blir det no gitt opplæring i prosjektutvikling og prosjektdesign. Det nye emnet *Prosjektdesign og forskningsetikk/Research Design and Ethics* skal bidra til å gjere ph.d.-kandidatane meir medvitne om val, og konsekvensar av val, av ulike typar av forskingsspørsmål, problemformuleringar og design av forskingsprosjekt i rettsvitenskap. Emnet vil få fram korleis utviklinga av rettsvitenskap heng saman med forskingsfinansierings-systemet og korleis ein kan byggje ei akademisk karriere. Som følgje av evalueringa er det også gjort endringar i format og tilrådd litteratur for andre emne i den obligatoriske opplæringsdelen.

Endringane og oppdateringane i ph.d.-emna er del av eit større og meir langsiktig arbeid med kontinuerleg å utvikle og forbetre ph.d.-programmet ved Det juridiske fakultet. Fakultetet fekk i 2022 innvilga Humanioramidlar for å utvikle eit nytt valfritt vitenskapsteoretisk ph.d.-emne i samarbeid med Senter for vitenskapsteori (SVT) for prosjektperioden 2023-24. Professor Henrik Palmer Olsen frå Universitetet i København er blitt knytt til fakultetet som professor II som del av kvalitetshevinga av ph.d.-programmet og utviklinga av det vitenskapsteoretiske emnet. Det er utlyst to plassar for kandidatar til «pilot»-versjon av det nye emnet *Vitenskapsteoretisk fordjuping og analyse* som skal gjennomførast hausten 2024. I dette emnet vil kandidatane sjølv få velje ut tema og litteratur i samarbeid med rettleiar og fagpersonane tilknytt kurset, og arrangere eit seminar eller liknande med inviterte ekspertar for å drøfte særlege vitenskapsteoretiske utfordringar i avhandlinga si. Emnet skal gje kandidaten fagleg fordjuping, trening i forskingsleiing og samstundes skape fagleg aktivitet i kandidaten sitt fagmiljø.

I 2023 utarbeidde leiar for ph.d.-programmet Jørn Jacobsen, ph.d.-koordinator Karoline Aksnes, forskingsrådgjevar Ingrid Birce Müftüoglu og forskingsdekan Ragna Aarli artikkelen «[Forskarutdanning i rettsvitenskap – med Bergen som dømme](#).» Målet med artikkelen er å synleggjere utviklinga i ph.d.-programmet ved Det juridiske fakultet ved UiB, og med utgangspunkt i det, diskutere idear, innhald og målsetningar for forskarutdanning i rettsvitenskap innanfor forskarfellesskapet. Artikkelen har vore presentert på møter med både ph.d.-kandidatar og rettleiarar i løpet av hausten 2023 for å invitere desse gruppene med i refleksjon og diskusjon kring kva forskarutdanninga bør oppnå og kva prinsipp som bør ligge til grunn for innhaldet i ph.d.-programmet ved fakultetet.

Nøkkeltal

I 2023 starta 6 nye kandidatar på ph.d.-programmet ved Juridisk fakultet. I tillegg har fakultetet fått inn ein ukrainsk kandidat som var i eit ph.d.-løp ved Universitetet i Odessa då krigen i Ukraina braut ut. Gjennom finansiering frå Marie Curie MSCA 4Ukraine vil denne kandidaten fullføre dei resterande 2 åra av ph.d.-løpet ved UiB.

Fakultetet hadde 2 disputasar i 2023, noko som er færre enn normalt. Til gjengjeld ser vi at det ligg an til at det vert langt fleire innleveringar i 2024 enn det som er normalt for fakultetet. Variasjonar som dette kan sjølvstøtt skuldast naturlege svingingar i eit ph.d.-program med få deltakarar, men det er også grunn til å tru at koronapandemien kan ha hatt noko å seie for dei låge innleveringstala. Ved UiB fekk alle kandidatane 1-2 månader tillagt tid som følgje av koronarestriksjonane. Det var dessutan generelt høgare sjukefråvær i samfunnet i etterkant av korona-perioden, og dette var og merkbart for stipendiatane. Kombinasjonen av tillagt tid og sjukefråvær/permisjonar har ført til at mange kandidatar har fått utsett normert sluttdato. Dei andre juridiske fakulteta i Noreg har rapportert om same tendens. Rapportar¹ frå HK-dir melder også om forseinkingar og lågare framdrift blant ph.d.-kandidatar under pandemien og at dette sannsynlegvis vil vise i gjennomføringstala i åra framover.

Når det gjeld gjennomstrøminga på ph.d.-programmet meir generelt, vart det utforma ein rapport for Forskingsutvalet² der ein har sett på statistikken på fakultetet frå 2014 til 2022. Tala syner naturlege variasjonar frå år til år, men vi kan ikkje identifisere ein klar trend eller utvikling, verken i retning lenger eller kortare leveringstid for avhandlingar i denne perioden all den tid tala frå 2020 og vidare i nokon grad må sjåast i samanheng med korona-pandemien.

Det er verdt å merke at gjennomførings-tala frå 2014-2022 er basert på kandidatar som gjekk på den førre opplæringsdelen på ph.d.-programmet. Den nye opplæringsdelen, som starta i 2020, er designa med tanke på legge betre til rette for gjennomstrøming på normert tid. Resultata for den nye opplæringsdelen er ikkje synleg i statistikken enno, då det første kullet frå den nye opplæringsdelen har normert tid til årsslutt i 2024. Det er ingen tvil om at korona-pandemien har påverka både format på kurs, og arbeidskvardagen til dei to første kulla. Dermed er det først med kullet som byrja i 2022 at tala for gjennomstrøming av kandidatar blir representative for normale forhold. Desse har normert tid for innlevering ved årsslutt i 2026.

Kandidatane sine bidrag til forskinga ved fakultetet

- **Graden av nyskapande forskning, og korleis kandidatane utfyller eksisterande forskingsfelt**

Ph.d.-kandidatane er med i den eller dei forskargruppene ved fakultetet som er relevante for sitt fagfelt, og bidreg aktivt inn i forskingsmiljøet ved fakultetet som integrerte medlemmar der.

I tillegg tilfører ph.d.-kandidatane forskingsfeltet og fagmiljøa ny kunnskap gjennom arbeidet med eige tema. Monografi er framleis det vanlege formatet på avhandlingar ved Det juridiske fakultet, og det er tradisjon for å skrive omfattande avhandlingar. Monografiformatet opnar for djupe og utfyllande drøftingar av komplekse problemstillingar, og er anerkjend innanfor rettsvitskapen. Det finst gode nordiske og internasjonale nettverk for prosjektpresentasjonar og mange kandidatar presenterte prosjektet sitt for eit internasjonalt publikum i 2023. Somme kandidatar publiserte artiklar om temaet for avhandlinga undervegs. Kandidaten publiserte ofte ein omarbeidd versjon av avhandlinga i bokform etter fullført grad.

Vi har per i dag eit par kandidatar som arbeider med artikkelbasert format på avhandlinga, og vi ventar den første artikkelbaserte avhandlinga levert ved fakultetet i 2024.

¹ Sjå HK-dir notat 5/2023, Konsekvenser av koronapandemien for høgere utdanning:<file:///C:/Users/kak019/Downloads/Notat%20konsekvenser%20av%20korona%20UH.pdf>

² Sak 9/24 framlagt for FU 16.01.2024

- **strategiske vurderingar som gjerast ved tilsetting og opptak av kandidatar**

Forskarlinja ved fakultetet er ein viktig arena for rekruttering til ph.d.-programmet. Tre av dei seks nytilsette kandidatane i 2023 hadde bakgrunn frå forskarlinja.

Studentane på forskarlinja er knytt til ei av forskargruppene ved fakultetet under arbeidet med masteroppgåva. Dei deltek på det årlege David Doublet-seminaret saman med ph.d.-kandidatane ved fakultet, der dei også presenterer tekst frå masteroppgåva. På denne måten får dei eit innblikk i både forskingsfelleskap og ph.d.-programmet ved fakultetet. Forskarlinjestudentar som er interesserte i å søke seg vidare til ph.d. får tilbod om midlertidig tilsetjing ved fakultetet i perioden mellom innlevering av masteroppgåve og eventuell oppstart på ph.d.-programmet.

For å få fylt øyremerkte stillingar finansiert av eksterne midlar, vart det berre lyst ut ein open stipendiatstilling hausten 2023. Rekrutteringssituasjonen har vore svært krevjande og den kritiske massen av nye kandidatar er difor lågare enn det som er ønskeleg.

- **strategiske vurderingar rundt BOA-aktivitet og korleis fakultetet bruker eksternfinansierte prosjekt strategisk for å finansiere nye ph.d.-kandidatar**

Hovudmotivasjonen for BOA-aktivitet er rekruttering for styrking og vidareutvikling av fagmiljøa. Fakultetet driftar ei profesjonsutdanning og er avhengig av jamn rekruttering til forskinga for å halde høg kvalitet på den juridiske breiddeutdanninga. Fakultetet har dei fem siste åra prioritert postdoktor rekruttering gjennom eksternfinansierte prosjekt, medan dei fleste ph.d.-stillingane finansierast over grunnbevilgninga. Fakultetet arbeider målretta for å skape gode karrierevegar for yngre forskarar blant anna gjennom auking av postdoktor moglegheitene.

Fakultetet sitt systematiske kvalitetsarbeid

- **oppfølging av framdriftsrapportar**

Ved fakultetet vert alle framdriftsrapportane lest av prodekan for forskning og ph.d.-koordinator. Prodekanen og ph.d.-koordinator har deretter eit arbeidsmøte der dei diskuterer resultatet og eventuelle vidare tiltak. Dersom det er avvik i situasjonsskildringa til kandidaten og rettleiar, blir dette følgt opp med nærare undersøkingar. Kvar einskild kandidat vert behandla individuelt og eventuell vidare oppfølging vert tilpassa den konkrete situasjonen.

Dersom framdriftsrapportane vart gjort tilgjengeleg tidlegare, ville det vore mogleg å dra større nytte av dei i medarbeidarsamtalane med kandidatane.

- **midtvegsevaluering**

I 2023 gjennomførte fakultetet 6 midtvegsevalueringar. Midtvegsevalueringane ved fakultetet inkluderer ein tilreisande ekstern kommentator, og vert normalt leia av leiar av forskarutdanninga ved fakultetet. Møtet varer i omlag 4 timar, og kandidaten har i forkant av møtet sendt ut eit tekstmateriale som kommentator har førebudd kommentarar til. I etterkant av møtet vert det utarbeidd ein rapport frå midtvegsevalueringa. Dersom midtvegsevalueringa syner at kandidaten ligg så lang etter forventta progresjon at det er behov for å setje inn tiltak, kan det iverksetjast ein 6-månaders oppfølgingsplan etterfulgt av ei ny evaluering. I 2023 vart det ikkje sett inn nokon slik oppfølgingsplan ved fakultetet.

- **gjennomføring av medarbeidar- eller oppfølgingssamtalar**

Prodekanen for forskning har medarbeidaransvar for alle stipendiatane ved fakultetet, og inviterer alle inn til medarbeidersamtale årleg. I 2023 takka alle, med unntak av ein kandidat i slutfase, ja til tilbodet om medarbeidersamtale. Tilbodet om medarbeidersamtale er planlagt utvida til eksterne kandidatar på ph.d.-programmet, det vil seie til kandidatar utan tilsettingstilhøve til Universitetet i Bergen. På grunn av særskilte omstende hausten 2023, der ein stipendiat døydde, vart ikkje dette gjennomført i 2023. Dekan og prodekan gjennomførte i samarbeid med bedriftshelsetenesta fleire kollektive samlingar og individuelle samtalar med kandidatar på ph.d.-programmet etter hendinga. Det vart òg utarbeid mal og plan for gjennomføring av årlege arbeidsmiljøundersøkingar blant midlertidig vitskapelege tilsette frå og med 2024.

- **kvalitetssikring av opplæringsdelen, herunder emneevaluering og evaluering av emneporteføljen og rammene for opplæringsdelen**

Fakultetet har som nemnt gjennomført ei intern evaluering av opplæringsdelen med utgangspunkt i det kullet som tok dei obligatoriske ph.d.-emna i 2022 og 2023. Alle emna vart evaluerte av emneansvarleg, og dei deltakande ph.d.-kandidatane vart invitert til å svare på kandidatevaluering. Forma av kandidatevalueringa varierte frå emne til emne i eit forsøk på å unngå for mange spørjeundersøkingar på kort tid for den same gruppa kandidatar. Likevel ser vi at svarprosenten var høgare på dei første emna enn på det siste. Resultata syner at kandidatane overordna sett er godt nøgde med ph.d.-emna, samstundes som det er rom for vidare utbetring og utvikling.

- **gjennomføring og oppfølging av programevaluering**

Hausten 2023 leverte leiar av forskarutdanninga ved fakultetet ei overordna evaluering av ph.d.-programmet med utgangspunkt i dei resultata som hadde kome fram i dei einskilde emne-evalueringane.

- **oppfølging av undersøkingar**

Evalueringa av alle ph.d.-emna, samt den overordna evalueringa av ph.d.-programmet vart presentert for både Forskingsutvalet ved fakultetet og Fakultetsstyret våren 2024. Som direkte følge av evalueringa har fleire emne fått endringar i innhald, format eller pensum.

Rettleiaropplæring

Ved Juridisk fakultet er det utarbeidd eit skriv med retningslinjer og forventingar til rettleiing, og dette skrivet vert distribuert til rettleiarar og kandidat ved oppstart. Rettleiar vert inkludert i oppstartssamtalen fakultetet har med alle nye ph.d.-kandidatar. På denne måten får rettleiar informasjon om kandidaten sitt ph.d.-løp inkludert opplæringsdel, aktivitetar, moglegheiter for forskingsopphald i utlandet, eventuell undervisningsplikt osv. På møtet vert rettleiarforholdet tematisert, og rettleiar og kandidat vert oppmoda til å avklare forventingar og rammer for rettleiinga på eit tidleg tidspunkt. På denne måten unngår ein å gå inn i rettleiingsforholdet med ulike forventingar.

Fakultet inviterer også alle rettleiarar til semestervise rettleiarseminar der aktuelle tema vert adressert og diskutert.

Foto: Thor
Brødreskift, UiB

PH.D.-UTDANNINGSMELDING

2023 - Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Innhold

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak.....	1
Opptak, gjennomføring, disputaser, frafall, m.m.....	1
Opptak.....	1
Gjennomføring	2
Disputaser.....	2
Underkjenning og mindre omarbeiding	2
Frafall.....	2
Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet.....	3
Tiltak for gjennomføring på normert tid og kandidatoppfølging etter endt finansieringsperiode.....	3
Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid	4
Oppfølging av framdriftsrapporter.....	4
Midtveisevaluering.....	4
Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler.....	5
Kvalitetssikring av opplæringsdelen.....	5
Gjennomføring og oppfølging av programevaluering.....	6
Planer for 2024.....	6

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

Fakultetet har i 2023 og hittil i 2024 jobbet særskilt med følgende tema:

- Oppdatering av programbeskrivelsen
- Planlegging av programevaluering
- Økt gjennomføring og fullføring av graden
- Videreutvikling og forenkling av administrasjon av heisemner

Opptak, gjennomføring, disputaser, frafall, m.m.

Opptak

Antall opptak til ph.d.-programmet i 2023 er foreløpig 63 (per 4.4.), men det forventes å nå 76, da det fortsatt vil bli tatt opp kandidater etter at de ble ansatt som stipendiater høsten 2023. Opptaket til ph.d.-programmet skjer ikke samtidig som tilsettingen i stipendiatstillingene, så det er ikke mulig å gi eksakte tall for opptaket i 2023 på nåværende tidspunkt. Opptakstallene ligger på samme nivå som de to siste årene, men er betydelig lavere enn i årene 2018-2020. Tidligere opptakstall var 78 (2022), 74 (2021), 92 (2020), 111 (2019), 87 (2018).

Antallet ph.d.-opptak varierer fra år til år og er i stor grad avhengig av ekstern finansiering. Det jobbes kontinuerlig med å øke ekstern finansiering, noe som på sikt kan øke antallet ph.d.-opptak. Noen institutter rapporterer at pandemien har ført til forsinkelser i utlysninger av nye rekrutteringsstillinger, noe som har påvirket tilgang til stipendiatstillinger. En viss nedgang i antall ph.d.-stillinger skyldes økt bruk av faste forskere i forskningsmiljøene, samt prioritet av postdoktorer fremfor Ph.d. kandidater. Begge disse stillingene blir i noen grad prioritert foran ph.d.-stillingene ved søknader om forskningsmidler. Et høyt antall ph.d.-kandidater har stor betydning for fakultetet.

Målet er derfor å rekruttere flere dyktige kandidater ved å tilby fremtidsrettet forskerutdanning og være en attraktiv arbeidsgiver for unge forskere.

Gjennomføring

Gjennomføringstiden har vært veldig stabil de siste fem årene, også gjennom korona-årene. For kandidater som disputerte i 2023 er gjennomføringstiden fortsatt på samme nivå som tidligere år. Gjennomsnittlig nettotid for alle kandidater ved fakultetet i 2023 er 3,4 år, både for de som disputerte på våren og de som disputerte på høsten. Gjennomsnittlig bruttotid er 4,2 år for de som disputerte på våren og 4,4 år for de som disputerte på høsten. Det har vært svært lite endring i gjennomsnittlig tidsbruk de siste årene.

Det gjenstår å se om gjennomføringstiden øker for kullene som startet på ph.d.-programmet rett før og midt i pandemien, og som forventes å disputere i 2024/25. Tilbakemeldinger fra instituttene indikerer at kandidatene fra koronakullene har hatt større utfordringer med progresjonen.

I 2023 fullførte 72 % av ph.d.-kandidatene sin grad i løpet av seks år. Dette er en nedgang fra tidligere år, hvor tallene var 80 % i 2022, 80 % i 2021, 79 % i 2020 og 70 % i 2019. Til tross for dette ligger gjennomføringsprosenten høyt, også i forhold til de andre fakultetene. Fakultetet har en stabil og høy gjennomføringsprosent, men jobber samtidig med å øke antallet fullførte doktorgrader.

Disputaser

I 2023 ble det gjennomført 74 disputaser ved fakultetet. De foregående årene hadde følgende antall disputaser: 54 i 2022, 83 i 2021, 75 i 2020, 69 i 2019, 80 i 2018.

I 2022 var det uvanlig få disputaser som følge av utfordringer og forsinkelser forårsaket av pandemien. Derfor var det forventet at antall disputaser skulle øke betydelig i 2023 sammenlignet med normalår. Imidlertid har ikke økningen vært like stor som forventet. Denne situasjonen kan mest trolig tilskrives at koronaårene ikke bare påvirket ph.d.-kandidatene rent praktisk, men også hadde en negativ effekt på deres motivasjon og arbeidskapasitet. Det kommer blant annet frem gjennom samtaler med kandidatene at mange har vært påvirket av pandemiårene og trenger ekstra oppfølging for å avslutte ph.d.-arbeidet på en god måte.

Noen institutter rapporterer i utdanningsmeldingen for 2023 at de hadde færre disputaser enn forventet, og at de har intensivert oppfølgingen av forsinkede kandidater og deres veiledere. Dette har også vært adressert i flere ledermøter ved fakultetet. Prognosene for 2024 ser imidlertid lovende ut - de fleste institutter rapporterer en gradvis økning og forventer et betydelig høyere antall disputaser dette året.

Underkjenning og mindre omarbeiding

I 2023 ble det ikke gitt noen underkjenninger, i motsetning til 2 underkjenninger året før. Det ble gitt 9 innstillinger med mindre omarbeiding, hvorav 8 kandidater disputerte i 2023 og én i 2024. Antallet innstillinger med mindre omarbeiding er det høyeste vi har hatt ved fakultetet i løpet av ett år. Vi vil derfor se nærmere på retningslinjene for mindre omarbeiding og se om disse er tilstrekkelig klare. Antallet innstillinger med mindre omarbeiding var 5 i 2022, 5 i 2021, og 4 i 2020.

Frafall

I 2023 ble det registrert 9 avbrutte avtaler, noe som er en nedgang sammenlignet med 20 i 2022, 18 i 2021 og 12 i 2020. Instituttene har frem til 2022 jobbet målrettet med å kontakte og avslutte avtaler med kandidater som ikke lenger er aktive. Samtidig ønsker instituttene å opprettholde kontakt med «gamle» kandidater der det er potensial for å fullføre doktorgraden.

Erfaringen viser at årsaker til frafall hovedsakelig faller inn under to kategorier: på den ene siden sykdom, familiære grunner og tap av motivasjon, og på den andre siden kandidater som har begynt i arbeid etter at finansieringsperiode er utløpt. Flere institutter har iverksatt rutiner for å gi tettere oppfølging av kandidater som er innenfor normert tid, da vi erfarer at mange av kandidatene finner det vanskelig å fullføre graden etter at stipendiatperioden er avsluttet.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Fakultetets kandidater er hovedsakelig finansiert gjennom rammefinansierte UiB-stipend og eksternt finansierte prosjekter, primært NFR-prosjekter. Omtrent halvparten av kandidatene er UiB-stipendiater, mens rundt en fjerdedel er NFR-stipendiater. Flertallet av kandidatene er tilknyttet prosjekter innenfor UiBs strategiske satsningsområder, som klima og energiomstilling, marin forskning og globale samfunnsutfordringer. Kandidatene er vanligvis tilknyttet aktive forskningsgrupper og deltar i relevante prosjekter, noe som bidrar til rask integrasjon i fagmiljøet.

De rammefinansierte stipendiatstillingene blir noen ganger brukt som del av startpakken for nyansatte vitenskapelige og bidrar dermed til å øke både forsknings- og undervisningskapasiteten ved instituttene. Mange stipendiatstillinger inngår som egenandeler i BOA-prosjekter. Begge deler øker forskningskapasiteten ved instituttet, og egenandeler styrker fakultetets konkurranseevne på BOA. Instituttene legger vekt på at utlysningstekstene for stipendiatstillinger er tydelige på hvilke faglige kunnskaper og ferdigheter som forventes av søkeren, både for å styrke faggruppens forskningsfelt og for å raskt kunne bidra som ressursperson i forskningsgruppen.

Noen institutter har egne tiltak for å øke rekrutteringen av norsktalende ph.d.-kandidater, med undervisning som en del av pliktarbeidet. Det er for eksempel særlig viktig for undervisning i grunnemner ved Matematisk institutt og Institutt for informatikk. Institutt for informatikk utlyser en gang i året stipendiatstillinger med mål om å rekruttere blant studentene som er i ferd med å fullføre masterutdanningen i Norge. Instituttet har god erfaring med dette. I tillegg til at disse kandidatene bidrar til undervisningen i faget, anser instituttet det som et viktig samfunnsoppdrag å øke andelen kandidater som har gode kunnskaper om norske forhold. Det er også et viktig aspekt fordi instituttet i mange år har hatt ph.d.-kandidater som er ansatt ved andre forskningsinstitusjoner som Simula og Nasjonal Sikkerhetsmyndighet, spesielt innen informasjonssikkerhet.

I tillegg til interne kandidater som er ramme- eller prosjektfinansiert, er det et betydelig antall eksterne kandidater som har veiledere ved instituttene, men som er ansatt og finansiert av aktører innenfor instituttsektoren, offentlige institusjoner eller det private næringslivet. Disse eksterne aktørene har ofte et langvarig og nært forskningssamarbeid med våre fagmiljø. Det eksterne samarbeidet bidrar i stor grad til nyskapende forskning og viktig faglig samarbeid. Det blir imidlertid påpekt at det kan være en utfordring å integrere eksterne kandidater i instituttmiljøet, og instituttene prøver å møte denne utfordringen gjennom tiltak som oppfølgingssamtaler og invitasjoner til faglige og sosiale samlinger.

Instituttene rapporterer at både interne og eksterne ph.d.-kandidater bidrar vesentlig til nyskapende forskning samt nasjonalt og internasjonalt samarbeid.

Tiltak for gjennomføring på normert tid og kandidatoppfølging etter endt finansieringsperiode

Fakultetet har som mål å skape gode rammebetingelser som bidrar til at kandidatene kan fullføre doktorgraden innen normert tid. Vi har derfor bedt instituttene om å rapportere om spesifikke tiltak og prosedyrer for å støtte kandidatene i å fullføre graden innen normert tid, samt hvilke oppfølgingsrutiner instituttene har for kandidater som ikke har fullført graden når finansieringen tar slutt. Målet er å videreutvikle kvaliteten på ph.d.-utdanningen med veiledning og kandidatoppfølging, samtidig som vi ønsker å øke antallet fullførte doktorgrader og andelen av disse som blir gjennomført innen normert tid.

I 2023 har instituttenes ph.d.-administrasjoner lagt mye arbeid og ressurser i oppfølgingen av ph.d.-kandidatene. Det nevnes spesielt medarbeidersamtaler og midtveisevalueringer for å identifisere mulige hindringer og sikre god progresjon i ph.d.-prosjektene.

Oppstartsmøter med administrasjonen og den faglige ledelsen, samt systematisk «onboarding», benyttes i økende grad som viktige virkemidler for å gi kandidatene god informasjon og en trygg start.

Å sikre en rask oppstart av prosjektet og god integrering i forskningsgruppen er avgjørende for å oppnå gjennomføring på normert tid. Instituttene har innført ulike rutiner og tiltak for å oppnå dette. For eksempel krever Kjemisk institutt at prosjektplanen inkluderer en risikoanalyse i tillegg til en detaljert tidsplan for de første 6-12 måneder. Institutt for biovitenskap har implementert en plan for forpliktende oppfølging og kvalitetssikring av ph.d.-løpet fra starten, noe som har resultert i en markant økning av kandidater som leverer på normert tid.

Flere institutter har iverksatt eller videreført tiltak i 2023 for å fremme faglig og sosial integrering samt øke trivselen blant kandidatene, med positive resultater. For å skape et inkluderende forskningsmiljø blir det arrangert seminarer og samlinger med fokus på faglige temaer, eller andre relevante temaer som karriereplanlegging og akademisk skriving.

Institutt for biovitenskap har identifisert behovet for et samlende sosialt og faglig nettverk gjennom medarbeidersamtaler, spesielt med internasjonalt midlertidig ansatte. Dette resulterte i etableringen av «BIO Early Career Researchers Community», som inkluderer både interne og eksterne kandidater. Prosjektet mottok midler fra UiBs mangfolds- og likestillingstiltak og har blant annet som mål å bedre integreringen av internasjonalt tilsatte.

Ved Institutt for informatikk har stipendiatene tatt initiativ til «ICT PhD Forum», som arrangerer månedlige treff med faglige foredrag og sosialt samvær, med støtte fra instituttet. Instituttet har også organisert et HR- og studiemøte for alle ph.d.-kandidater, for å øke stipendiatenes kunnskap om rettigheter og plikter i deres dobbeltrolle som ansatte og kandidater.

Flere institutter ved fakultetet har rutine for å kontakte kandidatene som nærmer seg slutten av ph.d.-perioden samt deres veiledere, for å få oversikt over status av avhandlingen og informere om saksgang og muligheter i avslutningsfasen. Ved søknad om forlengelse som ikke er lovhjemlet, kreves en detaljert og realistisk tidsplan for det gjenstående arbeidet, i samråd med veileder. Kandidater og veiledere kan også bli innkalt til fremdriftsmøte med FU leder og ph.d.-koordinator. Ved alle institutter får kandidatene oppfølging av veileder etter endt finansieringsperiode, og flere institutter prioriterer å få kandidater med avsluttet finansieringsperiode til å fullføre avhandlingen.

Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid

Oppfølging av framdriftsrapporter

Instituttene anser framdriftsrapportene som et godt verktøy og bruker dem aktivt i oppfølgingen av ph.d.-kandidatene. Rapportene gir en god oversikt over statusen for ph.d.-prosjektene og hvor langt kandidaten har kommet med skrivingen av avhandlingen. Vanligvis er det lederen for forskerutdanningsutvalget og ph.d.-koordinatoren som gjennomgår rapportene og identifiserer eventuelle behov for oppfølging. Rapportene brukes som forberedelse til samtaler med kandidatene og veilederne der det er et ønske eller behov. I de tilfellene hvor det viser seg å være problemer eller bekymringsverdige forhold, kobles instituttleder inn.

Ph.d.-programstyret behandler årlig en sak med oppsummering av framdriftsrapportene fra instituttene, der hovedfunn og eventuelle overordnede problemstillinger tas opp. I 2024 har fakultetet planer om å gjennomføre dialogmøter med instituttene der framdriftsrapportene vil være et sentralt tema.

Midtveisevaluering

Midtveisevaluering har blitt en etablert del av forskerutdanningen, og både kandidater og veiledere ser nytten av denne ordningen. Programbeskrivelsen ved fakultetet inneholder en detaljert beskrivelse av hvordan midtveisevaluering skal gjennomføres, og hvordan manglende progresjon skal følges opp. I tråd med programbeskrivelsen er instituttets forskerutdanningsutvalg representert i evalueringskomiteen.

Kandidaten holder en presentasjon av prosjektet, som vanligvis er åpen for alle. Midtveispresentasjonen fungerer som både en faglig og sosial møteplass på instituttene, og en læringsarena for studenter og medkandidater. Kandidatene er generelt positive til midtveisevalueringen og verdsetter muligheten for å få konstruktiv tilbakemelding på prosjektet fra både komiteen og tilhørerne.

Flere institutter krever i tillegg til kandidatens skriftlige statusrapport også en rapport fra veileder i forkant av presentasjonen. I denne rapporten skal det redegjøres for blant annet framdrift, pliktarbeid, status for opplæringsdelen og skriving, veiledningsforhold, administrativ støtte, utfordringer og lignende. Midtveisevalueringen er et svært nyttig verktøy for å få oversikt over status og framdrift for ph.d.-prosjektene og for å avdekke behov for oppfølging av både kandidat og veileder.

Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler

Instituttene har gode rutiner for å innkalle interne stipendiater til medarbeidersamtaler og sende tilbud om oppfølgingssamtaler til eksterne kandidater. Likevel er det få eksterne kandidater som takker ja til tilbudet.

Medarbeidersamtalene blir gjennomført av instituttleder eller delegeres til forskerutdanningsleder eller faggruppeledere. Ved institutt for informatikk blir interne stipendiater tildelt en mentor fra en annen forskningsgruppe, og de innkalles til årlige samtaler i samsvar med retningslinjene for medarbeidersamtale. I 2023 har 57 % av stipendiatene ved fakultetet gjennomført slike samtaler. Programstyret vil ta dette opp som en egen for å dele erfaringer og diskutere hva som kan forbedre gjennomføringen av medarbeidersamtaler.

I tillegg til medarbeidersamtale har de fleste instituttene etablert gode ordninger med oppstartsamtaler, der nye kandidater inviteres til samtale med forskerutdanningsleder og ph.d.-koordinator med fokus på å raskt komme i gang med planlegging av prosjektet og opptak til programmet. Informasjonsformidling og forventningsavklaring er sentrale elementer i denne samtalen. Kandidatene har vanligvis også oppstartsamtaler med instituttleder.

Kvalitetssikring av opplæringsdelen

Rammene for opplæringsdelen og evaluering av emneporteføljen

Opplæringsdelen for ph.d.-kandidater ved MN består av en formell del, en vitenskapsteori- og etikkdel og en formidlingsdel. Instituttene tilbyr ikke egne, dedikerte ph.d.-emner, men ved behov oppgraderes instituttets ordinære masteremner til ph.d.-nivå (heisemner) ved å legge til aktiviteter og krav på ph.d.-nivå. Det eneste ordinære ph.d.-emne ved MN er «MNF990 Vitenskapsteori og etikk» som eies og administreres av fakultetet.

Instituttene rapporterer at kandidatene har et godt og relevant utvalg av emner å velge mellom, med masteremner, heisemner, forskerskoler, forskerkurs i inn- og utlandet og spesialpensum tilpasset kandidatens behov og prosjekt.

Ordningen med heisemner ble innført i 2021/22, og instituttene har tatt den godt i bruk. Heisemner er nå en vanlig del av emnetilbudet og har generelt blitt positivt mottatt både av instituttens emneansvarlige og av ph.d.-kandidatene. Ph.d.-komponenten i heisemnene oppleves som lærerikt og meningsfullt av kandidatene selv. Det er utarbeidet retningslinjer for opprettelse og administrasjon av heisemner. Med to års erfaring viser det seg imidlertid at det er noen utfordringer og uavklarte problemstillinger som kan hindre kandidatene i å ta emner på tvers av instituttene. Det fører også til at et godt tverrfaglig undervisningssamarbeid mellom instituttene begrenses. Fakultetet vil derfor i samarbeid med instituttene fortsette arbeidet med å forbedre retningslinjer og rutiner for heisemner, og utarbeide god informasjon om heisemner til kandidater og veiledere.

En evaluering av emneporteføljen og rammene for opplæringsdelen er planlagt i 2024/25.

Emneevalueringer

Retningslinjene for kvalitetssikring av emner legges så nær som mulig opp til rutinene for emner på masternivå. Det er viktig for fakultetet å ha like prosedyrer på alle nivåer, i den grad det er mulig. Egenvurdering og evaluering av emner på ph.d.-nivå følger de samme fristene og saksbehandlingsrutinene som andre emner. Heisemner blir evaluert sammen med det tilhørende masteremnet, og eierinstituttet har ansvaret for å gjennomføre studentevaluering, egenvurdering og emneevaluering.

Spesialpensum, eksterne emner og forskerkurs må godkjennes av forskerutdanningsutvalgene på instituttene, som vurderer både innhold og nivå av emnene. Alle endringer i opplæringsdelen må også godkjennes av forskerutdanningsutvalget.

Emneansvarlig for det obligatoriske emne «MNF990 Vitenskapsteori og etikk» har nylig gjennomført en emneevaluering. Evalueringen blir behandlet i ph.d.-programstyret og den vil også inngå i evalueringen av rammene for opplæringsdelen og i programevalueringen.

Gjennomføring og oppfølging av programevaluering

Ph.d.-programstyret vedtok en plan for programevaluering høsten 2023. En intern komité ble opprettet for å gjennomføre en forberedende egenvurdering av programmet i samsvar med UiB's retningslinjer for programevaluering. Den interne komiteen har også fått i oppdrag for å utarbeide et forslag til mandat for den eksterne evalueringskomiteen, samt bidra med innspill om hvilke elementer av ph.d.-programmet som bør bli spesielt belyst. Programstyret vil vedta mandatet for den eksterne komiteen i løpet av våren. Planen er å oppnevne den eksterne komiteen slik at evalueringsarbeidet kan starte i høstsemesteret og en evalueringsrapport kan være klar våren 2025.

Planer for 2024

- Planlegging av veilederseminar
- Utfyllende retningslinjer og rutiner for heisemner
- Dialogmøter med instituttene for oppfølging av framdriftsrapportering m.m.
- Evaluering av rammene for opplæringsdelen
- Programevaluering som skal gjennomføres høsten 2024 og våren 2025

Ph.d.-utdanningsmelding 2023

UNIVERSITETET I BERGEN
Det medisinske fakultet

Innhold

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført	1
Nøkkeltall	1
Opptak og gjennomføring	1
Antall kandidater som disputerte innen 6 år ved utgangen av 2023	2
Mindre omarbeiding	3
Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet	3
Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater og hvordan kandidatene	3
utfyller allerede eksisterende forskningsfelt	3
Graden av nyskapende forskning og økt oppmerksomhet på innovasjon i forskerutdanningen	4
Forskerskoler	4
Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid	4
Oppfølging av framdriftsrapporter	4
Midtveisevaluering	4
Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler	5
Opplæringsdelen	5
Emneevalueringer	5

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført

I 2023 har Det medisinske fakultet (MED) arbeidet systematisk videre med kvaliteten i ph.d.-programmet i lys av Strategiplan for forskerutdanning¹, oppfølging etter ekstern programevaluering og oppfølging av punkter fra ph.d. utdanningsmelding for 2022.

- *Onboarding* er en helhetlig mottaksprosess av alle nye kandidater og inkluderer tildeling av pliktarbeid. Fakultetet utarbeidet og vedtok retningslinjer for samordning, registrering og oppfølging av pliktarbeid til 4-årige UiB-stipendiater i 2023². Instituttene har startet arbeidet, men det er enda noe tidlig å evaluere effekten av tiltaket. Fakultetet følger opp i dialogmøter med instituttene i 2024.
- Innføring av retningslinjer for bruk av digitale elementer i disputaser, dvs. hybrid eller heldigital disputas².
- Økt veilederkompetanse: Fakultetet har søkelys på styrket veilederkompetanse og kvalitet i veiledningen gjennom målrettet veilederopplæring. Fakultetet har et årshjul for veilederopplæring³. I 2023 gjennomførte fakultetet disse aktivitetene:
 - April 2023: Heldagsseminar for ph.d.-veiledere med temaet *Kvalitet i kappen for artikkelbasert avhandling* ved merittert underviser professor Rune Krumsvik, Institutt for pedagogikk ved Det psykologiske fakultet.
 - November 2023: Veilederfrokost med foredrag om *Publiseringsetikk* av professor Trine B. Haugen, vitenskapsombud ved Oslo MET og medlem av De nasjonale etiske komiteer.
 - Revisjon av det obligatoriske digitale veilederkurset er i avslutningsfasen. Kurset er oppdatert etter ny ph.d.-forskrift og fakultets utfyllende retningslinjer og inkluderer undervisningsmoduler med forskningsbasert veiledningspedagogikk til pedagogisk påfyll for veilederkompetanse.
- Systematisk revisjon av grunnkurset i helsefaglig forskning av emneansvarlig professor Kristine Bærøe. [MEDMET901 Etikk og helseforskning](#) er utvidet til 7 studiepoeng og oppfyller kravet til vitenskapsteori og etikk i ph.d.-forskriften. Kurset omfatter forskningsetikk, vitenskapsfilosofi og innovasjon og er obligatorisk for alle som tas opp i ph.d.-programmet ved MED. Bærekraft i forskning inkluderes også ved at kandidatene gjennom gruppearbeid skal reflektere over og analysere ph.d.-prosjektet med tanke på konsekvenser forskningsresultatene kan ha for økonomi, miljø og sosial rettferdighet, og for nåværende og fremtidige generasjoner (i tråd med WHOs/Brundtlands konsept for bærekraft). MEDMET901 undervises første gang våren 2024.
- Synliggjøring av kvalitet i ph.d.-utdanningen ved utdeling av to priser for Årets ph.d.-arbeid for 2022. En av prisvinnerne delte sine erfaringer til glede og motivasjon for nye kandidater på det årlige oppstartseminaret i 2023.

Nøkkeltall

Opptak og gjennomføring

I 2023 tok fakultetet opp 78 nye kandidater. Opptakene fordelte seg slik: 14 ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin, 18 ved Klinisk institutt 1, 34 ved Klinisk institutt 2, 10 ved Institutt for biomedisin og 2 ved Institutt for klinisk odontologi. Dette er en nedgang fra 2022 da vi tok opp 109 nye kandidater. Nedgang i opptakstill skyldes at (i) reduksjon i fakultetets egenfinansierte-stipendiatstillinger i 2023 av økonomiske grunner og at to store finansieringskilder ikke lyste ut midler, a) NFR lyste ikke ut FRIPRO-midler og b) Kreftforeningen finansierer ikke lenger stipendiatstillinger.

Totalt ble det avlagt 80 doktorgrader ved fakultetet med følgende fordeling: 28 ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin hvorav 1 dr.philos., 17 ved Klinisk institutt 1, 25 ved Klinisk institutt 2, 5 ved Institutt for biomedisin og 5 ved Institutt for klinisk odontologi.

Dette er en nedgang fra 99 disputaser i 2022. Nedgang i disputaser kan skyldes at koronapandemien førte til forsinkelser for planlagt innlevering og disputas i 2023. Vi opplever imidlertid økt pågang av innleveringer for disputas tidlig i inneværende vårsemester, som kan indikere at antall innleveringer vil ta seg opp i 2024.

¹ [Strategiplan for forskerutdanning | Det medisinske fakultet | UiB](#)

² [Reglement og retningslinjer | Det medisinske fakultet | UiB](#)

³ [Veilederopplæring for ph.d.-veiledere ved Det medisinske fakultet | Det medisinske fakultet | UiB](#)

Antall kandidater som disputerte innen 6 år ved utgangen av 2023 (startår 2017) var 84 (Figur 1a), tilsvarende 72% (n=117). Tilsvarende tall for startår 2016 ved utgangen av 2022 (n=108) var 76 stk./70%. For opptaksårene 2015 og 2014 var tallene hhv ca. 66 og 81% (ikke vist). Fakultetet hadde et toppår i 2020 med 113 avlagte doktorgrader, hvor noe av bidraget kan ha kommet fra kandidater som var ferdig etter 6 år med oppstart i 2014.

Instituttene og fakultetet jobber systematisk for at kandidater som er på overtid skal levere avhandling og fullføre doktorgraden. Noen skrives ut av programmet etter at opplæringsdelen er fullført og leverer og disputerer på et senere tidspunkt. Andre får tett og individuell veiledning både faglig og menneskelig og står i programmet til innlevering og disputas. Vi ser at det gir resultater og vi har eksempler på dette blant dem som disputerte i 2023 hvor seks hadde stått i ph.d.-programmet i over 8 år (bruttotid). MED har kontinuerlig søkelys på kvalitet for gjennomføring og er glad for at tendensen er stigende de tre siste årene.

1 a) Andelen ph.d.-kandidater på MED som gjennomfører innen seks år

Indikator-år	Start-år	Disputert				Total
		Ja	Ja	Nei	Nei	
		Andel	Antall	Andel	Antall	
2023	2017	71,79 %	84,0	28,21 %	33,0	117,0
2022	2016	70,37 %	76,0	29,63 %	32,0	108,0
2021	2015	66,30 %	61,0	33,70 %	31,0	92,0

1 b) Avlagte doktorgrader MED - Gjennomstrømming alle

År	Termin		Finansieringskilde			
2023			ANDRE	EGEN	NFR	Total
	Høst	Avg. BRUTTO_ÅR	4,8	5,0	4,7	4,9
		Avg. NETTO_ÅR	3,2	3,8	4,1	3,4
		Antall	21,0	9,0	3,0	33,0
	Vår	Avg. BRUTTO_ÅR	5,70	5,30	4,10	5,40
		Avg. NETTO_ÅR	4,20	3,60	3,30	3,80
		Antall	23,0	17,0	6,0	46,0

Figur 1 . a) Andelen ph.d.-kandidater på MED som gjennomfører innen seks år ⁴. b) Avlagte doktorgrader på MED - Gjennomstrømming alle⁵.

Oppløsning av gjennomstrømmingstall for finansieringskilder fra Tableau (Fig. 1 b) - Egen utregning

Tabell 1: Oppløsning av finansieringskategoriene fra Tableau (Fig. 1 b) - Egen utregning

Finansieringskategori ⁶ Finansiering og ansettelse Disputaser vår og høst 2023	Antall	Gjennomsnittlig bruttotid (totaltid i doktorgradsprogrammet) (år)	Gjennomsnittlig nettotid (medgått tid til doktorgradsarbeidet) (år)
ANDRE Eksternt finansierte. Ansatt i sykehus og helseforetak.	25	4,6	2,9
ANDRE Eksternt finansierte kandidater. Ansatt i andre foretak inkl. kandidater fra andre kontinenter	19	6,2	4,7
EGEN UiB-ansatte	26	5,2	3,7
NFR UiB-ansatte	5	4,9	3,7
NFR Eksternt ansatte	4	3,6	3,4

⁴ [DBH - Andelen ph.d.-kandidater som gjennomfører innen seks år: Oversikt - Tableau Server \(uhad.no\)](#)

⁵ [DBH - Avlagte doktorgrader og tidsbruk: Avlagte doktorgrader - gjstr. alle - Tableau Server \(uhad.no\)](#)

⁶ [Database for statistikk om høyere utdanning - DBH \(hkdir.no\)](#)

ANDRE-finansierte kandidater

Kategorien *ANDRE* omfatter eksternt finansierte, eksternt ansatte kandidater, unntatt NFR⁶. For MED inkluderer dette ansatte i Helse Vest RHF og Helse Bergen, Haukeland Universitetssykehus, men også andre sykehus, UH-institusjoner, instituttsektoren, ideelle organisasjoner og internasjonale samarbeidsinstitusjoner.

Når man bryter ned Tableau-tallene for gjennomstrømningstid (Tabell 1) for avlagte doktorgrader i 2023 (Figur 1 b) ser man at eksternt ansatte i norske sykehus og helseforetak har lavest nettotid, 2,9 år. Leger som tar doktorgrad på deltid, ofte med 50% progresjon, samtidig som de arbeider i klinikken er inkludert i denne gruppen. Hvis vi kun ser på de som har opptaksgrunnlag *Cand.med.* er brutto- og nettotid⁷ hhv. 4,9 og 2,7 år (16 stk. ikke vist i Tabell 1). Tallene for nettotid tyder på at leger i doktorgradsprogrammet gjennomfører doktorgraden på normert tid i kombinasjon med klinisk arbeid.

Gjennomstrømningstiden for ANDRE-finansierte som ikke er ansatt i norske helseforetak og sykehus inkluderer også internasjonale kandidater finansiert gjennom NORAD, lånekassen, tuberkuloseprogrammer og internasjonale fellesgradsprogrammer. Disse hadde gjennomgående høy brutto- og nettotid. De fleste av disse internasjonale kandidatene disputerte om våren. Tilknnytning og arbeidssted på kontinenter fjernt fra UiBs campus kan være utfordrende med tanke på kontinuitet i gjennomføring, for eksempel av geopolitiske årsaker. Global helse er ett av satsningsområdene på MED, som har eksellente forskningsmiljøer innen fagfeltet, som gir MED internasjonal kredibilitet og synlighet i dette feltet. De jobber gjerne med folkehelse eller påvirkning på regjeringsnivå, som gjør forskningen sårbar for geopolitiske spenninger. Vi er glade for at disse har lyktes i å fullføre sin doktorgrad.

Egenfinansierte ansatt på UiB har en gjennomsnittlig nettotid på 3,7 år, på linje med NFR-finansierte ansatt på UiB. Stipendiater med ett års pliktarbeid inngår i denne kategorien. Pliktarbeid øker bruttotiden på lik linje med andre ikke-rettighetsbaserte forlenginger. Tidligere forskerlinjestudenter, som ikke har pliktarbeid, inngår også i denne kategorien. Disse har i utgangspunktet en avkorting av tiden pga. tidligere fullført opplæringsdel. Men også her vil ikke-rettighetsbaserte forlenginger øke bruttotiden. Ulike omstendigheter påvirker, med andre ord, bruttotiden. For å se hvor mye tid som faktisk går med til doktorgradsarbeidet, må man se på nettotiden.

Doktorgradsløpet er normert til 3 år. Nettotiden påvirkes ikke av forlenginger som gis pga. rettighetsbasert fravær som sykdom og foreldrepermisjon. Dersom nettotiden øker, betyr det at det har vært behov forlenging av tiden til ferdigstilling av doktorgradsarbeidet ut over normert tid. Gjennomsnittlig nettotid på 3,7 år antyder et behov for rundt 8 måneders ekstra tid (0,7 år) for å fullføre doktorgraden isolert sett. Dette understreker viktigheten av en god onboardingprosess som gjør at kandidatene kommer fort i gang med ph.d.-arbeidet.

Mindre omarbeiding

Totalt fire avhandlinger fikk anbefaling om mindre omarbeiding. Dette er en reduksjon fra 12 i 2022. Vi har sett at anbefaling om mindre omarbeiding ofte skyldes svakheter i kappen. Vi er glade for å se en nedgang, som kan antyde at økt oppmerksomhet på kvalitet i kappen har gitt resultater.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater og hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt

Det poengteres fra instituttene at kandidatene bidrar vesentlig til forskningen i sine respektive fagfelt, er i forskningsfronten og bidrar til fremdrift og anerkjennelse for forskningen ved instituttet.

Strategiske vurderinger ved ansettelse og opptak gjøres på instituttene og i forskningsgruppene i lys av instituttets forskningsstrategi og basert på utlysninger fra aktuelle eksterne finansieringskilder som NFR, Helse Vest, Kreftforeningen, DAM-stiftelsen, Tannhelsetjenestens kompetansesentre og tilfang av UiB-finansierte stipendiater. Innen flere fagområder, som ernæring og biomedisin, rekrutteres ph.d.-kandidater særlig gjennom masterprogrammene.

⁷ [10 Tidskonto - Felles studentsystem](#): Nettotid er antall årsverk studenten har brukt på studiet minus alle permisjoner og annen tid som ikke er brukt til studiet.

Rekrutteringsgrunnlaget varierer fra etablerte klinikere som tar doktorgrad på deltid parallelt med arbeid i sykehus eller tannhelsetjeneste til tilsatte UiB-stipendiater. De kliniske instituttene satser på rekruttering av LIS-leger lokalt og i distriktene inn i forskningsaktiviteten med tanke på framtidig rekruttering til ph.d. og kombinerte stillinger i academia. Forskerlinjestudenter er viktig for rekruttering av unge, dyktige kandidater til forskerutdanningen. Det er et strategisk grep for (i) å få tidlig forskningskompetanse under legeutdanningen i henhold til regjeringens langsiktige strategiske plan, (ii) senke alder for de som tar ph.d. og (iii) fullføre på kortere tid pga. tidligere løp i forskerlinjen. Seks av dem som disputerte i 2023 hadde bakgrunn fra forskerlinjen ved fakultetet.

Graden av nyskapende forskning og økt oppmerksomhet på innovasjon i forskerutdanningen

Kandidatene bidrar til nyskapende forskning. Innovasjon er et satsingsområde på fakultetet og i oktober 2023 arrangerte MED et halvdags oppstartseminar for nye kandidater hvor innovasjon var ett av hovedtemaene. Kandidater med innovasjonsrettede prosjekter kan få kontorplass i Eitri. Kandidatene oppmuntres til å inkludere et innslag i disputaspresentasjonen som viser hvordan deres ph.d.-prosjekt kan bidra til innovasjon i fagfeltet, hva som er nytt og verdifullt med prosjektet og hvilke utviklingsmuligheter som kan ligge i forskningsresultatene og føre til merverdi for sluttbruker.

Forskerskoler

MED har åtte lokale forskerskoler som bidrar med formell faglig kompetanse, overførbare ferdigheter og psykososialt velvære, og er forankret på instituttene. I tillegg deltar MED i en rekke nasjonale forskerskoler⁸. Kandidater deltar også på tvers av instituttenes forskerskoler. Alle kandidatene skal være tilknyttet en forskerskole for faglig og sosial forankring i forskningsmiljøene.

Fakultetet har 54 aktive ph.d.-emner. De fleste er knyttet til og administrert gjennom forskerskoler ved instituttene og noen få er administrert på fakultetet. Vi ser en utfordring i at fremtidig finansiering av nasjonale forskerskoler opphører og vi stiller spørsmål om hvordan ph.d.-kurstilbud i regi av forskerskolene kan opprettholdes på en bærekraftig måte hvis finansieringen opphører.

Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid

Oppfølging av framdriftsrapporter

Instituttene følger opp fremdriftsrapportene og iverksetter tiltak overfor enkeltkandidater og veiledere der rapportene signaliserer slikt behov. Der det er uoverensstemmelse mellom rapport for kandidat og veileder, eller noen av partene ber om det, kaller instituttleden inn til oppfølgingsmøte. Institutt for klinisk odontologi kaller alle kandidater inn til samtale etter fremdriftsrapportering. Instituttene rapporterer årlig til fakultetet om deres oppfølging og Programutvalg for forskerutdanning behandler instituttenes rapporter og foreslår tiltak basert på instituttenes informasjon. I tillegg har fakultetet årlige dialogmøter med instituttledelsen om ph.d.-utdanningsmeldingen, framdriftsrapportene, utviklingsprosjekter i forskerutdanningen og oppfølging av enkeltkandidater. I disse møtene blir instituttledelsen også oppmuntret til å gå i dialog med veileder hvis vedkommende har flere kandidater som sliter. Disse møtene er en viktig arena for tilbakemeldinger og drøftinger mellom institutt og fakultet. Det er ulike utfordringer på de forskjellige instituttene ettersom de har svært ulikt omfang på forskerutdanningen. Derfor er det viktig å ha god dialog med instituttene for kontinuerlig kvalitetsutvikling.

Stipendiater som ønsker å uttrykke misnøye rundt ph.d.-situasjonen tar som regel direkte kontakt med ph.d.-koordinator på instituttet eller går i HR-linjen.

Midtveisevaluering

Alle ph.d.-kandidater ved MED skal gjennomføre midtveisevaluering omtrent halvveis i sin avtaleperiode. Målet er å hjelpe kandidaten og veileder til å vurdere om kandidaten er i rute i henhold til oppsatt plan. Oppfølging etter midtveisevaluering tilpasses behovet til hver enkelt kandidat i regi av instituttet.

⁸ [Forskerskoler | Det medisinske fakultet | UiB.](#)

Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler

Det er ressurskrevende, spesielt for institutter med mange kandidater, å gjennomføre medarbeidersamtale for alle ansatte stipendiater og oppfølgingssamtaler for alle de eksternt ansatte kandidater. Ansvar for gjennomføring av samtalene er i stor grad delegert til forskergruppene, men veileder skal ikke gjennomføre slike samtaler. Begrenset kapasitet skaper utfordringer for store institutter med mange eksternt ansatte kandidater, hvor det ikke har vært mulig å tilby slike samtaler i 2023. Vi ser likevel at instituttene har tett oppfølging av kandidatene gjennom sine ph.d.-koordinatorer, og at det iverksettes nødvendige tiltak i forbindelse med gjennomgang av fremdriftsrapportering hvor instituttledelsen involveres ved behov. To institutter melder at de arbeider internt for forbedring av rammene for samtaler i 2024. Institutt for klinisk odontologi kaller inn alle kandidater i ph.d.-programmet til samtale etter fremdriftsrapportering og har i 2023 utvidet samtalen ved å inkludere samtalepunktene fra mal for medarbeider- eller oppfølgingssamtaler⁹. Fakultetet anerkjenner instituttenes bestrebelser for best mulig oppfølging av dette punktet i kvalitetssikringssystemet for ph.d.-utdanningen.

Opplæringsdelen

Den obligatoriske delen av opplæringen består av [MEDMET901 Etikk og helseforskning](#) midtveisevaluering, formidling, og opplæring i bruk av forsøksdyr i medisinsk forskning der det er aktuelt. I den valgfrie delen tar kandidatene i stor grad UiB-emner eller emner fra andre universiteter. Fakultetet er også medlem i NorDoc-samarbeidet¹⁰ og bidrar med ph.d.-emner til NorDoc emnedatabase. Kandidater ved alle de nordiske universitetenes medisinske fakulteter har lik tilgang til å ta emner som finnes i databasen.

Emneevalueringer

Emneansvarlig skal gjennomføre egenvurdering og følge opp resultatene som videre danner grunnlag for fast evaluering av ph.d.-emner minst hvert tredje år eller etter hver tredje gang emnet er gjennomført. Programutvalget for forskerutdanningen godkjente våren 2022 en tidsplan for emneevaluering, som er fulgt opp med planlagt evaluering av 11 emner i 2023.

⁹ [Kvalitetssystem for ph.d.-utdanningen ved UiB | Ansattssider | UiB](#)

¹⁰ [NorDoc - Nordic Doctoral Training in Health Sciences. Home index \(nordchealth.net\)](#)

Ph.d.-utdanningsmelding 2023 for Det psykologiske fakultet

Det psykologiske fakultet har om lag 115 ph.d.-kandidatar, og har dei siste fem åra hatt gjennomsnittleg 17,6 disputasar i året. Kring halvta av ph.d.-kandidatane er eksternfinansierte, og har arbeidsplass andre stadar enn ved UiB. Stipendiatane ved fakultetet har sitt eige stipendiatutval (*psykSTIP*), som arbeider for å fremja interessene til både interne og eksterne ph.d.-kandidatar. Alle ph.d.-kandidatar er knytt til 4 ulike forskarskular. Fakultetet organiserer 3 av forskarskulane: *International Graduate School in Interdisciplinary Neuroscience (IGSIN)*, *Graduate School of Human Interaction and Growth (GHIG)*, og *Graduate School of Clinical and Developmental Psychology (CDP)*. I tillegg koordinerer fakultetet forskarskulen *Western Norway Graduate School of Educational Research II (WNGER II)*. Denne forskarskulen vart oppretta som ein regional forskarskule på tvers av 7 universitet og høgskular på Vestlandet i 2018. Frå hausten 2023 har forskarskulen vorte utvida til heile 15 partnarinstitusjonar, og i mars 2024 vart namnet også endra til *The Nordic Graduate School of Educational Research (Den nordiske forskerskolen for Utdanningsforskning)*.

Oppfølging av førre års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

Fakultetet og forskarskulane har hatt kursaktivitetar i ph.d.-utdanninga om lag som vanleg i 2023, men både opptakstal og talet på disputasar gjekk ned frå året før. Når det gjeld opptakstal vil fakultetet følgja utviklinga tett framover, særleg i lys av den utfordrande økonomiske situasjonen ved fakultetet og bortfallet av øyremerka rekrutteringsstillingar. Emneevalueringar er teke i bruk for alle ph.d.-kurs frå 2023, og fakultetet og programstyret har utarbeidd planar for alle evalueringsordningar i ph.d.-programmet. Fakultetet sitt obligatoriske kurs «Forskningsdesign, metode, etikk og vitskapsteori (PS901)» er revidert etter at emneansvarleg har gjort tilpassingar, og det omfattande kurset får gode evalueringar. Fakultetsstyret gjorde ei justering av utvalsstrukturen på forskningssida frå 2023, og det nye ph.d.-programstyret har gjennom året arbeidd godt med forskarutdanningsspørsmål og koordinering av forskarskulane si verksemd. Ein utfordrande økonomisk situasjon for fakultetet har gjort arbeidet krevjande, m.a. når det gjeld viktige saker som vidareføring av professor II-stillingar i ph.d.-utdanninga, ressursar til organisering av rettleiaropplæring og kursavviklinga. Evalueringar av opplæringsdelen og førebuingar til programevaluering våren 2025 vert viktige saker for programutvalet i 2024.

Nøkkeltal: Opptak, gjennomstrøyming, disputasar, underkjenningar, mindre omarbeidingar og fråfall – skildring av situasjonen og eventuelle tiltak for å betra desse parametranne

Fakultetet tok opp 22 nye kandidatar til ph.d.-utdanninga i 2023, litt ned frå 27 nye kandidatar i 2022. Av desse 22 har 9 ekstern arbeidsgjevar.

Når det gjeld gjennomføring i ph.d.-utdanninga syner UiB sine kontrollrapportar at kandidatane som disputerte i vårsemesteret 2023 i gjennomsnitt brukte 3,2 år før dei disputerte (nettotid, dvs. permisjonar m.m. er trekt frå). Kandidatar som disputerte i haustsemesteret brukte 2,8 år. Som sist er dette gode, men særsmå tal. Ser vi på fullføringsprosenten etter 6 år i ph.d.-utdanninga ligg denne i 2023 på 64 %. Dette er opp frå 2022 (55,56 %), men også her gjev små tal fort store utslag. Fakultetet er alt i alt nøgd med gjennomstrøyminga av kandidatar i ph.d.-programmet, og meiner at tiltak som minimum to rettleiarar, obligatorisk forskarskuletilknytning, godt organisert midtvegsevaluering og grundig handsaming av framdriftsrapporteringa på alle nivå i organisasjonen medverkar til at kandidatane fullfører.

Fakultetet hadde 13 disputasar i 2023 – nesten ei halvering frå 24 i 2022. Talet på disputasar har variert mykje dei siste åra, og heng truleg dels saman med koronapandemien. Likevel er det vanskeleg å peika på einskiltårsaker til fallet i 2023. Det kan vera tilfeldig, eller også knytt til at forlengingar no vert gjeve samla mot slutten av stipendiatperioden. Utviklinga til no i 2024 tyder på at vi vil liggja kring snittet for dei siste 5 åra.

Fakultetet hadde 1 mindre omarbeiding (jf. §11.4 i ph.d.-forskrifta) i 2023, og denne vart også underkjent seinare på året.

Det var ikkje fråfall i ph.d.-utdanninga i 2023 – ingen slutta eller vart skrivne ut av ph.d.-programmet. Når det gjeld opptak, gjennomføring, disputasar, underkjenningar og fråfall ser fakultetet det framleis slik at det er eit felles ansvar for fagmiljø, rettleiarar og administrasjon å gje ph.d.-kandidatane aktiv oppfølging i heile utdanningsløpet. Semesterregistrering, framdriftsrapportering og midtvegsevaluering er alle nyttige målepunkt for å kartleggja status for dei einskilde ph.d.-kandidatane. Fakultetet har lenge samarbeidd med forskarskulane om å gjera midtvegsevalueringa til ein viktig arena for å kvalitetssikra ph.d.-kandidatane sitt individuelle arbeid, og dei seinaste åra har fakultetet også mobilisert institutt og forskarskular ekstra gjennom forpliktande oppfølging av den årlege framdriftsrapporteringa i ph.d.-utdanninga. Institutta gjennomfører også medarbeidersamtalar med tilsette ph.d.-kandidatar, og fakultetet har delegert ansvar for tilbod om oppfølgingssamtalar for eksternt tilsette ph.d.-kandidatar til forskarskulane. Fakultetet har tett dialog med forskarskulane og programstyret om korleis dette fungerer.

Gjennomføring i ph.d.-utdanninga styrkast av at kandidatane kjenner seg inkluderte, og at dei opplever både sosialt og fagleg fellesskap. Felles aktivitetar på tvers av forskingsprosjekt og fagmiljø er viktige, og her er kandidatforeininga psykSTIP, den obligatoriske stipendiatsamlinga og samlingar i regi av forskarskulane døme på gode tiltak – i tråd med UiB sin *Handlingsplan for ph.d.-utdanninga*.

Kandidatane sine bidrag til forskinga ved fakultetet

Alle ph.d.-kandidatar ved Det psykologiske fakultet er knytt til forskingsgrupper og forskarskular ved fakultetet gjennom sin hovudrettleiar. Dette er viktig for å integrera og inkludera kandidatane i fagmiljøa, og fakultetet ser på ph.d.-kandidatane som ein viktig del av forskinga som vert gjennomført.

Fakultetet har over lang tid gjort eit medvite val om å støtta større strategiske forskningssatsingar og søknadar om eksternt finansiering med øyremerka stipendiatstillingar som eigenandel. Slik er ph.d.-kandidatane viktige for å byggja opp ny kompetanse og nye fagmiljø. Det psykologiske fakultet forvaltar også særlege stipendiatressursar øyremerkt integrert dobbelkompetanseutdanning i psykologi (DK). DK er særskild viktig for rekruttering av klinisk forskingskompetanse både til universitetsstillingar og for stillingar i spesialisthelsetenesta. Desse spissa utdanningsstillingane har difor tradisjonelt vore innretta mot spesialisthelsetenesta i helseføretak i Helse Vest, men fakultetet har også DK-stipendiatstillingar i samarbeid med Bergen kommune – ei viktig strategisk samarbeidssatsing i tråd med både nasjonale og lokale strategiar (som t.d. *HelseOmsorg21* og Alrek helseklynge).

Fakultetet har også fleire samarbeidsavtalar om både nærings-ph.d. og offentleg-ph.d. Slike ph.d.-prosjekt er viktige for samfunnskontakt når det gjeld forskinga ved fakultetet.

Fakultetet har samarbeidsavtalar som også inkluderer ph.d.-utdanning med alle helseføretaka i Helse Vest, og kring halvta av ph.d.-kandidatane i ph.d.-programmet er eksternt finansierte. Fakultetet har såleis eit stort, eksternt forskningssamarbeid, der ph.d.-kandidatane er ein viktig del.

Fleire av fagmiljøa ved fakultetet har også ein internasjonal profil, og det er eit stort innslag av utanlandske ph.d.-kandidatar (kring 30 %). Dette gjev nye impulsar og nettverk som er stimulerande for fagmiljøa. Fleire fagmiljø lyser ut stipendiatstillingar internasjonalt for å få tak i best mogleg kompetanse.

Fakultetet har gjennom fleire år nytta professor II-ordninga som ein viktig bindelekk mellom ph.d.-utdanninga og forskingsverksemda i fakultetet sine fagmiljø. Kvar forskarskule har hatt ein slik ressurs tilgjengeleg, og ordninga har auka både undervisningskapasitet og det faglege nivået i heile ph.d.-utdanninga. Ordninga har også fremja internasjonaliseringa ved fakultetet, og medverka til høg internasjonal kvalitet i forskingsnettverka, kanskje særleg for ph.d.-kandidatane. Grunna den vanskelege økonomiske situasjonen for fakultetet vart professor II-ordninga diverre avvika i 2023, og dette er eit tap for ph.d.-utdanninga ved fakultetet – noko forskarskulane ved fakultetet også har gjeve tydeleg uttrykk for gjennom si rapportering til fakultetet.

Fakultetet sitt systematiske kvalitetsarbeid

Størstedelen av fakultetet sitt systematiske kvalitetsarbeid i ph.d.-utdanninga er knytt til arbeidet med framdriftsrapportering, midtvegsevalueringar – og den siste tida også gjennom innføringa av ulike evalueringsordningar i ph.d.-programmet.

Ved Det psykologiske fakultet har grunneiningane ansvar for den første oppfølginga av den årlege framdriftsrapporteringa, og skal få oversikt over og følgja opp evt. ynskjer om samtalar, manglande rapporteringar, forseinkingar og utfordringar som vert rapporterte. Forskingsseksjonen held så møter med kvart einskilt grunneining og forskarskule om framdriftsrapporteringa, før den endelege oppfølginga av kandidatar og rettleiarar skjer i felles møte med programstyret for ph.d.-utdanninga og FFU. Forskingsseksjonen følgjer så opp avtalte tiltak for einskiltkandidatar i samarbeid med grunneiningane og forskarskule. Arbeidet med framdriftsrapporteringa har funne si form, og er frå ein administrativ ståstad kanskje det viktigaste utgangspunktet for oppfølging i ph.d.-utdanninga for den einskilde kandidaten. Tilgang på alle rapportar i god tid er såleis særskilt viktig.

Obligatorisk midtvegsevaluering er delegert til forskarskulane ved fakultetet, og vert normalt gjennomført i kandidaten sitt 4. semester. Deltakarar er ph.d.-kandidat og rettleiar, representant frå grunneining/forscarskule og ein midtvegsevalueringskomité som skal bestå av minst ein fagperson frå eige fagmiljø/forskningsgruppe og minst ein fagperson frå anna fagmiljø/anna forskningsgruppe. Kandidaten sender inn relevante dokument, i tråd med retningslinjer frå grunneining/forscarskule. Dette kan vera prosjektskildding ved opptak, artiklar/artikkelutkast og eigenrapportert oversikt over gjennomførte kurs/seminar og formidlingsaktivitetar. Relevante dokument og opplysningar sendast komiteen i god tid før evalueringa. Sjølve midtvegsevalueringa skjer ved at kandidaten gjev ei munnleg oppsummering av eige prosjekt, progresjon og gjennomført forskarutdanning. Kandidaten skal gje si eiga vurdering av risikofaktorar og gjera greie for vidare arbeid med forskingsprosjektet. Komiteen skal gje kandidaten ei fagleg vurdering av prosjektet og tilrådingar for kandidaten sitt vidare arbeid. I vurderinga skal det særleg leggjast vekt på å drøfta tilhøve som kan styrka fagleg kvalitet, redusera utryggleik og avdekka risiko som kan medføre fare for forseinka eller manglande gjennomføring av ph.d.-utdanninga, slik at utdanninga kan gjennomførast innan normert tidsramme. Evalueringa skal ha form av ein konstruktiv fagleg dialog, der målet er å gje tydelege råd for vidare arbeid med ph.d.-prosjektet. Minst 30 minutt skal setjast av til kandidaten sin gjennomgang, og det må i tillegg setjast av nok tid til kommentarar, oppfølgingsspørsmål og diskusjonar. Evalueringa skal leia til en konklusjon GODKJENT eller IKKJE GODKJENT, ut frå komiteen si vurdering. Godkjente midtvegsevalueringar registrerast i FS. Ikkje-godkjente midtvegsevalueringar skal resultera i ein oppfølgingsplan utforma av kandidat, rettleiarar og institutt, og med ny midtvegsevaluering påfølgjande semester. I alt vart det gjennomført 19 midtvegsevalueringar ved Det psykologiske fakultet i 2023, og alle desse vart godkjente.

Medarbeidersamtalar for UiB-tilsette ph.d.-kandidatar og tilbod om oppfølgingssamtalar for eksternt tilsette ph.d.-kandidatar er ein viktig del av det nære kvalitetsarbeidet for den einskilde kandidaten og fagmiljøa ved institutt og forskarskular. Fakultetet meiner dette styrkar både organisasjonen og den einskilde ph.d.-kandidaten, og bør prioriterast høgt i kvalitetsarbeidet.

Når det gjeld opplæringsdelen i ph.d.-utdanninga opplever fakultetet at både sjølve programskilddinga, og eit detaljert dokument med skildding av krava i denne, set gode rammer for forskaropplæringa. Opplæringsdelen skal evaluerast av programstyret våren 2024 og denne gjennomgangen vert eit viktig grunnlag for programevalueringa i 2025. Fakultetet nyttar etter måten store ressursar på den obligatoriske delen av opplæringsdelen. Fakultetet sitt omfattande obligatoriske ph.d.-kurs på 8 ECTS om forskingsdesign, metodar, etikk og vitskapsfilosofi (PS901) går årleg i vårsemesteret over 10 dagar, og får gode evalueringar. Den årlege stipendiatsamlinga (PS902) for nye ph.d.-kandidatar og rettleiarar på Solstrand i haustsemesteret og gjev også ein verdifull fagleg og sosial introduksjon til ph.d.-utdanninga ved fakultetet. Arrangementsansvaret går på omgang mellom forskarskulane, og PS902 får også positive evalueringar.

Forscarskulane skal også sikra eit godt og tenleg kurstilbod gjennom sine bidrag til den valfrie delen av opplæringsdelen. Dei 4 forskarskulane tilknytt fakultetet utviklar og kvalitetssikrar alle ph.d.-emne

som kvart semester vert godkjente av programstyret, og dei administrerer i tillegg meir uregelmessige *ad hoc*-emne som t.d. kan dukka opp via gjesteførelesarar eller ved at kandidatane t.d. etterspør særskilte *transferable skills*-kurs. Det er god aktivitet og fleire kurs kvart semester ved alle forskarskulane. I 2023 tilbydde forskarskulane tilknytt fakultetet i alt 28 ulike kurs for ph.d.-kandidatane. 12 av desse kursa vart arrangerte av forskarskulen WNGER II, dei fleste med både deltakarar og lærekrefter frå fleire av samarbeidsinstitusjonane. Nokre av desse kursa vart også arrangert fleire gonger gjennom året.

Som oppfølging av UiB sitt arbeid med *Kvalitetssikringssystemet for ph.d.-utdanninga* har fakultetet, programstyret og forskarskulane både i 2023 og i 2024 eit stort fokus på evalueringsordningane i ph.d.-utdanninga. Emneevalueringar er på plass for alle kurs og opplæringsdelen skal som nemnt eigenevaluerast av programstyret våren 2024. Fakultetet legg opp til programevaluering våren 2025, og mandat og oppnemning av ekstern evalueringskomité skal på plass i løpet av hausten 2024. I samband med desse førebuingane vil programstyret også gjennomføra ei eigenevaluering som gjeld reglane om akkreditering i Studiekvalitet- og Studietilsynsforskriftene.

Andre forhold: Om rettleiaropplæringa ved fakultetet

Sjølv om program for universitetspedagogikk ved UiB (UPED) er tilknytt Institutt for pedagogikk (IPED) ved fakultetet, har fakultetet heller få eigne, organiserte tilbod når det gjeld formalisert opplæring av ph.d.-rettleiarar. Gjennomgang av Kandidatundersøkingane frå 2017 og framover syner at rettleiarane ved fakultetet får gode skotsmål, men også at ph.d.-kandidatane meiner det også finst eit forbedringspotensiale – særleg når det gjeld nettverksbygging, karriererådgjeving og konflikthandtering. Som oppfølging av UiB sin *Handlingsplan for forskarutdanninga* vedtok fakultetet i 2018 at forskarskulane skal ha rullerande ansvar for gjennomføring av eit årleg seminar for rettleiarar ved fakultetet. Seminaret vart arrangert av forskarskulen CDP hausten 2023 med todelt tema: *Karriereveiledning og Utfordrende situasjoner i veilederrollen*. Seminaret hadde 25-30 deltakarar og var særskilt vellukka.

Fakultetet ser rettleiaropplæring som ein naturleg del av det systematiske kvalitetsarbeidet med ph.d.-utdanninga, og vil gjerne utvida tilbodet til ph.d.-rettleiarar. Diverre har den noverande økonomiske situasjonen for fakultetet gjort at rettleiarseminaret no berre kan arrangerast annakvart år, neste gong i 2025. Forskarskulane har likevel årlege aktivitetar retta mot rettleiarane. WNGER II har utvikla kurs for rettleiaropplæring med stor breidde i sitt nettverk, og rettleiarar frå dei andre forskarskulane ved fakultetet får også raust tilbod om å vera med her. Forskarskulen GHIG har også årleg samling for sine rettleiarar. Fakultetet vurderer framleis å innføra obligatorisk e-læringskurs for nyoppnemnte ph.d.-rettleiarar i 2024, men då i tett samråd med programstyre og forskarskulane.

Ph.d.- utdanningsmelding 2023

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført.

Styrke gjennomføringsgraden

SV-fakultetet er ikke tilfreds med at kun 63% av våre kandidater, tatt opp i perioden 2011-2017, disputerte innen seks år. Tabellen *Gjennomføring 6 år etter opptak*, viser andelen og antall kandidater tatt opp i perioden 2011-2017 som har disputert innen seks år. Det er store ulikheter internt på fakultetet, fra Institutt for økonomi, der 95% av kandidatene disputert innen seks år til Institutt for politikk og forvaltning og Sosiologisk institutt, med hhv. 48% og 44% disputerte kandidater i perioden. Prosentene i parentes viser bedring eller forverring fra året før.

Tabell 1, Gjennomføring 6 år etter opptak, instituttfordelt.

Andel og antall som oppfyller 6-års målet for kull 2011 til 2017, rapporteringsår 2017-2023

Institutt	Andel (endring)	Antall kandidater som har disputert innen 6 år (antall totalt tatt opp i perioden)
Institutt for økonomi	95 % (-5%)	19 (20)
Institutt for sammenliknende politikk	72 % (+8%)	13 (18)
Institutt for informasjon- og medievitenskap	64 % (+6%)	21 (33)
Institutt for geografi	63 % (-1%)	26 (41)
Institutt for sosialantropologi	56 % (-2%)	15 (27)
Institutt for politikk og forvaltning	48 % (-2%)	10 (21)
Sosiologisk institutt	44 % (+1%)	7 (16)
<i>Snitt for fakultetet</i>	<i>63 % (+1%)</i>	<i>111 (176)</i>

Kilde: Tableau og Felles studentsystem

I tillegg til forsinket gjennomføring har fakultetet over år hatt et høyere frafall enn ønskelig. I 2023 ble 9 av kandidatene skrevet ut av programmet. 8 av disse var markant på overtid og 1 sluttet under aktiv finansiering.

I ph.d.-utdanningsmeldingen for 2023 trekker instituttene fram flere gode tiltak som er igangsatt for å bedre gjennomføring og minske frafall:

1. «Shut up and write»-seanser fremmer både sosialt miljø og fremdrift.
2. «Midtveisworkshop» for å presentere essay i vitenskapsteori og få tilbakemelding fra andre der samtlige deltakere fikk godkjent sitt essay i etterkant.
3. Fellesseminarer for stipendiater to ganger i året fremmer både sosialt miljø og fremdrift.
4. Sluttseminar som en sikkerhetsinstans for at kandidatene leverer avhandlinger som godkjennes.
5. Aktiv deltakelse i forskergruppene er viktig for faglig oppfølging, oppdatering og dialog.
6. Oppfordre til å møte til veiledning selv ved lav fremdrift bidrar til at progresjonen bedres.

Våren 2024 arrangerte fakultetet et veilederseminar med gjennomføring som tema. I tillegg planlegges en større undersøkelse av årsakene til at ph.d.-kandidater blir forsinket eller slutter underveis i løpet.

Utvikle kombinerte ph.d.- og master emner

Det samfunnsvitenskapelige fakultet har som mål å tilby et mer fullstendig og variert kurstilbud for hele opplæringsdelen av ph.d.-graden. Internasjonalisering er viktig, og vi vil fortsatt oppfordre våre kandidater til å ta relevante kurs ved andre institusjoner og legge til rette for det. Samtidig ønsker vi, som et forskningsintensivt fakultet, at våre kandidater skal ha gode alternativer internt for alle elementene i opplæringsdelen og at vårt kurstilbud er attraktivt også for ph.d.-kandidater utenfra. Et virkemiddel for å få dette til er utlysning av midler til fagmiljøene som vil utvikle kombinerte master- og ph.d.-kurs. Slike kurs kan utvikles på to måter. Enten ved at faste eller ad-hoc masterkurs får et ph.d.-tillegg, eller ved at det utvikles nye kombinerte master- og ph.d.-kurs. Programstyret skal senere i mai behandle hele 6 søknader om støtte som fakultetet mottok til utlysningen.

Opptak, gjennomføring, disputaser, underkjenninger, mindre omarbeiding og frafall

I 2023 tok fakultetet opp 28 nye ph.d.-kandidater. Dette er på linje med de siste tre årene.

Figur 1, Opptak av nye ph.d.-kandidater, 2010 til 2023

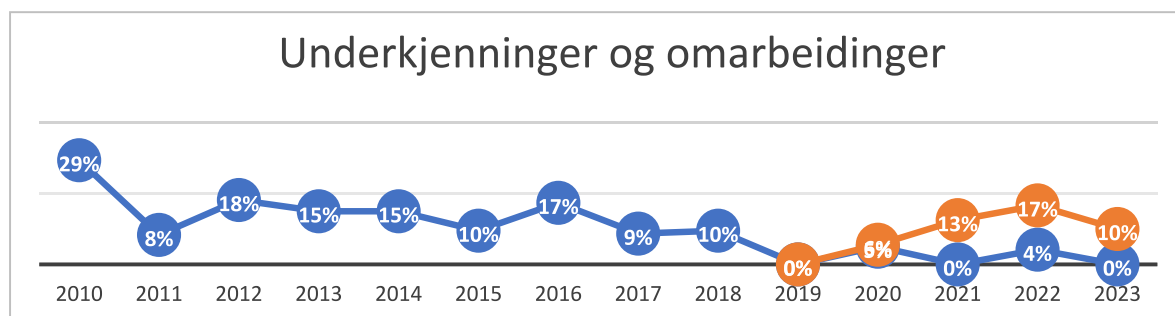
Kilde: Felles studentsystem

I 2020 var opptaket av eksterne kandidater svært viktig for et godt opptakstill. Andelen kandidater med ekstern arbeidsgiver nådde da en topp på 46 %. I 2021, 2022 og 2023 utgjør opptaket av interne kandidater hele hhv. 93, 80 og 82 % av det totale opptaket. En viktig årsak til den store andelen interne er mange stillinger knyttet til ekstern finansierte forskningsprosjekter samtidig som en avtale om opptak av eksterne kandidater fra Høyskolen Kristiania har gått ut.

Fakultetet hadde 22 disputaser i 2023. Til sammenligning ble 22 disputaser gjennomført i 2022 og 23 disputaser i 2021. Antall disputaser har vist seg å være svært stabilt over mange år.

Fakultetet er fortsatt gode tall knyttet til underkjente avhandlinger. I 2023 ble ingen avhandlinger underkjent mot én i 2022. De siste fem årene har det i snitt vært under 1 underkjenning årlig. Snittet de siste 10 årene er 7 % underkjenninger blant de bedømte avhandlingene. Fakultetet observerer at fra ordningen med mindre omarbeidinger ble innført i 2019 har disse vedtakene nærmest erstattet vedtak om underkjenning. Totalt 10 kandidater har fått vedtak om mindre omarbeiding i løpet av femårsperioden. I 2023 fikk to kandidater vedtak om mindre omarbeiding.

Figur 3, Underkjenninger og omarbeidinger, 2010 til 2023.

Kilde: Felles studentsystem

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Ved ansettelse og opptak av kandidater arbeider fakultetet for både å styrke eksisterende forskningsfelt og styre ressurser mot nye forskningsområder. I tillegg er karakternivået, solid metodekompetanse, sterk og realistisk prosjektskisse og motivasjon høyt vektlagt. Fakultetet mener det er viktig med en viss andel åpne stipendiatstillinger som fremmer faglig nyskaping og fornyelse gjennom fritt genererte forskningsideer. Fakultetet har derfor prioritert stipendiatstillinger høyt og ligger betydelig over måltallet fra UiB. Den stramme økonomiske situasjonen fakultetet nå er i kan imidlertid skape utfordringer når det gjelder tildeling av nye stipendiatstillinger over grunnbevilgningen de neste årene.

Ph.d.-kandidatene har et vesentlig bidrag hva angår faglig publisering i godt renommerte tidsskrifter på internasjonalt nivå og bidrar i likhet med staben for øvrig til presentasjon av forskning internt og eksternt.

Ph.d.-kandidatene jobber med avhandlinger som er nyskapende, og som tangerer den etablerte forskningen til våre vitenskapelige ansatte. Samtidig utfører flere ph.d.-kandidater forskning som også går ut over allerede etablerte tematikker, og med det utvider forskningshorisonten til instituttene

Fakultetet vurderer at stipendiatstillinger knyttet til eksternfinansierte prosjekter vil bli stadig viktigere i årene framover og legger et betydelig arbeid ned i å fremme BOA-aktivitet som kan gi nye stillinger.

Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid

1. Oppfølgingen av fremdriftsrapporter

De årlige fremdriftsrapportene gjennomgås på både institutt- og fakultetsnivå.

Det er instituttene som har hovedansvaret for gjennomgang og oppfølging av rapportene. Instituttene bruker fremdriftsrapportene til å få oversikt over status for egne kandidater og følger opp enkeltkandidater og veiledere der det er behov for dette, og de rapporterer at fremdriftsrapportene er et nyttig verktøy.

På fakultetsnivå følges kandidater opp med hensyn til behov for utvidet studierett eller eventuelt utskriving. Denne oppfølgingen gjøres i samråd med instituttene. I tillegg vil kandidater som ønsker samtale med koordinator bli invitert til et møte. Fakultetet utarbeider også statistikk med grunnlag i rapportene.

2. Midtveisevaluering

Fakultetet har et etablert system for gjennomføringen av midtveisevalueringen, som normalt sett avholdes midt i ph.d.-løpet, og senest ett år før utløpet av avtaleperioden.

Erfaringene med midtveisevalueringen som fast prosedyre er gode. Særlig melder de instituttene som benytter ekstern fagperson i komitéen at dette er svært nyttig for både kandidatene og veilederne.

Midtveisevalueringen lykkes i å være både en arena for å avdekke eventuelle problemer med progresjonen og for å sikre kvalitet i ph.d.-prosjektene. Fakultetet har ikke detaljstyrt hvordan midtveisevalueringen skal foregå. Tanken bak dette er at instituttene kan utvikle noe ulike praksiser ut fra hva de erfarer som en nyttig gjennomgang.

3. Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler med ph.d.-kandidatene ut over ordinær veiledning

Årlige medarbeidersamtaler med stipendiatene er en etablert praksis. Det er ikke alle kandidatene som deltar på medarbeidersamtale, men alle skal få tilbudet. Fast praksis med årlige samtaler med ph.d.-kandidater ansatt ved andre institusjoner er nedfelt i vår programbeskrivelse, men fortsatt ikke etablert ved alle instituttene.

4. Opplæringsdelen:

Opplæringsdelen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet har en fleksibel struktur med mye valgfrihet for hver enkelt kandidat. Dette er nødvendig i og med at ph.d. prosjektene er svært spesialiserte, og kandidatene oppfordres til å finne relevante metode- og teori-kurs. Kandidatene kan ta eksterne ph.d.-kurs ved andre norske eller utenlandske institusjoner som tilbyr kurs som instituttet kan godkjenne. Fakultetet opplever dette som en styrke fordi det å ta kurs utenfor UiB også kan brukes til å bygge nettverk, få internasjonale kontakter og nye idéer. Samtidig ønsker vi å ha et godt tilbud av ph.d.-kurs som kan tilbys både egne og eksterne studenter.

Vi har i dag en rekke spesialiserte teori- og metodekurs, ofte tilknyttet eksternfinansierte prosjekter. De fleste tilbys én gang, mens noen tilbys årlig eller med ujevne mellomrom. I 2023 har fakultetet lyst ut midler til utvikling av kombinerte master- og ph.d.-kurs.

Kun ett emne er obligatorisk for alle (vitenskapsteori og etikk, 10 studiepoeng). Øvrige emner kan velges så lenge de kan inngå og oppfylle kravene til følgende struktur, og samlet sett utgjøre minst 30 studiepoeng.

Opplæringsdelen skal tematiseres allerede på oppstartsmøtet kandidaten har på sitt institutt. Videre drøftes emneporteføljen for den enkelte mellom veileder og kandidat med sikte på en best mulig opplæring, og valg av kurs avklares på forhånd med faglig ansvarlig for forskerutdanningen ved instituttet kandidaten er tilknyttet.

Evalueringsdelen av rammene for opplæringsdelen og emneporteføljen planlegges gjennomført sammen med programevalueringen av ph.d.-programmet. Evalueringen er planlagt høsten 2024 og våren 2025.

5. Progamevaluering

Progamevalueringen er påbegynt med en intern komité som skal vurdere læringsutbytte og om programmet oppfyller forutsetningene i Studiekvalitetsforskriften og Studietilsynsforskriften. De skal i tillegg komme med forslag til mandag for den eksterne komitéen. Den interne komitéen vil fullføre sitt arbeid tidlig høst 2024. Deretter vil en ekstern komité oppnevnes sen høst 2024. Den eksterne komitéen vil ha frist til å fullføre sitt arbeid i løpet av vårsemesteret 2025. Høsten 2025 vil fakultetet utarbeide en plan for hvordan komitéens rapport skal følges opp. Programstyret involveres i de ulike stegene av progamevalueringen.

Ph.d.- utdanningsmeldingen 2023

En overordnet vurdering av Ph.d.-utdanningen ved Fakultet for kunst, musikk og design

INNLEDNING

Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) rommer kunstnerisk utviklingsarbeid og vitenskapelig forskning. Kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) inkluderer samtidskunst, design og utøvende og skapende musikk. Vitenskapelig forskning er innen feltene musikkterapi, musikkvitenskap og musikkpedagogikk. Forskerutdanningen er en viktig del av KMDs strategi 2023-2027. Særlig følgende punkter er relevante:

KMD skal

- verne om den akademiske friheten i både kunstnerisk og vitenskapelig forskning og formidling
- være ledende i internasjonale miljøer for kunstnerisk utviklingsarbeid, og forskning i musikkterapi, musikkvitenskap og kunstfaglig pedagogikk
- styrke samfunnsrelevant forskning og innovasjon i kunst, musikk og design
- styrke offentliggjøring og publisering av fagfellevurdert forskning
- forankre forskerutdanningen i sterke og konsoliderte fagmiljøer med god veilederkompetanse
- bidra til gode karrieremuligheter for våre unge forskere

ORGANISERING

Forskerutdanningen ved KMD administreres etter tre ph.d.-forskrifter: KMDs ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid¹, Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Bergen² og Forskrift for graden doctor philosophiae ved Universitetet i Bergen³.

KMDs ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid (heretter KU) ble opprettet 27. september 2018. KMDs Utvalg for Forskning og forskerutdanning (UFF) er programstyre. Utvalget er sammensatt av tre representanter ansatt på grunnlag av kunstnerisk kompetanse, en representant ansatt på grunnlag av vitenskapelig stilling, en vitenskapelig stipendiat og en stipendiat knyttet til fakultetets ph.d.-program i KU. Visedekan for forskning leder utvalget og er programleder for ph.d.-programmet. Fakultetets ph.d.-koordinator er sekretær for saker som angår ph.d.-programmet.

Stipendiater ansettes på instituttene og tas direkte opp i ph.d.-programmet, eller ansettes ved institusjoner KMD samarbeider med, og tas deretter opp på fakultetets program. Ettersom fakultetene ikke har mulighet for å ha mer enn ett ph.d.-program, er det inngått en samarbeidsavtale med Det humanistiske fakultet (HF) om opptak til deres program av vitenskapelige stipendiater ved Griegakademiet.⁴ Visedekan for forskning ved KMD er fast observatør i HFs Forsker- og forskerutdanningsutvalg, som er programstyre for HFs ph.d.-program.

¹ [Forskrift for graden philosophiae doctor \(ph.d.\) i kunstnerisk utviklingsarbeid ved Universitetet i Bergen - Lovdata](#) og [Programbeskrivelse for ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid](#)

² [Forskrift for graden philosophiae doctor \(ph.d.\) ved Universitetet i Bergen](#)

³ [Forskrift for graden doctor philosophiae \(dr.philos.\) ved Universitetet i Bergen](#)

⁴ [Programbeskrivelse for ph.d.-program ved Det humanistiske fakultet, Universitetet i Bergen](#)

OPPFØLGING AV FOREGÅENDE ÅRS PH.D.-UTDANNINGSMELDING

I KMDs Ph.d.-utdanningsmeldinger for 2020 til 2022 redegjøres for flere tiltak for å møte utfordringer med gjennomstrømmning:

Fremdriftsrapporter

Fremdriftsrapporteringen fungerer og anvendes systematisk i kvalitetsarbeidet ved fakultetet. Rapportmalen for ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid ved KMD er kort, men med spørsmål som krever omfattende fritekstsvar. Fakultetet ønsker å samkjøre malen så langt det lar seg gjøre mot den som benyttes for vitenskapelig ph.d. ved UiB til bruk ved neste rapportering.

Utvikle systemer for oppfølging av kandidater som søker om sluttbedømmelse

Obligatorisk sluttseminar ble innført oktober 2022 for alle stipendiater i KMDs program, fungerer bra og får positive tilbakemeldinger fra stipendiater og veiledere. Programledelsen ser at det ikke alltid er en klar sammenheng mellom innhold i rapport og eventuell konklusjon om behov for oppfølgingsmøte. Retningslinjene er oppdatert, og det kreves nå at rapporten spesifiserer hvorvidt det skal avholdes oppfølgingsmøte.

Veilederopplæring

KMD har i revidert programbeskrivelse av 27.06.2023 formalisert krav om at 10% av veiledningsressursen skal settes av til obligatorisk opplæring. KMD avholdt 5 veilederseminarer i 2023. Seminarene videreføres i 2024. Se tidligere års utdanningsmeldinger om sammensetning av seminarene. Det føres oppmøte og veiledere som ikke har deltatt blir fulgt opp. Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid (HK-dir) jobber med å utvikle et nasjonalt tilbud for veiledere. Dette vil erstatte deler av KMDs lokale opplæring, mens andre deler vil bli erstattet av et e-læringskurs, som er under utvikling ved KMD. Fakultetet vil imidlertid beholde noen jevnlig treff for alle fakultetets veiledere for å bidra til miljøskaping og kontinuerlig erfaringsutveksling.

Revisjon av programbeskrivelse

KMDs fakultetsstyre godkjente revidert programbeskrivelse 15.06.2023. De viktigste endringene er:

- Effektivisering av språk, bruk av kulepunkter
- Korrigeringer for å justere mot UiBs revisjon av forskrift fra januar 2023
- Nytt delkapittel om *Midtveisevaluering*
- Nytt delkapittel om obligatorisk *Sluttseminar*
- Nytt delkapittel om *Errata*
- Nytt delkapittel om *Offentliggjøring og arkivering* med tydeligere formulerte krav. *Research Catalogue* defineres som standard plattform for publisering og samlet arkivering av ph.d.-resultatet
- Krav om at bedømmelseskomite skal få tilsendt prosjektbeskrivelse er fjernet

ANDRE TILTAK FOR Å BEDRE GJENNOMSTRØMMINGEN

- Endring i skjema «Forslag til medlemmer av bedømmelseskomite»: «The form should normally be submitted to the faculty no later than four weeks after the faculty's approval of the candidate's application for assessment of the PhD result.»
- Innført felles utlysning av ph.d.-stillinger og opptak av kandidater
- Samarbeidsavtale med UiT: KMD har et tett samarbeid med UiT for å etablere gode rutiner for samarbeid og inkludering av kandidatene i ph.d.-programmet, og det er

avsatt kvartalsvise møtetidspunkt for dette. Arbeidet med å få på plass en avtale om fordeling av kostnader og resultatmidler mellom gradsgivende institusjon og vertsinstitusjon startet høsten 2022 og forventes ferdigstilt våren 2024.

- Studieadministrasjonen la grunnstrukturen for en digital håndbok for ph.d.-programmet i KU som ble publisert i januar 2024 og som blir videreutviklet og oversatt til engelsk i løpet av våren 2024.

STATUS

- Antall stipendiater pr. 31.12.23 ved KMD: **36**, hvorav **8** vitenskapelige og **28** i KMDs ph.d.-program i KU.
- Antall eksternt finansierte årsverk: **2** vitenskapelige (begge Høgskolen i Volda), **9,5** i KU (3,5 BOA og 6 fra UiT).
- Antall disputaser: **7**, to vitenskapelige, fem i KU
- Underkjenninger: Ingen
- Opptak: KMD tok opp **5** KU-stipendiater og 2 vitenskapelige stipendiater i 2023. 5 av stipendiatene ble tatt opp på Griegakamiet hvorav 2 vitenskapelige. De 2 siste KU-stipendiatene ble tatt opp på Kunstakademiet. 2 av 7 stipendiater KMD er BOA-finansiert (å 75 %) og 2 er finansiert ved UiT. Det ble tatt opp 7 stipendiater også i 2022.
- Frafall: Det er ingen frafall i 2023.
- Gjennomstrømmingen har vært som forventet med 5 avlagte doktorgrader i KU som gir budsjettmessig uttelling i 2025. Det ble sendt 6 forlengelsesbrev til 3 ulike stipendiater ved KMD i 2023. Av 6 forlengelser var 4 rettighetsbasert fravær, 1 relatert til korona, og 1 grunnet ferie i forlengelsesperioden.

KORONAPANDEMIENS PÅVIRKNING

Vi forventer fortsatt å få inn flere søknader om forlengelse fra kandidater ansatt før 1.1.2021 som nå er i avslutningsfasen, og som i noen grad har blitt forsinket grunnet Koronapandemien.

KANDIDATENES BIDRAG TIL FORSKNINGEN

- graden av nyskapende forskning
 - Enhetene rapporterer at kandidatene viser høy grad av nyskaping bl.a. innen bruk av teknologi, utvikling av nye instrumenter og metoder og innen presentasjonsformer.
- hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt
 - Etter revisjon av KMDs programbeskrivelse skal alle kandidater være tilknyttet en forskningsgruppe, et forskningsprosjekt eller et identifiserbart fagmiljø med regelmessige aktiviteter. Kandidatene både utfyller og utfordrer fakultetets fagmiljøer. Det tilstrebes en balanse mellom tilknytning til eksisterende fagmiljø og videreutvikling av kompetanse som er viktig for instituttene.
- strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater
 - Enhetene ansetter stipendiater som kan styrke eksisterende fagmiljøer gjennom sine prosjekter og som kan tilknyttes instituttene i fremtiden, enten ved ansettelse eller gjennom eksternt tilknytning.

- Griegakademiet fremhever at de gjennom både vitenskapelige og kunstneriske stipendiater utforsker tematikk som berører samfunnsutfordringer som kjønn, marginalisering, bærekraft, og studenters helse.
- strategiske vurderinger rundt BOA-aktivitet og hvordan fakultetet bruker eksternfinansierte prosjekter strategisk for å finansiere nye ph.d.-kandidater
 - KMD har flere eksternfinansierte stipendiater og jobber langsiktig med å øke antallet eksternfinansierte stipendiater gjennom fra ulike finansiører, som Kulturdirektoratet, (offentlig sektor-ph.d.), ERC og NFR inkludert SFF.

KVALITETSARBEID I FORSKERUTDANNINGEN

KMD følger UiBs kvalitetssystem for ph.d.-utdanningen.

- Fremdriftsrapporter: Det ble levert fremdriftsrapporter fra 25 kandidater og 27 veiledere i 2023.
- Midtveiseevalueringer: Det ble gjennomført 4 midtveiseevalueringer i 2023. Det ble ikke anbefalt tiltak for oppfølging i noen av evalueringene.
- Medarbeidersamtaler: Alle tre institutter ved KMD gjennomførte medarbeidersamtaler med sine respektive kandidater våren 2023. Alle samtalene ble gjennomført av instituttleder eller forskningsleder. Kunstakademiet og Griegakademiet tilbød ikke oppfølgingssamtaler til de 6 UiT-kandidatene i 2023. Det vil bli prioritert våren 2024. Ingen av de tre instituttene har meldt behov for strategiske tiltak fra samtalene.
- Programevaluering: Seksårsevaluering av Ph.d.-programmet er gjennomført av ekstern komite og rapporten ble oversendt KMD 12.02.2024. Programstyret vedtar oppfølging 08.04.2024
- Emneportefølje og emneevaluering: KMD opprettet i 2023 to emner, hver på 1 ECTS, i anvendelse av Research Catalogue (RC), en nettbasert plattform for flermediale visninger som er svært viktig for KMDs dokumentasjon og arkivering av ph.d.-resultater og KU for øvrig. Det ble holdt 2 introduksjonskurs (RC1) á 2 dager i 2023 der både stipendiater fra KMD og andre KU institusjoner deltok. En egevaluering av emnet planlegges gjennomført i 2024.

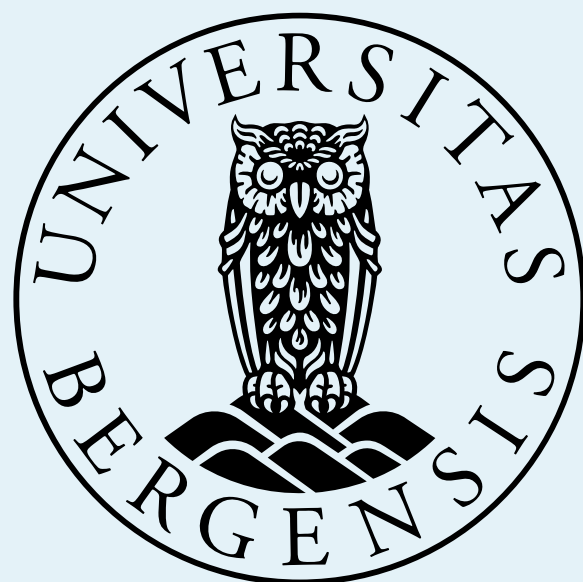
KANDIDATENES BIDRAG TIL FAKULTETETS FORSKNING

Utlysning av stipendiatstillinger ved KMD er basert på strategiske prioriteringer. Stipendiatene skal knyttes til en forskningsgruppe, et forskningsprosjekt eller et på annen måte identifiserbart og stabilt forskningsmiljø med regelmessige aktiviteter. Dette var forankret i KMDs handlingsplan for forskerutdanning 2017-2022 og er videre spesifisert i fakultetsstyrets vedtak i sak 67/22. Grunnenheter og fagmiljø er generelt svært positive til stipendiatenes bidrag. Deres eksperimentelle forskningsarbeid og de formelle krav som stilles til forskningsetikk, offentliggjøring og arkivering bidrar til å drive fakultetets forskning fremover og gir KMD en tydelig posisjon nasjonalt og internasjonalt. Stipendiatene deltar aktivt i instituttene og fakultetets ulike utvalg, fora og samlinger.

AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER

KMD har de siste årene gjort mange og vesentlige grep for å forbedre ph.d.-programmet i kunstnerisk utviklingsarbeid. Dette reflekteres i seksårsevalueringen, både fakultetets

egenevaluering og den eksterne komiteens rapport. Rapporten gir flere gode råd til styrking av programmet og vil bli et viktig dokument når fakultetet i 2024 skal revidere forskrift og programbeskrivelse. I denne prosessen er kontakt med de andre ph.d.-programmene i kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge viktig. KMD har god kontakt med de andre programmene, både gjennom Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid, hvor KMDs Visedekan for forskning er styreleder, og gjennom årlige nasjonale seminarer KMD organiserer i samarbeid med HK-dir. I 2023 handlet seminaret om vurderingskriterier i ph.d.-programmene. I 2024 skal seminaret dreie seg om krav til offentliggjøring, tilgjengeliggjøring og arkivering.

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 19.06.2024
FU-sak: 22/24		Arkivsaknr.:

ERC fakultetsvise ambisjonsmål

Bakgrunn

I UiBs strategi (2023-2030) er ambisjonene fram mot 2030 at UiB skal oppnå flere tildelinger fra Det europeiske forskningsrådet (ERC). Forskningsutvalget besluttet ved inngangen til 2020 å samle seg om en felles prosess for å få flere forskere til å søke ERC, og har siden den gang hatt flere saker om ERC til drøfting i utvalget. I møte i FU 23.03.2022 diskuterte utvalget om det ønsket å innarbeide en ordning med å utarbeide fakultetsvise ambisjonsmål for de ulike kategoriene ERC fram mot utgangen av Horisont Europa (2027), og med årlige justeringer. Det var enighet i FU om å utarbeide en slik syklus, og at Forskningsutvalget kunne være en arena der de fakultetsvise ambisjonsmålene ble presentert med tanke på erfaringsutveksling og deling.

I møte i FU 22.03.23 ble fakultetenes ambisjonsmål drøftet på nytt, og i forkant av møtet hadde fakultetene gjort en vurdering av om de ønsket å justere målene i forhold til slik de var satt i 2022.

I møtet 19. juni skal ambisjonsmålene diskuteres igjen. Fakultetene har på nytt gjennomgått målene for å se om de skal oppdateres sammenlignet med 2023. Ambisjonsmålene vil bli presentert direkte i møtet.

Hensikt med ambisjonsmål

Hensikten med å utarbeide ambisjonsmål er at det skal være en hjelp for fakultetene selv til å sette noen mål om hva de vil strekke seg mot fram til 2027, og at disse skal knyttes til de ulike kategoriene av ERC.

Fakultetene velger selv hvordan de vil følge opp ambisjonsmålene på sine institutt og fakultet. Tanken med å dele målene er at det kan være nyttig for fakultetene å dele sine erfaringer og ambisjoner med hverandre, og at det også kan bidra til å få et institusjonelt fokus på UiBs arbeid med å øke antall ERC-søknader.

Saken legges fram til drøfting i FU.

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 19.06.2024
FU-sak: 23/24		Arkivsaknr.:

ERA: Det europeiske forskningsområdet – tiltak ved UiB

1. Bakgrunn

EU har de siste årene hatt fornyet fokus på å videreutvikle Det europeiske forskningsområdet (ERA), blant annet i form av utviklingen av en ERA Policy Agenda, og har som mål å integrere ERA-politikken nærmere med EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Ansvarlig departement i Norge, KD, har fulgt opp med en handlingsplan, [Nasjonal handlingsplan for Det europeiske forskningsområdet 2022-2024](#), og har innledet dialog med UH-sektoren om oppfølgingen av handlingsplanen og utviklingen av neste ERA Policy Agenda.

Implementeringen av politikkgendaen og den videre utviklingen av ERA vil legge føringer for utviklingen av EUs rammeprogram for forskning og innovasjon og for forskningspolitikk på nasjonalt nivå. Det kan også komme nye muligheter for eksternfinansiering knyttet til ERA-tiltakene. Et tegn på at ERA får økende betydning er at Forskningsrådet for første gang oppretter en egen nasjonal referansegruppe for ERA for perioden 2024-2027. UiB har et medlem i denne referansegruppen (ved FIA) og vil være godt plassert til å få informasjon om utviklingen og gi innspill.

På denne bakgrunn er det vurdert som hensiktsmessig med en helhetlig tilnærming til ERA-tiltak ved UiB, for at UiB som institusjon skal være klar til å benytte innspillmuligheter som kommer og til å møte fremtidige forventninger og eventuelle krav om oppfølging av ERA-tiltakene. Det er derfor opprettet en tverrgående ERA-gruppe på UiB koordinert av FIA, med medlemmer fra Studieavdelingen, HR-avdelingen, Kommunikasjonsavdelingen, IT-avdelingen og Universitetsbiblioteket i tillegg til FIA. Formålet med ERA-gruppen er å sikre innhenting og formidling av relevant informasjon, koordinering av innspill og hensiktsmessig arbeidsfordeling hvor man unngår duplisering av innsats.

I saksfremlegget gis det en kort orientering om ERA, gjeldende ERA Policy Agenda og innspillmuligheter i prosessen frem mot en ny Policy Agenda, herunder en invitasjon til å gi innspill til KD om forslag til ny Policy Agenda. Forskningsutvalget vil bli presentert for nye saker knyttet til ERA senere i forbindelse med fremtidige innspillmuligheter.

2. Om Det europeiske forskningsområdet/the European Research Area (ERA) og ERA Policy Agenda for 2022-2024

The European Research Area ble lansert i 2000, og var ment å motvirke fragmenteringen i forsknings- og innovasjonssystemene i EU, hvor nasjonale forsknings- og innovasjonssystemer og EUs rammeprogrammer opererte parallelt. Norge har deltatt i utviklingen av ERA fra begynnelsen.

Målet for ERA beskrives av Kommisjonen som å bygge et felles vitenskapelig og teknologisk område for EU, og å danne et felles marked for forskning og innovasjon som fremmer fri mobilitet for forskere, kunnskap og innovasjon og konkurranseevnen i europeisk industri.¹

I 2021 definerte EU fire prioriterte områder for ERA i Rådsanbefalingen «A pact for research and innovation»:

1. Fordype et indre marked for kunnskap
2. Gå sammen om utfordringene knyttet til grønt og digitalt skifte og øke samfunnets deltakelse i ERA
3. Forsterke tilgang på fremragende forskning og innovasjon i hele EU
4. Fremme investeringer i forskning og innovasjon og reformer

Videre ble det utviklet en ERA Policy Agenda for 2022-2024, med 20 tiltak sortert under de fire prioriteringsområdene (se vedlegg). Politikagendaen favner bredt, og omfatter bl.a. åpen vitenskap, reform av forskningsevaluering, forskerkarrierer, internasjonalt samarbeid, infrastruktur, akademisk frihet, synergier mellom forskning og utdanning, likestilling og inkludering og innovasjon.

3. Ny ERA Policy Agenda for 2025-2027

Diskusjonen om neste ERA Policy Agenda for 2025-2027 pågår i EU nå, og medlemslandene i EU vil legge frem sitt forslag den 26. juni. EU-kommisjonen arrangerer en ERA-konferanse for stakeholders i september, og i tiden frem mot denne drøftes 23 kandidater til tiltak som vil kunne inngå i agendaen.

Ny ERA Policy Agenda vil omfatte en blanding av nye ERA-tiltak og oppdatering av eksisterende ERA-tiltak, og skal etter planen vedtas i EU i første halvår av 2025. Norge deltar i de forberedende diskusjonene i EU om nye ERA-tiltak, og vil ta stilling til deltagelse i ERA-tiltak når ny Policy Agenda foreligger i EU.

KD har invitert til to digitale møter om forslaget til ny Policy Agenda, det første 18. juni og det andre primo september, for å få innspill om eventuelle behov for justeringer av tiltakene og bidrag til vurdering av relevans for norske aktører, prioritering og mulig oppfølging. Det er åpent for å gi skriftlige innspill i etterkant av møtet 18. juni, frem til 25. juni. UiB vil i denne første innspillsrunden gi tilslutning til å støtte forslag til tiltak som gjelder områder som er strategisk viktige for UiB, som for eksempel tiltak om vitenskapelig frihet, gode forskerkarrierer, grunnforskning, forskningsetikk og -integritet og åpen vitenskap. Det vil også være relevant for UiB å benytte seg av muligheter til å gi innspill senere, både til KD og direkte til EU-kommisjonen. Forskningsutvalget vil få en oppdatering når det foreligger mer informasjon om forslagene til ERA-tiltak som fortsatt vurderes som kandidater til ny Policy Agenda i september.

4. ERA-gruppen på UiB

ERA-gruppen hadde sitt første møte 31. mai. Gruppen vil ferdigstille en kartlegging av aktiviteter ved UiB som er relevante for gjeldende ERA Policy Agenda til september 2024, og bidra til innspill fra UiB om neste Policy Agenda. Når ERA Policy Agenda for 2025-2027 er klar, vil gruppen vurdere om det er behov for nye oppfølgingsaktiviteter ved UiB.

¹ | Communication from the Commission: “A New ERA for research and Innovation”, 30.09.2020, s. 1, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0628&from=EN>

Saken legges frem for Forskningsutvalget til orientering.

Vedlegg: Oversikt over tiltak i ERA Policy Agenda 2022-2024

Vedlegg: Oversikt over tiltak i ERA Policy Agenda 2022-2024

Prioriteringsområde 1: Fordype et indre marked for kunnskap

1. Åpen deling av kunnskap og gjenbruk av forskningsresultater, inkludert gjennom utvikling av en europeisk åpen forskningssky (EOSC)
2. Foreslå et juridisk og regulatorisk rammeverk for opphavsrett og data som er tilpasset forskning 3. Reform av vurderingssystemene for forskning, forskere og institusjoner for å styrke kvalitet, måloppnåelse og resultater og effekter
4. Fremme attraktive og bærekraftige forskerkarrierer, balansert sirkulasjon av talenter og internasjonal, tverrfaglig og tverrsektoriell mobilitet i hele ERA
5. Fremme likestilling og inkludering, med henblikk på Ljubljanaerklæringen
6. Forsterke ERA gjennom å beskytte akademisk frihet i Europa
7. Oppgradere EUs veiledning om å ta forskningsbasert kunnskap i bruk (kunnskapsvalorisering)
8. Styrke bærekraft, tilgjengelighet og motstandskraft til forskningsinfrastrukturer i ERA
9. Fremme et positivt miljø og like konkurransevilkår for internasjonalt samarbeid basert på gjensidighet

Prioriteringsområde 2: Gå sammen om utfordringene knyttet til grønt og digitalt skifte og øke samfunnets deltakelse i ERA

10. Gjøre samfunnsoppdrag (missions) og partnerskap i Horisont Europa til vesentlige bidragsytere til ERA
11. Et ERA for grønn energitransformasjon:
 - 11.1 ERA-pilot om grønt hydrogen
 - 11.2 Oppdatering av EUs strategiske energiteknologiplan (SET-planen)
 - 11.3 Forskning og innovasjon for fremtidens arbeidsliv (norsk tilslutning 12. april 2023)
12. Akselerere grønn og digital omstilling i sentrale industrielle økosystemer:
 - 12.1 ERA industrielle teknologiveikart
 - 12.2 Teknologiiinfrastrukturer
 - 12.3 Mer industriell forskning og innovasjon fra grunnleggende forskning
 - 12.4 Samfunnstilpasninger til grønn og digital omstilling
13. Bidra til utvikling i institusjoner innenfor høyere utdanning i tråd med ERAs prioriteringer, og i synergi med Det europeiske utdanningsområdet

14. Bringe forskning nærmere innbyggerne:

- 14.1 Plastikkpirater mot marin forøpling (Norge deltar som observatør)
- 14.2 Europeiske vitenskapsbyer (norsk tilslutning 12. april 2023)
- 14.3 EU Science Media Network (norsk deltakelse vil vurderes nærmere)
- 14.4 Gjensidig læring om å involvere innbyggere i forskning/ERA

Prioriteringsområde 3: Forsterke tilgang på fremragende forskning og innovasjon i hele EU

- 15. Bygge opp regionale og nasjonale forsknings- og innovasjonssystemer for å styrke regional/nasjonal eksellense og konkurransekraft (Tiltaket er ikke formelt etablert enda - ingen norsk tilslutning p.t.)
- 16. Forbedre tilgang på fremragende forskning i hele ERA (Norge deltar som observatør)
- 17. Styrke den strategiske kapasiteten til offentlige forskningsutførende organisasjoner i Europa (norsk tilslutning 12. april 2023)

Prioriteringsområde 4: Fremme investeringer i forskning og innovasjon og reformer

- 18. Legge til rette for nasjonale prosesser og ERA-verktøy som kan bidra til iverksettelse av ERA
(Tiltak 18 om nasjonale prosesser og ERA-verktøy er i iverksettelsen av ERA politikkagenda 2022-24 integrert i tiltak 19 og 20)
- 19. Etablere en effektiv monitoreringsmekanisme for ERA
- 20. Støtte til prioritering, koordinering og retning på investeringer og reformer i forskning og innovasjon

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 19.06.2024
FU-sak: 25/24		Arkivsaknr.: 2023/17688

Kvalitet i vitenskapelig publisering – utredning om den norske publiseringsindikatoren

Bakgrunn

I stortingsmelding 14 (2022-2023) (Utsynsmeldingen) signaliserte regjeringen endring i modellen for resultatbasert finansiering i UH-sektoren, og utfasing av resultatbasert finansiering av forskning. Det ble likevel fastslått at rapportering av statistikk om vitenskapelig publisering skulle videreføres. Det nasjonale publiseringsutvalget fikk i 2023 i oppdrag å utrede publiseringsstatistikken og registeret over vitenskapelige publiseringskanaler, og nedsatte en arbeidsgruppe for formålet.

UiB ga innspill til arbeidsgruppa gjennom [høringsnotat](#) februar 2024. Saken ble drøftet i ekstraordinært møte i FU 8. februar ([sak 1/24](#)). I høringsuttalelsen poengterte UiB verdien av et enhetlig nasjonalt datagrunnlag om vitenskapelig publisering. UiB ga uttrykk for ønske om videreføring av nivå 2 forvaltet av fagfeller, og oppfordret til forenkling og effektivisering av opplegget for datainnsamling, spesielt knyttet til kontroll av registrerte publikasjoner. Uttalelsen uttrykte bekymring for datakvalitet og foreslo at det overordnede ansvaret for kvalitetssikring burde tillegges SIKT. UiB påpekte også utfordringer ved at systemene for resultatbasert uttelling blir ulike mellom UH-, institutt- og helsesektoren.

Utvalgets utredning ble ferdigstilt i mai 2024, og publisert på UHRs nettsider. UiBs høringsuttalelse er blant annet referert under omtalene av institusjonenes bruk av indikatoren og kanalregisteret, samt under innspill til videreføring av kanalregisteret og datakvalitet i et framtidig dokumentasjonssystem.

Utvalget ble bedt om å vurdere følgende alternativer for videreføring av publiseringsindikatoren:

1. Et alternativ som innebærer betydelig reduserte samlede administrasjonskostnader, i praksis direkte bruk av utenlandske data uten rapportering fra institusjonene.
2. En organisering som ligner dagens system, men med effektivisering av rutinene. Utvalget har vurdert to delmodeller: en som innebærer bortfall av nivå 2, og en som innebærer videreføring
3. Et alternativ som dekker flere av forskersamfunnets informasjonsbehov knyttet til vitenskapelig publisering og publiseringskanaler vesentlig bedre enn i dag.

Alternativene vurderes opp mot følgende kriterier:

- behovene til finansieringssystemene for helseforetak og forskningsinstitutt for en publiseringsindikator som stimulerer både til kvalitet og omfang i forskningsproduksjonen
- god statistikk om vitenskapelig publisering som kan benyttes til styrings- og analyseformål
- god avgrensning av publikasjoner som følger vitenskapelige metoder og normer for kvalitetssikring
- forskeres behov for informasjon om kvalitet i fagfellevurderinger og andre redaksjonelle prosesser i tidsskrifter og forlag

- lavest mulig samlede administrasjonskostnader og rapporteringsbyrder

Utvalget har gjort beregninger av samlet ressursbruk i den norske publiseringsindikatoren. Utvalget estimerer at til sammen 170 årsverk går med i framstilling av data og statistikk, fordelt på 1 % til faglig organisering (publiseringsutvalg og behandling i UHRs faglige organ), 6 % til dataforvaltning i SIKT og HK-dir, 72 % til superbrukere ved institusjonene og 21 % til forskere.

Utvalget anbefaler å opprettholde en organisering som ligner på dagens modell:

«Publiseringsutvalget vurderer at en modell som likner på dagens system vil svare godt på forventningene som myndighetene har uttrykt i mandatet. Viktige egenskaper ved en slik modell er at den baserer seg på faglig organisering og at den gir heldekkende informasjon gjennom innrapportering, ikke bare via internasjonale kilder» (utvalgets rapport, s 121) . Et flertall på syv av åtte medlemmer i utvalget gikk også inn for videreføring av inndelingen i to kvalitetsnivå. Flertallet viste til behov for kunnskap om og stimuli til kvalitet, basert på fagfellers vurderinger av publiseringskanaler, samtidig som det ble vist at innsparingene ved bortfall av nivåinndelingen er marginal. Flertallet foreslår å utvide omfanget av nivå 2 til kanaler som omfatter 25% av publisering internasjonalt, og revidere og klargjøre kriteriene for nivå 2.

Utvalget foreslår flere tiltak for effektivisering av behandling av bibliografiske data, og regner med at det er mulig å spare inn 30 % i tidsbruk ved institusjonenes arbeid med rapportering. Utvalget har ikke vurdert alternativ tre som et selvstendig alternativ, men peker spesielt på behov for å bruke mer ressurser på å oppgradere og videreutvikle kanalregisteret.

Utvalgets rapport er tilgjengelig her:

<https://www.uhr.no/f/p1/i0c07c3dd-6f9f-4a4d-a534-37e2179a3807/kvalitet-i-vitenskapelig-publisering-31-mai-2024.pdf>

Saken legges fram for forskningsutvalget til orientering.

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato: 19.06.2024
FU-sak: 25/24		Arkivsaknr.:

KI-sentre, skisser fra UiB

Bakgrunn

Forskningsutvalget ble orientert om «KI-milliarden» på møtet 21. februar, [sak 07/24](#), og diskuterte videre prosess rundt UiBs initiativer til KI-sentre på møtet 8. mai, sak 12/24. Utlysningen er todelt: først en femsiders skisse, som hadde frist 7. juni, og så en hovedutlysning med frist 15. januar 2025. Det var obligatorisk å sende inn skisse dersom en skal levere full senter søknad.

Ni KI-senterskisser fra UiB

Det ble sendt inn ni skisser om å koordinere senter fra UiB (se vedlegget). De fleste av disse har med fagmiljøer fra minst ett annet fakultet på UiB. I tillegg er et ukjent antall UiB-miljøer med på skisser/senterinitiativer fra andre institusjoner; vi vil vite mer om disse når Forskningsrådet offentliggjør alle de innkomne skissesammendragene – de har antydning innen fredag 21. juni.

FIA har invitert kontaktpersonene for de ni initiativene, samt deres instituttledere og støtteapparat, til en samling rett før sommeren, for å komme i gang med konsolidering av skisser/konsortier.

Til orientering i FU

Saken legges fram for forskningsutvalget til orientering.

Vedlegg: skisser for KI-sentre fra UiB

1. AI Centre for Empowerment of Human Learning (AI-LEARN)

Contact: Barbara Wasson, SLATE, PSY

AI-LEARN takes an interdisciplinary approach to address the opportunities, challenges, and risks associated with the use of AI for the empowerment of human learning. The recent access to AI powered tools is transforming the way humans learn and work and has had a profound and far-reaching impact on educational institutions, workplaces, and society. To unleash AI's full potential ethically and responsibly for learning, work, and digital citizenry, it is crucial to approach its development and use with caution and critically evaluate its strengths, limitations, and impact by considering technical, practical, pedagogical, ethical, and regulatory and legal challenges. AI-LEARN draws on foundational & applied research and innovation with a diversity of stakeholders to lay the foundations for responsible, trustworthy, and sustainable AI solutions for the empowerment of human learning in diverse contexts.

2. SAIF- Centre for Sustainable AI Research Futures

Contact: Inge Jonassen (Inst. for informatikk, MN), Marija Slavkovik (Info- og medievitenskap, SV)

The Center for Sustainable Artificial Intelligence Futures (SAIF) will advance foundational AI research by addressing theoretical gaps that hinder progress in technology and understanding of societal impacts. Focusing on six areas—uncertainty, algorithms, interoperability, agency, alignment, and hype—SAIF will develop methodologies for sustainable AI advancements. As the international AI research hub in Norway, SAIF will leverage Norway's efficient social structure and trustworthy governance to influence global AI development. The center will integrate theoretical expertise with practical applications, fostering interdisciplinary collaboration and knowledge dissemination. Emphasizing long-term human-centered research, SAIF contributes to robust technological innovation and societal well-being. SAIF will enhance Norway's AI research capacity, attract international talent, and educate future Norwegian AI experts through innovative programs.

3. Digital Learning Communities Artificial Intelligence Centre (DLCAIC)

Contact: Rune Johan Krumsvik, Inst for pedagogikk, PSY

Forskningsmiljøet bak denne søknaden har siden 2015 drevet KI-forskning og den overordnede målsettingen med senteret vil være å videreføre denne KI-forskningen innen læring, forskerutdanning og psykisk helse innen utdanning og helsesektoren. Senteret vil særlig være tematisk innrettet mot forskningsmetodisk innovasjon og anvendelse av kunstig intelligens (KI) innen helse og utdanning, samt hvordan KI-genererte innovasjoner og innovativ forskning på KI kan bidra inn mot omstillingen UH-sektoren står foran i de kommende årene. Senteret vil også adressere hvordan unge og voksnes digitale kompetanse kan medvirke til en bredere forståelse av sammenhengen mellom KI, sosiale medier og psykisk (u)helse, samt hvordan KI kan sementere eller bryte ned digitale skiller og digitalt utenforskap i befolkningen. Senteret vil være et nasjonalt tverrfaglig, tverrsektorielt og tverrinstitusjonelt forskningssenter og bidra til å styrke KI-forskningens samfunnskonsekvenser.

4. Centre for AI Ethics, Aesthetics and Creative Human Operations (CAIEAC)

Contact: Frans Jacobi, KMD

Center for AI Ethics, Aesthetics and Creative Human Operations (CAIEAC) aims to reimagine the integration of artificial intelligence in creative human operations and to challenge hegemonial AI tropes. By moving beyond the binary of utopian and dystopian paradigms, our center embraces a "Prototopian" model that envisions continuous improvement in adjusting AI technologies to society. The center will foster innovative and critical approaches to AI, focusing on computational aesthetics, the expansion of creativity through human-machine collaboration, and the development of new conceptual frameworks informed by art, media theory, and interdisciplinary research. The center will foster a reflective and inclusive AI landscape that integrates ethical considerations, addresses biases, and promotes decolonial and indigenous knowledge into different AI infrastructures for a culturally diverse society.

5. Reliable and Responsible AI Solutions for Environmental challenges (RAISE-UP)

Contact: Stefan Sobolowski, Geofysisk institutt, MN

Norway faces challenges arising from the physical impacts of climate change, risks associated with the shift to a low carbon society and the effects on the Norwegian economy. RAISE will address these challenges by leveraging recent AI advances in weather, climate & environmental monitoring and forecasting. By incorporating physical knowledge into custom AI-based algorithms, RAISE will develop applications to monitor critical ecosystems, predict the future evolution of the coupled earth system, and develop innovative products and services that assess impacts, mitigate risks, and enable action. Importantly, RAISE will target chat-based applications that democratize and diversify knowledge sharing and usher in a new era of accessible environmental information for the public and private sectors as well as society at large.

6. Center for Medical Artificial Intelligence Bergen

Contact: Helge Ræder, Klinisk institutt 1, MED

The Center for Medical Artificial Intelligence Bergen aims to improve healthcare and quality of life through AI. It focuses on both healthy individuals and patients, integrating AI in diagnostics, personalized medicine, workflow optimization, and chronic disease management. The center collaborates with various institutions and health industry partners to leverage data from multiple sources, ensuring secure analysis and integration for enhanced healthcare services. Key research goals include enhancing diagnostic accuracy, developing personalized treatment plans, optimizing healthcare workflows, and ensuring ethical AI use. The center also emphasizes education and skills development, aiming to boost innovation and create new AI-driven healthcare solutions. With robust management, interdisciplinary collaboration, and a focus on scalability and privacy, the center strives to transform healthcare delivery and patient outcomes.

7. Insight: New AI Methods for Innovative Use of Public Documents

Contact: Andreas Opdahl, Institutt for informasjons- og medievitenskap, SV

The centre will develop and evaluate new AI techniques for parallel symbolic (such as knowledge graphs) and sub-symbolic (such as large language and multimedia models) representation and reasoning with applications to innovative uses of public documents in sectors such as local journalism, local governance, research and archives. The centre will also conduct interdisciplinary AI and social-science research to investigate challenges and opportunities of AI in context of legitimacy, trust, privacy, and other legal and ethical considerations. The centre will build on AI and societal research to develop, implement and evaluate new prototype systems and services in collaboration with its application and technology partners. The centre will also emphasise researcher education and competence building.

8. Centre for AI-Driven Molecular Solutions (AIMS)

Contact: Vidar Remi Jensen, Institutt for kjemi, MN

The development of AI-based models for molecular discovery has tended to be a theoretical and computational endeavour weakly connected to reality. In fact, most of these tools have not been experimentally verified, and lack true utility in discovery. Many are also “black boxes” from which extraction of relationships between the structure and properties of molecules is hard. AIMS will, by developing methodology based on causal AI and by training and validating these tools using highthroughput (HT) experimentation and high-fidelity molecular modelling, overcome these limitations and deliver AI-based tools of true utility in molecular discovery. Showcase early applications will include bioactive compounds and catalysts. The IPR-related and societal consequences of the AI-driven technology and innovations will be investigated, making AIMS a highly interdisciplinary centre covering three tracks: technology and innovation as well as their consequences.

9. ANeED Research Centre for AI-driven cognitive augmentation, clinical decision support and human-AI interaction

Contact: Miroslav Bachinski, Institutt for informasjons- og medievitenskap, SV

The ANeED Research Centre for AI-driven cognitive augmentation, clinical decision support and human-AI

interaction aims to design, develop, and apply AI tools to augment humans with additional cognitive abilities. Such tools will open new ways to support effective and efficient handling of complex tasks, going beyond the capabilities of an individual. Cognitive augmentation will include highly interactive multimodal AI systems with a shared understanding of the user's context and objectives. These systems will give users

“superpowers” by making their decision process more effective, efficient and accurate, particularly in complex decision tasks. The research domain of the Research Centre will be in the medical context on clinical decision support for doctors, health workers, and primary family caregivers, as well as assistance for patients affected by neurodegenerative diseases (e.g., dementia) in their independence and everyday tasks in all stages of the disease and their abilities to maintain contact to other people to reduce loneliness.